

UNIVERZITA KARLOVA

Právnická fakulta

Kamila Francová

**Zaměstnanecké dílo, dílo na objednávku,
kolektivní dílo**

Diplomová práce

Vedoucí diplomové práce: JUDr. Irena Holcová

Katedra: Ústav práva autorského, práv průmyslových a práva soutěžního

Datum vypracování práce (uzavření rukopisu): 1. května 2019

Prohlašuji, že jsem předkládanou diplomovou práci vypracovala samostatně, že všechny použité zdroje byly řádně uvedeny a že práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

Dále prohlašuji, že vlastní text této práce včetně poznámek pod čarou má 198 477 znaků včetně mezer.

diplomantka

V Praze dne

Poděkování

Na tomto místě bych ráda poděkovala vedoucí mé diplomové práce, JUDr. Ireně Holcové, za její ochotu, trpělivost a cenné rady a připomínky, které mi při zpracování této práce poskytla.

Obsah

Úvod.....	6
1 Autorské dílo.....	8
1.1 Pojmové znaky autorského díla.....	8
1.2 Pojmově irelevantní skutečnosti.....	11
1.3 Demonstrativní výčet děl.....	12
1.4 Fiktivní díla.....	13
1.5 Negativní vymezení autorského díla.....	13
1.6 Výjimky z ochrany autorského práva.....	14
1.7 Zpracování díla a dílo souborné.....	14
1.8 Kogentnost vymezení autorského díla.....	15
2 Autor díla.....	16
2.1 Jiné osoby podílející se na tvorbě autorského díla.....	17
2.2 Osoba autora.....	18
2.3 Spoluautorství.....	19
3 Autorské právo v subjektivním smyslu a jeho obsah.....	20
3.1 Osobnostní práva autora.....	22
3.2 Majetková práva autora.....	23
4 Vybraná zakázková autorská díla.....	26
4.1 Zakázková díla obecně.....	26
4.2 Zaměstnanecké dílo.....	28
4.2.1 Pojmové znaky zaměstnaneckého díla.....	28
4.2.2 Výkon majetkových práv zaměstnavatelem.....	36
4.2.3 Osobnostní práva autora.....	41
4.2.4 Možnost postoupení práva výkonu majetkových práv.....	44
4.2.5 Skončení právního vztahu a konsolidační zásada.....	48
4.2.6 Oprávnění autora.....	49
4.2.7 Fiktivní zaměstnanecká díla.....	52
4.2.8 Umělecké výkony.....	54
4.2.9 Srovnání s úpravou v autorském zákoně 35/1965 Sb.....	54
4.3 Dílo na objednávku.....	56
4.3.1 Pojmové znaky díla na objednávku.....	56

4.3.2	Licence objednatele k užití díla na objednávku.....	58
4.3.3	Oprávnění autora.....	60
4.3.4	Osobnostní práva.....	61
4.3.5	Zhotovitel jako osoba odlišná od autora díla.....	62
4.3.6	Aplikace úpravy díla na objednávku.....	65
4.3.7	Srovnání režimu díla na objednávku s režimem zaměstnaneckého díla.....	65
4.4	Kolektivní dílo.....	67
4.4.1	Pojmové znaky kolektivního díla.....	67
4.4.2	Práva ke kolektivnímu dílu.....	71
4.4.3	Doba trvání práv ke kolektivnímu dílu.....	73
4.4.4	Otázka aplikovatelnosti úpravy kolektivního díla.....	73
5	Zahraníční právní úprava.....	75
5.1	USA.....	76
5.2	Nizozemí.....	81
5.3	Švédsko.....	84
6	Zhodnocení právní úpravy a úvahy de lege ferenda.....	88
	Závěr.....	93
	Seznam použitých zkratk.....	95
	Seznam použitých zdrojů.....	96

Úvod

Autorská díla nemusí vždy nutně vznikat činností nezávislých umělců a jiných autorů, kteří tvoří z vlastního rozhodnutí a dle své vlastní úvahy, vedeni pouze svou inspirací a potřebou tvůrčího vyjádření. Naopak, v praxi vznikají autorská díla často na zakázku, z rozhodnutí jiné osoby a dle jejích přání a požadavků. Jako typické příklady lze uvést situace, kdy najatý programátor vytváří na objednávku počítačový software, grafický designer navrhuje pro objednatele na zakázku logo a jiné propagační nebo reklamní materiály, nebo kdy tým architektů navrhuje v souladu s požadavky svého klienta rodinný dům. Lze přitom usuzovat, že spolu s rozvojem softwarového průmyslu, informačních a komunikačních technologií, a přesouváním řady aspektů hospodářského života do online sféry, s čímž souvisí i rostoucí potřeba tvorby počítačových programů a online obsahu, budou zakázková autorská díla do budoucna nabývat na významu.

Zakázková autorská díla¹ jsou z autorskoprávního pohledu v určitém ohledu specifická. Na jednu stranu se jedná o autorská díla jako každá jiná, tedy požívají stejné autorskoprávní ochrany jako jakékoli jiné dílo. Na druhou stranu je třeba v jejich případě zohlednit i skutečnost, že osoba, pro kterou bylo zakázkové dílo vytvořeno, má pochopitelně zájem dílo určitým způsobem využívat. Zakázková díla s sebou tak z povahy věci přinášejí potenciální střet zájmů autora díla, kterému náleží výhradní autorská práva k dílu, a zájmů osoby, která si vytvoření díla objednala, za vytvoření díla zaplatila, a případně se na procesu tvorby díla podílela i jinak (typicky udílením pokynů, poskytováním prostředků a materiálu a podobně), a má proto i zájem dílo užívat. Tyto zájmy musí právní úprava zakázkových děl vhodně vyvažovat, což se projevuje především určitým omezením práv autora k zakázkovému dílu.

Tato práce se zabývá vybranými druhy zakázkových děl, které jsou upraveny v Autorském zákoně. Konkrétně se jedná o díla zaměstnanecká, díla vytvořená na objednávku a díla kolektivní. Cílem této práce je představit právní úpravu těchto vybraných zakázkových děl v Autorském zákoně a posoudit, jakým způsobem se Autorský zákon vypořádává s potřebou vyvažovat potenciálně protichůdné zájmy autora díla a osoby, pro kterou bylo dílo vytvořeno. Těžištěm zájmu je právní úprava České republiky, pro získání širší perspektivy na danou problematiku nicméně bude v této práci nastíněno,

---

¹ Pro účely této práce bude pojem „zakázkového díla“ chápán jakožto zahrnující mimo jiné všechny druhy děl, které jsou předmětem této práce, tedy dílo zaměstnanecké, dílo na objednávku a kolektivní dílo. Obdobně viz TELEČ, I. *Zakázková díla architektonická*. Právní rozhledy. 2010, č. 19, s. 681.

jak se k problematice zakázkových děl a vyvažování zájmů autora a investora staví právní řády některých dalších zemí.

Práce je rozdělena do šesti kapitol. Účelem prvních tří kapitol je zařadit problematiku zakázkových děl do obecného kontextu autorského práva v České republice a objasnit některá východiska právní úpravy, principy a instituty, které mají vliv na to, jakým způsobem Autorský zákon vybraná zakázková díla upravuje. Čtvrtá kapitola se potom zabývá samotnou problematikou zakázkových děl a rozebírá postupně právní úpravu jednotlivých druhů děl, které jsou předmětem této práce. Pátá kapitola nabízí exkurz do úpravy zakázkových děl v zahraničí, konkrétně v USA, Nizozemí a Švédsku. Poslední kapitola potom obsahuje zhodnocení právní úpravy vybraných zakázkových děl, včetně posouzení, jak Autorský zákon balancuje protichůdné zájmy autora díla a investora do jeho vytvoření, a úvah *de lege ferenda*.

1 Autorské dílo

Tato práce se zabývá některými tzv. zakázkovými díly, pro které Autorský zákon upravuje režim v některých aspektech odlišný od obecné úpravy autorských děl. I přes některé odchylky v zákonné úpravě vztahující se zejména k možnostem výkonu práv k takovým dílům, které budou rozebrány v následujících kapitolách této práce, i zakázková díla ve své podstatě představují díla autorská ve smyslu Autorského zákona. Jinými slovy, každé dílo zaměstnanecké, dílo vytvořené na objednávku a kolektivní dílo musí v první řadě naplňovat všechny definiční znaky autorského díla. V této kapitole bude proto stručně vysvětlena obecná podstata děl chráněných Autorským zákonem. Důraz bude kladen na pojmové znaky autorských děl, které jsou zejména relevantní pro další výklad o dílech zakázkových, které jsou tématem této práce.

1.1 Pojmové znaky autorského díla

Aby dílo požívalo ochrany Autorského zákona, musí naplňovat definiční znaky Autorským zákonem stanovené. V tomto ohledu je zásadní ustanovení § 2 AZ vymezující obecně předmět práva autorského. Konkrétně pak odstavec 1 tohoto ustanovení zakotvuje, že předmětem autorského práva je „*dílo literární a jiné dílo umělecké a dílo vědecké, které je jedinečným výsledkem tvůrčí činnosti autora a je vyjádřeno v jakékoli objektivně vnímatelné podobě včetně podoby elektronické, trvale nebo dočasně, bez ohledu na jeho rozsah, účel nebo význam*“. Z této definice (tzv. generální klauzule) tedy vyplývají následující pojmové znaky autorského díla:

a) Jedná se o dílo literární a jiné dílo umělecké nebo dílo vědecké

Autorský zákon třídí v ustanovení § 2 odst. 1 díla na díla literární, jiná umělecká a vědecká. Je přitom třeba poznamenat, že kategorii děl literárních nelze vnímat jako samostatný druh autorských děl, ale jedná se pouze o zvláštní kategorii děl uměleckých (jak ostatně napovídá i zvolená formulace předmětného zákonného ustanovení - „*literární a jiné dílo umělecké*“)². S ohledem na to lze uvést, že Autorský zákon v zásadě rozeznává pouze dva základní druhy děl, a to díla umělecká a vědecká, přičemž díly uměleckými mohou být zejména díla literární.

Hlediskem pro třídění děl do výše uvedených kategorií je podoba těchto děl (podle

---

2 TELEČ, I., TŮMA, P.. *Autorský zákon (EVK)*. 1. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2007. s. 15

názoru některých autorů jejich forma)³. Požadavky na kvalitu obsahu díla (tzn. na určitou tvůrčí hodnotu díla a jeho jedinečnost) jsou obsaženy až v dalších definičních znacích autorského díla, které budou postupně rozebrány níže. Z tohoto důvodu nelze požadavek „uměleckosti“ u díla uměleckého zaměňovat např. s požadavkem kvality nebo originality díla, relevantní pouze je, zda je dílo vyjádřeno v určité umělecké formě (např. kresba, malba, román, báseň, symfonie apod.). Obdobně pak toto platí i v případě vědeckých děl. Vědecká díla jsou projevem vědecké tvůrčí činnosti a ačkoli jejich specifčnost spočívá mimo jiné i v jejich obsahu, kterým je ztvárnění určitých vědeckých poznatků, objevů a myšlenek, kritéria vztahující se k samotnému obsahu vědeckého díla a jeho hodnotě (např. zda autor v díle skutečně dospívá k nějakému poznání, zda je dílo objevné⁴) jsou z hlediska Autorského zákona zcela irelevantní. Nápady, myšlenky, objevy, vědecké teorie (tj. výsledky vědeckého bádání) předmětem autorskopravní ochrany nejsou (viz ustanovení § 2 odst. 6 AZ; mohou však být předmětem práv průmyslového vlastnictví, např. vynálezy a jejich ochrana patenty). Jinými slovy, Autorský zákon chrání vědecká díla jako určitou tvůrčí formu specifickou například užíváním vědeckého jazyka, vědeckých požadavků na strukturu děl apod.⁵, nechrání však samotný obsah. Vědecká díla jsou zpravidla zároveň díly literárními⁶.

b) Dílo je jedinečným výsledkem tvůrčí činnosti autora

Zvlášť významným pojmovým znakem autorského díla z pohledu dalšího výkladu o zakázkových dílech je požadavek tvůrčí činnosti autora díla. Tvůrčí činnost je Autorským zákonem chápána jako taková činnost autora díla, v jejímž rámci je vytvářen nehmotný statek – dílo, a která má proto z povahy věci vždy duševní, intelektuální povahu (nemůže se jednat např. o činnost čistě manuální). Duševní činnost autora je ze své podstaty neoddělitelně spojena s osobou autora díla a jeho osobními vlastnostmi, proto i autorské dílo touto duševní činností vzniklé je s osobností autora úzce spojeno. Autorský zákon tedy pojímá autorské dílo jako určitý projev, výron samotné osobnosti autora, která determinuje podobu díla, a na níž je dílo existenčně zcela závislé⁷. Coby odraz osobnosti autora by autorské dílo bez duševní tvůrčí činnosti autora v dané podobě nikdy nemohlo

3 SRSTKA, J. in: SRSTKA, J. a kol. Autorské právo a práva související. Vysokoškolská učebnice. 1. vydání. Praha: Leges, 2017. s. 72.

4 SRSTKA, J. in: SRSTKA, J. a kol. Autorské právo a práva související. Vysokoškolská učebnice. 1. vydání. Praha: Leges, 2017. s. 73.

5 TELEC, I., TŮMA, P. *Autorský zákon (EVK)*. 1. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2007. s. 15.

6 TELEC, I., TŮMA, P. *Autorský zákon (EVK)*. 1. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2007. s. 15.

7 Někteří autoři hovoří přímo o „*ontologické jednotě duševního výtvoru a osobnosti jeho tvůrce*“. TELEC, I., TŮMA, P. *Autorský zákon (EVK)*. 1. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2007. s. 19.

vzniknout. Toto chápání požadavku tvůrčí činnosti potvrdil i Nejvyšší soud ve svém rozsudku sp. zn. 30 Cdo739/2007 ze dne ze dne 30.4.2007, kde judikoval, že tvůrčí schopnost je třeba pojímat jako zvláštní osobní vlastnost autora, která spočívá ve schopnosti jeho ducha tvořit literárně, umělecky nebo vědecky, a se kterou jsou spojeny i další osobní vlastnosti autora, jako např. nadání (talent) nebo fantazie. K výkonu tvůrčí schopnosti je dle Nejvyššího soudu potřeba fantazie, inspirace, často i intuice, tvůrčí prostředí, tvůrčí klid nebo naopak tvůrčí vzruchy, a další prvky nebo vlivy⁸. Z toho vyplývá, že výsledky duševní tvorby autora jsou ze své povahy „*neoddělitelným tvůrčím projevem individualizovaného lidského ducha, formujícího samu osobnost*“⁹. Tvorba díla je proto činností, která má nezaměnitelný osobní ráz.

Toto pojetí tvůrčí činnosti pak má přímou souvislost s definicí autora díla v ustanovení § 5 AZ, neboť u autora díla je vyžadována schopnost duševně tvořit. Toho je přitom z podstaty věci schopná pouze fyzická osoba (člověk), tvůrčí schopnost potřebnou k vytvoření díla nemá právnická osoba, věc, ani zvíře nebo stroj¹⁰. Bližší pozornost bude otázce autorství k dílu věnována v následující kapitole této práce.

Dále lze ve vztahu k tvůrčí činnosti podotknout, že formulace ustanovení § 2 odst. 1 je patrné, že předmětem autorského práva jsou až výsledky tvůrčí činnosti autora, a nikoli činnost autora sama o sobě¹¹. Tvůrčí činnost autora dále nemusí mít za cíl vytvoření autorského díla, vytvořit autorské dílo je možné i mimovolně.

Jelikož je dílo výsledkem činnosti ryze osobního charakteru, je při ní autor díla zcela nezastupitelný; jakýkoli jiný autor by dílo, coby odraz své vlastní osobnosti, nutně vytvořil jinak. Tento závěr pak navazuje na další zákonné kritérium pro ochranu díla Autorským zákonem, kterým je jeho jedinečnost. Jedinečnost výsledku tvůrčí činnosti autora je třeba chápat jako originalitu, neopakovatelnost díla coby projevu osobnosti autora¹². V autorskoprávním kontextu je kritérium jedinečnosti díla pojímáno v jeho relativizovaném významu jako i pouhá statistická pravděpodobnost jedinečnosti díla (tzv. autorskoprávní individualita), nevyžaduje se tedy podle některých názorů jeho jedinečnost

---

8 Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 30.4.2007, sp. zn. 30 Cdo 739/2007.

9 Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 30.4.2007, sp. zn. 30 Cdo 739/2007.

10 Ustanovení § 5 odst. 1 AZ *a contrario*.

11 To však nemá vliv na skutečnost, že autorskoprávní ochrana nevzniká až úplným dokončením díla, ale Autorský zákon chrání případně i jednotlivé vývojové fáze díla a jeho části, za předpokladu, že tyto samy o sobě naplňují všechny podmínky ochrany dle Autorského zákona. Viz ustanovení § 2 odst. 3 AZ.

12 SRSTKA, J. in: SRSTKA, J. a kol. Autorské právo a práva související. Vysokoškolská učebnice. 1. vydání. Praha: Leges, 2017. s. 73.

v absolutním smyslu¹³. V důsledku uplatnění hlediska jedinečnosti pak není možné, aby vznikla dvě totožná, nebo víceméně totožná autorská díla, neboť by to vedlo k závěru, že je buďto jedno z předmětných děl plagiátem, nebo že ani jedno z těchto děl nenaplnuje pojmové znaky autorského díla a není proto předmětem autorského práva¹⁴.

c) Dílo je vyjádřeno v jakékoli objektivně vnímatelné podobě

Dalším předpokladem vzniku autorskoprávní ochrany díla je jeho objektivně vnímatelné vyjádření, kterým je dílo je zhmotněno, přestává být pouhou myšlenkou a dochází k vymezení jeho podoby ve vnějším světě. S tím je zároveň spojena možnost jiných dílo potenciálně vnímat. Pro naplnění požadavku vyjádření díla v objektivně vnímatelné podobě postačí, pokud je dílo vyjádřeno způsobem, který je srozumitelný alespoň pro část veřejnosti (typicky skupina, která ovládá určitý jazyk)¹⁵. Není rozhodné, zda bylo dílo skutečně někým vnímáno, důležitá je ona možnost vnímání (předmětem autorského práva tak bude i zapískání melodie v pusté krajině nebo román napsaný „do šuplíku“).

Autorský zákon nicméně nevyžaduje, aby bylo dílo zároveň zachyceno na hmotný nosič. Postačí i vyjádření díla v jakékoli pomíjivé formě, pokud je zachována podmínka jeho smyslové vnímatelnosti (dílem tak může být např. i hudební skladba zhmotněná ve vnějším světě pouhým zahráním její melodie, bez nutnosti zaznamenání zápisem not na papír nebo ve formě audiozáznamu)¹⁶. Hmotný nosič tak v kontextu české právní úpravy představuje pouhou věc, jejímž prostřednictvím je dílo vyjádřeno¹⁷, nikoli dílo samotné (hovoří se o tzv. dichotomii autorského díla a jeho hmotného nosiče). Z toho potom vyplývá, že nabytím vlastnictví k nosiči díla (typicky originál obrazu zachyceného na plátně) nezakládá samo o sobě autorské právo vlastníka nosiče k dílu.

1.2 Pojmově irelevantní skutečnosti

Dílo, které naplní podmínky výše uvedené generální klauzule, bude dílem autorským (ledaže je dána některá z výjimek dle ustanovení § 3 AZ). Autorský zákon

13 TELEČEK, I., TŮMA, P. *Autorský zákon (EVK)*. 1. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2007. s. 20.

14 SRSTKA, J. in: SRSTKA, J. a kol. *Autorské právo a práva související*. Vysokoškolská učebnice. 1. vydání. Praha: Leges, 2017. s. 73.

15 ROZEHNAL, A. *Mediální právo*. 2. rozšířené vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s.r.o., 2015. 463 stran. ISBN 978-80-7380-549-4. s. 388.

16 ROZEHNAL, A. *Mediální právo*. 2. rozšířené vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s.r.o., 2015. s. 388.

17 KRŽÍŽ, J., HOLCOVÁ, I., KORDAČ, J., KŘEŠŤANOVA, V. *Autorský zákon, komentář a předpisy související*. 2. vydání. Praha: Linde, 2005. s. 42.

nepodmiňuje vznik autorskoprávní ochrany žádnými dalšími podmínkami – obzvláště ne formálními¹⁸. V souladu se zásadou neformálnosti ochrany tak zejména není třeba dílo jakýmkoli způsobem registrovat, čímž se odlišuje např. od nehmotných statků chráněných právy průmyslového vlastnictví, typicky průmyslové vzory, vynálezy nebo ochranné známky)¹⁹. Jak již bylo uvedeno výše, nevyžaduje se ani spojení s hmotným substrátem, připojení autorské doložky nebo autorského označení, ani podobná jiná opatření²⁰.

Autorský zákon potom v ustanovení § 2 odst. 1 výslovně uvádí, že pro vznik autorskoprávní ochrany není nijak rozhodující ani rozsah díla, jeho účel nebo význam. Irelevantní jsou pak i kritéria jako kvalita (ačkoli určitá minimální hodnota díla se u autorského díla předpokládá už z jeho povahy²¹), pracnost vytvoření díla, přínos pro společnost, úspěch a životnost díla, vkusnost²².

1.3 Demonstrativní výčet děl

Vedle tzv. generální klauzule, jejíž podmínky musí být naplněny vždy, pokud má být určitý duševní výtvar chráněn jako autorské dílo dle Autorského zákona²³, ustanovení § 2 odst. 1 AZ uvádí příkladný výčet druhů děl, které jsou typicky, při splnění dalších podmínek Autorského zákona, autorskými díly. Jedná se konkrétně o: „*dílo slovesné vyjádřené řečí nebo písmem, dílo hudební, dílo dramatické a dílo hudebně dramatické, dílo choreografické a dílo pantomimické, dílo fotografické a dílo vyjádřené postupem podobným fotografii, dílo audiovizuální, jako je dílo kinematografické, dílo výtvarné, jako je dílo malířské, grafické a sochařské, dílo architektonické včetně díla urbanistického, dílo užitého umění a dílo kartografické*“. Vzhledem k tomu, že se jedná pouze o výčet demonstrativní, mohou ochranu Autorského zákona požívat i jiná díla, než ta výslovně uvedená v ustanovení § 2 odst. 1 AZ (pokud naplní podmínky generální klauzule).

---

18 Formální podmínky vzniku autorskoprávní ochrany jsou zakázány článkem 5 (2) Bernské úmluvy o ochraně literárních a uměleckých děl ze dne 9. září 1886, ve znění pozdějších revizí.

19 Na této skutečnosti nic nemění, že existují tzv. evidence nebo registry autorských děl; tyto mají však význam pouze v procesní rovině (s ohledem na možnost dokazování existence díla k určitému datu), nikoli na vznik ochrany jako takové. K tomuto viz KRÍŽ, J., HOLCOVÁ, I., KORDAČ, J., KŘEŠŤANOVÁ, V. *Autorský zákon, komentář a předpisy související*. 2. vydání. Praha: Linde, 2005. s. 44.

20 Tato mohou sloužit pouze pro posílení procesní pozice v případných sporech (například praxe uložení kopie autorského díla do notářské úschovy pro snazší prokázání autorství, apod.).

21 TELEČ, I., TŮMA, P. *Autorský zákon (EVK)*. 1. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2007. s. 24.

22 CHALOUPKOVÁ, H., HOLÝ, P. *Autorský zákon. Komentář*. 5. vydání. Praha: C.H.Beck, 2017. s. 6.

23 KRÍŽ, J., HOLCOVÁ, I., KORDAČ, J., KŘEŠŤANOVÁ, V. *Autorský zákon, komentář a předpisy související*. 2. vydání. Praha: Linde, 2005. s. 41.

1.4 Fiktivní díla

Ustanovení § 2 odst. 2 AZ obsahuje určitou odchylku od obecné úpravy generální klauzule pro tři vyjmenované druhy autorských děl. Jedná se o počítačový program, fotografie a výtvar vyjádřený postupem podobným fotografii a databázi. Tato tři díla budou dle ustanovení § 2 odst. 2 AZ a za podmínek zde stanovených považována Autorským zákonem za díla autorská, ačkoli nenaplní pojmové znaky generální klauzule dle ustanovení § 2 odst. 1 AZ – z toho důvodu jsou tato díla označována některými autory i jako tzv. fiktivní autorská díla. Ochrana Autorského zákona je jim přiznána zejména z ekonomických důvodů (tedy aby bylo možné prostřednictvím výlučných práv dílo hospodářsky vytěžovat)²⁴.

Pro fiktivní autorská díla stanoví Autorský zákon mírnější podmínky pro vznik autorskoprávní ochrany. Konkrétně je dle ustanovení § 2 odst. 2 AZ vyžadováno, aby počítačový program, fotografie nebo výtvar vyjádřený postupem podobným fotografii a databáze byly autorovým vlastním duševním výtvořem – tedy postačí „původnost“ díla²⁵. Nevyžaduje se jedinečnost jako v případě generální klauzule (to vyplývá z povahy fiktivních děl – lze si představit, že dva nezávislí autoři vytvoří v zásadě shodný kód k počítačovému programu, fotografii nebo databázi, aniž by se nutně jednalo o plagiát), nicméně stále je vyžadováno, aby byla fiktivní díla alespoň originální (coby výsledky vlastní tvůrčí činnosti autora)²⁶.

1.5 Negativní vymezení autorského díla

Ustanovení § 2 odst. 1 AZ pozitivně vymezuje díla, která jsou předmětem autorského práva. Autorský zákon vedle toho pojem autorského díla vymezuje i negativně, tedy stanoví, co dílem není. Demonstrativní výčet nehmotných statků nebo jiných skutečností vyloučených z autorskoprávní ochrany, neboť ze své samotné podstaty nejsou způsobilé naplnit pojmové znaky vedené v generální klauzuli, lze nalézt v ustanovení § 2 odst. 6 AZ. Dle toho dílem není zejména námět sám o sobě, denní zpráva nebo jiný údaj

---

²⁴ Jak zmiňuje Srstka, úprava fiktivních děl zároveň reaguje na implementace tří směrnic EU, konkrétně se jedná o směrnici Rady 91/250/EHS ze dne 14.5.1991 o právní ochraně počítačových programů, směrnici Evropského parlamentu a Rady 96/9/ES ze dne 11.3.1996 o právní ochraně databází, a směrnici Evropského parlamentu a Rady 2006/116/ES ze dne 12.12.2006 o době ochrany autorského práva a určitých práv s ním souvisejících. SRSTKA, J. in: SRSTKA, J. a kol. Autorské právo a práva související. Vysokoškolská učebnice. 1. vydání. Praha: Leges, 2017. s. 66, 76.

²⁵ SRSTKA, J. in: SRSTKA, J. a kol. Autorské právo a práva související. Vysokoškolská učebnice. 1. vydání. Praha: Leges, 2017. s. 76.

²⁶ CHALOUPKOVÁ, H., HOLÝ, P. *Autorský zákon*. Komentář. 5. vydání. Praha: C.H.Beck, 2017. s. 9.

sám o sobě (z důvodu chybějící individuality vyžadované Autorským zákonem²⁷), dále myšlenka (pokud zůstala navenek objektivně nevyjádřená), postup, princip, metoda, objev, vědecká teorie, matematický a obdobný vzorec, statistický graf a podobný předmět sám o sobě. Výčet v ustanovení § 2 odst. 6 AZ není konečný; dalšími příklady statků nezpůsobitelných být dílem jsou např. čistě technické nákresy, výsledky práce restaurátora nebo jiné výsledky činnosti, u kterých je možnost odrazit v nich svou tvůrčí individualitu z různých důvodů limitována, a u kterých více osob může dospět k v zásadě stejným výsledkům²⁸.

1.6 Výjimky z ochrany autorského práva

Dílo, které naplňuje výše uvedené pojmové znaky autorského díla, je chráněno právem autorským. Výjimkou jsou pouze díla uvedená v ustanovení § 3 AZ, která jsou z této ochrany výslovně vyloučena, ačkoli pojmové znaky autorského díla jinak naplňují. Důvodem pro jejich vyloučení z ochrany je veřejný zájem na zajištění možnosti užívat v odůvodněných případech autorské dílo ze strany veřejnosti, který v takových případech převažuje nad zájmem ochrany práv autora k dílu²⁹. Jelikož se v případě vyloučení díla z autorskoprávní ochrany fakticky jedná o zásah do práv autora k jeho dílu, je výčet děl vyloučených z ochrany Autorského zákona v ustanovení § 3 AZ taxativní. Ustanovení § 3 AZ má kogentní povahu³⁰, a tedy vymezení zde uvedených děl z autorskoprávní ochrany nelze dohodou smluvních stran upravit odlišně.

1.7 Zpracování díla a dílo souborné

Autorský zákon dále za autorské dílo považuje i dílo vzniklé tvůrčím zpracováním jiného díla, včetně (tvůrčího) překladu původního díla do jiného jazyka³¹. Zpracované dílo je tak dílem odvozeným od jiného autorského díla³², přičemž ale autorské právo autora původního díla zůstává nedotčeno (viz ustanovení § 2 odst. 4 AZ).

Z pohledu zakázkových děl, zejména pak děl kolektivních, je vhodné zmínit i dílo

27 KŘÍŽ, J., HOLCOVÁ, I., KORDAČ, J., KŘEŠŤANOVÁ, V. *Autorský zákon, komentář a předpisy související*. 2. vydání. Praha: Linde, 2005. s. 58.

28 KŘÍŽ, J., HOLCOVÁ, I., KORDAČ, J., KŘEŠŤANOVÁ, V. *Autorský zákon, komentář a předpisy související*. 2. vydání. Praha: Linde, 2005. s. 58.

29 KŘÍŽ, J., HOLCOVÁ, I., KORDAČ, J., KŘEŠŤANOVÁ, V. *Autorský zákon, komentář a předpisy související*. 2. vydání. Praha: Linde, 2005. s. 60.

30 KŘÍŽ, J., HOLCOVÁ, I., KORDAČ, J., KŘEŠŤANOVÁ, V. *Autorský zákon, komentář a předpisy související*. 2. vydání. Praha: Linde, 2005. s. 62

31 Ustanovení § 2 odst. 4 AZ.

32 KŘÍŽ, J., HOLCOVÁ, I., KORDAČ, J., KŘEŠŤANOVÁ, V. *Autorský zákon, komentář a předpisy související*. 2. vydání. Praha: Linde, 2005. s. 55.

souborné, které je dle ustanovení § 2 odst. 5 AZ rovněž autorským dílem. Jedná se o určitý soubor nezávislých děl nebo jiných (autorskoprávně nechráněných) prvků, který způsobem výběru nebo uspořádáním obsahu naplňuje základní pojmové znaky autorského díla dle ustanovení § 2 odst. 1 AZ. Jako příklady souborných děl Autorský zákon uvádí sborníky, jakými jsou časopisy, encyklopedie, antologie, pásma nebo výstavy. Vznik souborného díla je podmíněn tvůrčí činností autora coby osoby, která je tvůrčím způsobem vybrala nebo uspořádala (viz ustanovení § 5 odst. 2 AZ). Této osobě náleží autorské právo k soubornému dílu jako celku, tím se nicméně v případě souborného díla rozumí právě onen výsledek tvůrčí činnosti spočívající ve výběru prvků či děl nebo v jejich uspořádání, a díla zahrnutá do souborného díla jsou i nadále chráněna jako samostatná díla³³. Vznikem souborného díla tedy nejsou dotčena práva k dílům do díla souborného zařazených, tato nadále požívají ochrany jako samostatná díla a jejich autoři jsou tak nadále oprávněni s těmito díly sami nakládat³⁴.

1.8 Kogentnost vymezení autorského díla

Závěrem této kapitoly je vhodné podotknout, že naplněním všech výše uvedených pojmových znaků a podmínek je dílo *ex lege* dílem autorským. Autorskoprávní ochrana tak vzniká objektivně, bez ohledu na vůli autora nebo dokonce dalších stran. Úprava ustanovení § 2 a 3 AZ vymezující díla chráněná Autorským zákonem je tedy kogentní, a není proto možné platně sjednat například to, že autorským dílem bude něco, co náležitosti dle Autorského zákona nesplňuje, nebo naopak autorskoprávní ochranu u některého autorského díla vyloučit³⁵.

---

33 KŘÍŽ, J., HOLCOVÁ, I., KORDAČ, J., KŘEŠŤANOVÁ, V. *Autorský zákon, komentář a předpisy související*. 2. vydání. Praha: Linde, 2005. s. 58.

34 KŘÍŽ, J., HOLCOVÁ, I., KORDAČ, J., KŘEŠŤANOVÁ, V. *Autorský zákon, komentář a předpisy související*. 2. vydání. Praha: Linde, 2005. s. 59.

35 SRSTKA, J. in: SRSTKA, J. a kol. *Autorské právo a práva související*. Vysokoškolská učebnice. 1. vydání. Praha: Leges, 2017. s. 67.

2 Autor díla

V souvislosti s tzv. zakázkovými díly hraje významnou roli pojem autora díla jako osoby, které dle Autorského zákona při vytvoření autorského díla originárně vzniká autorské právo v subjektivním smyslu.

Autorský zákon pojem autora obecně definuje ve svém ustanovení § 5 odst. 1 AZ, které stanoví, že autorem je fyzická osoba, která dílo vytvořila. Vyjadřuje tak pojetí autorství založené na zásadě tzv. objektivní pravdivosti autorství³⁶, dle které autorské právo v subjektivním smyslu originárně vzniká přímo té fyzické osobě, která dílo bezprostředně svou tvůrčí činností vytvořila, a to přímo okamžikem vytvoření díla (tedy jeho vyjádřením v objektivně vnímatelné podobě³⁷). To je ostatně spojeno s požadavkem Autorského zákona, aby dílo bylo jedinečným výsledkem tvůrčí činnosti autora, přičemž ta je chápána jako projev autorovy samotné osobnosti. Autorem tak logicky může být pouze subjekt, který je takové činnosti schopen. Tvůrčí schopnost ze své povahy organizovaného útvaru s právní osobností, jakési umělé právní konstrukce, nemá právnická osoba³⁸. Jak již bylo uvedeno výše, autorem z povahy věci nemůže být ani zvíře, věc, počítač nebo jiný přístroj. Takové chápání autorství vychází z přirozenoprávního pojetí autorského práva, které je typické pro kontinentální právní systém, a které zdůrazňuje jednotu osobnosti autora a jeho duševních výtvorů³⁹. Odlišný přístup lze nalézt v zemích, jejichž právní řády jsou založeny na tradicích *common law*, a které umožňují, aby autorem díla byla i právnická osoba. Bližší pozornost některým z těchto zahraničních úprav bude věnována v páté kapitole této práce.

Důležité je podotknout, že ustanovení § 5 odst. 1 AZ je kogentní a tedy neumožňuje, aby si smluvní strany například pro konkrétní autorské dílo sjednaly, že autorem díla bude právnická osoba, jejímž zaměstnancem je autorské dílo vytvářeno.

Autorský zákon zásadně nerozlišuje druhy autorů jednotlivých druhů děl; výjimkou je pouze výslovná definice autora souborného díla⁴⁰ v ustanovení § 5 odst. 2 AZ, které stanoví, že autorem díla souborného je fyzická osoba, která je tvůrčím způsobem vybrala nebo uspořádala, přičemž autorstvím k soubornému dílu nejsou dotčena práva autorů děl

---

36 TELEČ, I., TŮMA, P. *Autorský zákon (EVK)*. 1. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2007. s. 91. Lze se setkat i s označením „*autorský princip*“, viz KRÍŽ, J., HOLCOVÁ, I., KORDAČ, J., KŘEŠŤANOVÁ, V. *Autorský zákon, komentář a předpisy související*. 2. vydání. Praha: Linde, 2005. s. 64.

37 Ustanovení § 9 odst. 1 AZ.

38 TELEČ, I., TŮMA, P. *Autorský zákon (EVK)*. 1. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2007. s. 33.

39 TELEČ, I., TŮMA, P. *Autorský zákon (EVK)*. 1. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2007. s. 91.

40 KRÍŽ, J., HOLCOVÁ, I., KORDAČ, J., KŘEŠŤANOVÁ, V. *Autorský zákon, komentář a předpisy související*. 2. vydání. Praha: Linde, 2005. s. 64.

zařazených do souborného díla. Toto ustanovení tak pouze vztahuje zásadu objektivní pravdivosti autorství výslovně i na souborná díla, a nepředstavuje odchylku od obecné úpravy odstavce 1 předmětného ustanovení⁴¹.

Autorovi jeho subjektivní autorské právo k dílu vzniká přímo ze zákona, a to v okamžiku, kdy je dílo v objektivně vnímatelné podobě vyjádřeno. V návaznosti na ustanovení § 5 odst. 1 a 9 odst. 1 AZ je tak autorem ten, kdo dílo jako první vyjádří v objektivně vnímatelné podobě. S ohledem na povahu subjektivních autorských práv, která je blíže osvětlena v následující části této práce (zejm. jejich vázanost na osobu autora a nemožnost převést je na jiného *inter vivos*), originárním subjektem autorského práva bude vždy autor.

V souladu s výše uvedeným je ve vztahu k problematice zakázkových děl třeba poznamenat, že jiné osoby než autor nemohou dle současné české právní úpravy nikdy nabýt autorské právo originárně, neodvozeně. Tyto osoby mohou autorská práva za určitých okolností vykonávat, vždy však bude jejich právo odvozeno od práva autora, tedy budou pouze odvozenými subjekty autorského práva⁴², vykonávající právo jiného. Vykonávat autorská práva k dílu je potom možné na základě různých právních důvodů; v první řadě je možné získat oprávnění k výkonu práva dílo užit na základě smlouvy s autorem (licence), nebo přímo na základě zákona (tzv. mimosmluvní instituty užití díla). V tomto ohledu jsou specifická právě zakázková díla, u kterých Autorský zákon umožňuje nabýt přímo ze zákona právo vykonávat všechna majetková práva k dílu; blíže se této problematice věnuje čtvrtá kapitola této práce.

2.1 Jiné osoby podílející se na tvorbě autorského díla

Jak dále logicky vyplývá z definice uvedené v ustanovení § 5 odst. 1 AZ, autorem nemůže být osoba, která se na tvorbě konkrétního autorského díla svou tvůrčí činností nepodílela. Jak výslovně podotýkají Telec a Tůma⁴³, autorem nemůže být ten, kdo vykonává jinou činnost související s tvorbou díla, která má netvůrčí povahu (např. činnost organizační, činnost odborné, technické nebo mechanické povahy), ač může mít v praxi taková činnost pro vytvoření díla nepostradatelný přínos a význam (např., autorem nebo

---

41 TELEEC, I., TŮMA, P. *Autorský zákon (EVK)*. 1. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2007. s. 96. Dle Telece a Tůmy je toto poněkud nadbytečné ustanovení zahrnuto jako důsledek směrnice Evropského parlamentu a Rady 96/6/ES o právní ochraně databází a požadavku právní jistoty.

42 KRÍŽ, J., HOLCOVÁ, I., KORDAČ, J., KŘEŠŤANOVÁ, V. *Autorský zákon, komentář a předpisy související*. 2. vydání. Praha: Linde, 2005. s. 64.

43 TELEEC, I., TŮMA, P. *Autorský zákon (EVK)*. 1. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2007. s. 92.

spoluautorem nebude ten, kdo objedná u malíře vytvoření obrazu, poskytne mu zázemí pro tvorbu, vytvoření díla sponzoruje a malíři v průběhu tvorby přidržuje plátno, míchá barvy a vymývá štětky). Legislativní vyjádření této zásady lze nalézt v ustanovení § 8 odst. 2 AZ, které výslovně uvádí, že osoby přispívající k vytvoření díla činnostmi pomocné povahy, které nemají tvůrčí povahu, nejsou považovány za spoluautory díla. Jak zdůrazňují Telec a Tůma⁴⁴, primárním smyslem českého autorského práva je ochrana tvůrčí činnosti, nikoli ochrana jiných, netvůrčích investic spojených s tvorbou díla. Nicméně vzhledem k tomu, že tyto „vedlejší“ činnosti mohou mít v praxi pro vytvoření díla často zásadní význam (tj. vznik díla fakticky umožní) a mohou s sebou nést značné náklady, Autorský zákon v některých případech potřebu ochrany investice do díla zohledňuje. Konkrétně Autorský zákon osobám vykonávající takové „vedlejší“ činnosti v určitých případech kompenzuje jejich vklad do tvorby díla prostřednictvím omezení práv autora v prospěch těchto investorů. K tomuto dochází právě v případech děl zakázkových; podrobně bude tomuto pozornost věnována v následujících kapitolách.

2.2 Osoba autora

Autorem díla může být pouze fyzická osoba, vyžaduje se tedy právní osobnost ve smyslu ustanovení § 23 Občanského zákoníku (způsobilost mít práva a povinnosti). Není nicméně nutné, aby autor díla měl i plnou svéprávnost (typicky, autorské dílo, např. obraz, může vytvořit i nezletilé dítě, osoba, které byla svéprávnost omezena, nebo osoba stížená duševní poruchou). Pokud autorské dílo bude vytvořeno osobou, která nenabyla plnou svéprávnost, nebo které byla svéprávnost omezena, je pouze třeba brát v potaz, že takový autor nemusí být, v závislosti na rozsahu, ve kterém mu svéprávnost chybí, oprávněn ve vztahu k dílu právně jednat (tj. například nemusí být způsobilý samostatně poskytovat smluvní licenci k užití díla jinými osobami, ale bude nutné, aby byl při tomto zastoupen).

Jelikož je Autorský zákon založen na zásadě objektivní pravdivosti autorství, jak bylo uvedeno výše, při určování autora díla je podstatné, kdo dílo skutečně vytvořil (nikoli např. ten, kdo se pod dílo jako autor podepíše). Přesto však Autorský zákon ve svém ustanovení § 6 za účelem usnadnění identifikace autora díla zakotvuje zákonnou domněnku autorství, dle které se za autora považuje fyzická osoba, jejíž jméno (případně pseudonym, pokud nevzbuzuje pochybnosti o autorově pravé totožnosti) je obvyklým způsobem uvedeno na díle, nebo u díla v seznamu předmětů ochrany vedeném příslušným

---

44 TELEEC, I., TŮMA, P. *Autorský zákon (EVK)*. 1. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2007. s. 92.

kolektivním správcem. Jedná se však pouze o domněnku vyvratitelnou, tedy je možné prokázat, že osoba označená na díle jako autor není skutečným autorem díla⁴⁵. Zahrnutí domněnky autorství má důkazní význam – jejím účelem je především zjednodušit procesně případné prokazování autorství. Díky možnosti důkazu opaku však nic nemění na platnosti zásady pravdivosti autorství, na které je Autorský zákon postaven⁴⁶. Jedinou výjimkou ze zásady objektivní pravdivosti autorství je případ fikce autorství režiséra v případě audiovizuálního díla (§ 63 odst. 1 AZ), nicméně, jak podotýkají Telec a Tůma⁴⁷, tato fikce často odpovídá realitě. V souvislosti se zakázkovými díly lze dále poznamenat, že prolomením neformálního principu autorství není ani skutečnost, že Autorský zákon svěřuje v některých případech osobě odlišné od autora výkon majetkových práv k dílu, když autorství skutečného autora tímto není dotčeno.

2.3 Spoluautorství

Autorský zákon ve svém ustanovení § 8 odst. 1 připouští, aby autorské dílo bylo vytvořeno více osobami jako spoluautory. Podmínkou je, aby takové dílo vzniklo společnou tvůrčí činností více osob, která byla vyvíjena do doby dokončení díla, a aby dílo představovalo ve výsledku dílo jediné. Jednotlivé příspěvky autorů tedy nesmí být způsobilé samostatného užití jakožto samostatná díla, v opačném případě by se jednalo například o tzv. dílo spojené nebo souborné. Spoluautorská činnost nemůže být, jak již bylo uvedeno, jen netvůrčí povahy (například jen organizační nebo technická), a osoba podílející se na vzniku díla jinak než tvůrčí činností, spoluautorem nebude.

Ke spoluautorskému dílu Autorský zákon spoluautorům přiznává autorské právo společně a nerozdílně (solidárně). Společně a nerozdílně jsou spoluautoři také oprávněni a povinni z právních jednání, která se díla týkají. Pokud chtějí spoluautoři s dílem jakkoli nakládat, vyžaduje se jednomyslné rozhodnutí všech spoluautorů. Neexistuje-li mezi spoluautory jiná dohoda, podílejí se na výnosech díla všichni spoluautoři dle výše jejich tvůrčích příspěvků do díla, a pokud tyto není možné rozeznat, platí, že jsou stejné.

---

45 V opačném případě by bylo možné „připravit“ poměrně snadno skutečného autora jeho práva k dílu jednoduchým uvedením cizího jména na dílo.

46 TELEC, I. *Některé základní a obecné otázky nového českého autorského zákona (prvá část)*. Bulletin advokacie 2/2001, s. 34.

47 TELEC, I. *Některé základní a obecné otázky nového českého autorského zákona (prvá část)*. Bulletin advokacie 2/2001, s. 34.

3 Autorské právo v subjektivním smyslu a jeho obsah

Ve vztahu k zakázkovým dílům je důležité objasnit podstatu autorského práva v subjektivním smyslu a jednotlivé druhy práv, které pod souhrnný pojem autorského práva spadají.

Co se týče povahy autorského práva v subjektivním smyslu, jedná se o soubor výlučných práv (oprávnění) autora k jeho dílu, který poskytuje autorovi a jeho dílu ochranu prostřednictvím možnosti vyloučit všechny ostatní z užívání jeho díla⁴⁸. Tato výlučná práva potom autorovi díla umožňují, aby své dílo hospodářsky využil a zhodnotil (typicky například udělováním úplatných licencí k jeho užití jinými). Jak již bylo uvedeno, český Autorský zákon připouští, aby autorem díla a zároveň originárním, původním nositelem subjektivního autorského práva byla výhradně fyzická osoba, která dílo vytvořila. Autorské právo vzniká vždy přímo autorovi, a to okamžikem jeho vyjádření v objektivně vnímatelné podobě. Autorské právo je právem absolutním, působícím *erga omnes*, kdy právu autora odpovídá povinnost všech individuálně neurčených osob zdržet se zásahů do tohoto práva.

České autorské právo je charakteristické tím, že obsahuje jak subjektivní osobnostní práva autora neboli práva morální, tak subjektivní majetková práva autora, viz ustanovení § 10 AZ. Autorský zákon je založen na osobnostněprávním pojetí autorského práva, které je typické pro kontinentální právní systém (viz výše). Toto pojetí je charakteristické zdůrazňováním osobnostních práv autora díla a jeho osobních zájmů ve vztahu k dílu coby projevu autorovy osobnosti. Majetkový rozměr autorského práva (majetková práva k dílu) pak jsou v rámci tohoto pojetí spíše sekundárním projevem primárně osobnostních autorských práv⁴⁹. Odlišná situace je například v angloamerických právních systémech, kde je autorské právo (copyright) vnímáno primárně jako majetková hodnota, a jeho účelem je spíše než ochrana osobních zájmů autorů veřejný zájem na hospodářské exploataci děl⁵⁰.

Osobnostněprávní pojetí autorského práva souvisí s již zmíněnou skutečností, že v kontextu českého právního řádu autorské právo vychází z přirozenoprávních základů. Ústavní základ tohoto práva lze v článku 34 odst. 1 Listiny základních práv a svobod. Ten stanoví, že „*práva k výsledkům tvůrčí duševní činnosti jsou chráněna zákonem*“. Právní

---

48 KŘÍŽ, J., HOLCOVÁ, I., KORDAČ, J., KŘEŠTANOVÁ, V. *Autorský zákon, komentář a předpisy související*. 2. vydání. Praha: Linde, 2005. s. 80.

49 TELEEC, I., TŮMA, P. *Autorský zákon (EVK)*. 1. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2007. s. 141.

50 TELEEC, I., TŮMA, P. *Autorský zákon (EVK)*. 1. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2007. s. 139.

ochrana výsledků tvůrčí duševní činnosti autorů je tedy v českém právním řádu chápána jako jedno ze základních lidských práv⁵¹.

Osobnostní a majetková autorská práva, jak jsou upravena v českém Autorském zákoně, se od sebe odlišují nejen svou podstatou, ale i možností dispozic s nimi nebo dobou jejich trvání. Autorský zákon tedy nepřijímá tzv. monistickou koncepci autorského práva, dle které autorská práva osobnostní a majetková představují nedílný celek (tzv. *osobněmajetkové právo*⁵²), na které byl postaven například předchozí československý autorský zákon z roku 1965, ale přiklání se spíše k tzv. koncepci dualistické. Ta pojímá osobnostní a majetková práva jako dvě vedle sebe existující a nezávislé kategorie práv⁵³. V čistě dualistické koncepci (jak se uplatňuje například ve Francii⁵⁴) je proto možné majetková práva převádět *inter vivos*, na rozdíl od práv osobnostních, která jsou z povahy věci „fixována“ na osobu autora. Ani dualistickou koncepci tedy Autorský zákon nepřejímá zcela a v její čisté podobě, když převod majetkových práv *inter vivos* neumožňuje (jak bude rozebráno dále). Hovoří se tedy o tzv. kvazidualistickém pojetí současné právní úpravy⁵⁵ nebo o „*monistické koncepci s některými prvky autorskoprávního dualismu*“⁵⁶.

Neúplné přijetí dualistické koncepce potom vede i k tomu, že navzdory svému názvu nejsou majetková autorská práva považována za majetkovou hodnotu. Majetková práva jako práva absolutní pro svou nepřevoditelnost *inter vivos* nemohou být postižena výkonem rozhodnutí⁵⁷ a nelze je ocenit⁵⁸. Podobně se vyjádřil Nejvyšší soud ve svém rozhodnutí 30 Cdo 733/2016 ze dne 31.8.2016, kde uvedl, že „*Každá lidská osobnost (nejen osobnost tvůrce, autora) duchovně pramení mimo sféru právního řádu [...]. V důsledku toho je i předmět autorského práva (dílo) nezczizitelným, neboť to jeho přirozená mimoprávní povaha, bytostně spjatá s osobností tvůrce, nepřipouští [...]*

---

51 Právo na ochranu osobnostních i majetkových zájmů vyplývajících z autorské tvorby je zakotveno například i v článku 15 odst. 1 písm. c) Mezinárodního paktu o hospodářských, sociálních a kulturních právech (OSN, 1966).

52 ŠALOMOUN, M. Ochrana názvů, postav a příběhů uměleckých děl. 2. vydání. Praha: C.H.Beck, 2009. s. 21.

53 KŘÍŽ, J., HOLCOVÁ, I., KORDAČ, J., KŘEŠŤANOVÁ, V. *Autorský zákon, komentář a předpisy související*. 2. vydání. Praha: Linde, 2005. s. 79.

54 TELEČ, I., TŮMA, P. *Autorský zákon (EVK)*. 1. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2007. s. 141.

55 PRCHAL, P., in: SRSTKA, J. a kol. *Autorské právo a práva související*. Vysokoškolská učebnice. 1. vydání. Praha: Leges, 2017. s. 55.

56 TELEČ, I., TŮMA, P. *Autorský zákon (EVK)*. 1. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2007. s. 141.

57 Ustanovení § 26 odst. 1 AZ.

58 Viz ustanovení § 17 odst. 5 zákona č. 151/1997 Sb., o oceňování majetku a o změně některých zákonů (zákon o oceňování majetku), v účinném znění, které stanoví, že „*majetková práva autorská a majetková práva výkonných umělců jakožto práva nepřevoditelná se neoceňují.*“

povahově se nejedná o hodnotu majetkovou, resp. jde o hodnotu nemajetkovou, s níž jsou pouze spojena některá práva majetková, resp. osobně-majetková smíšená, a to vedle vůdčích, prioritních, nemajetkových práv osobních, morálních, základu osobnostního“. S uvážením výše uvedeného tak lze výraz „majetková práva“ chápat jako vyjádření skutečnosti, že tato práva chrání majetkové zájmy autora⁵⁹.

3.1 Osobnostní práva autora

Osobnostní práva autora jsou upravena v ustanovení § 11 AZ, ve kterém se odráží výše zmíněné přirozenoprávní pojetí autorského práva a jednoty díla s osobností jeho autora. Osobnostní práva proto dle ustanovení § 11 odst. 4 AZ zanikají společně se smrtí autora a nepřecházejí na dědice. Osobnostní práva nelze dále ani převádět (a to ani *inter vivos*, ani *mortis causa*). Osobnostních práv není možné se platně vzdát.

Výčet jednotlivých osobnostních práv Autorský zákon uvádí v ustanoveních § 11 odst. 1 až 3, a zahrnuje: (i) právo rozhodnout o zveřejnění díla, (ii) právo osobovat si autorství (to zahrnuje i právo rozhodnout, zda a jakým způsobem má být jeho autorství na díle uvedeno, je-li uvedení autorství při takovém užití obvyklé, a z toho vyplývající právo být případně na díle uveden jako autor) a (iii) právo na nedotknutelnost díla (to zejména zahrnuje právo udělit svolení k jakékoli změně nebo zásahu do uměleckého pojetí díla, právo, aby jeho dílo bylo užíváno jinými osobami pouze způsobem nesnižujícím jeho hodnotu, nebo právo na autorský dohled). Výčet osobnostních práv v ustanovení § 11 AZ je taxativní (ačkoli demonstrativně jsou uvedeny jednotlivé složky práva na nedotknutelnost díla v ustanovení § 11 odst. 3 AZ⁶⁰).

Přestože osobnostní práva autora trvají jen po dobu života autora, Autorský zákon autorovi a jeho dílu výslovně přiznává ve svém ustanovení § 11 odst. 5 právo na určitou postmortální ochranu⁶¹. Ta zahrnuje zákaz osobovat si po smrti autora autorství k dílu ze strany jiné osoby, a dále možnost užívat po smrti autora dílo jen způsobem nesnižujícím jeho hodnotu. Při užití díla po smrti autora musí být uveden jeho autor (je-li to obvyklé a nejedná-li se o dílo anonymní). Domáhat se postmortální ochrany autora a jeho díla mohou osoby autorovi blízké⁶², právnické osoby sdružující autory, nebo kolektivní správce. Trvání

---

59 TELEČEK, I., TŮMA, P. *Autorský zákon (EVK)*. 1. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2007. s. 142.

60 SRSTKA, J. in: SRSTKA, J. a kol. *Autorské právo a práva související*. Vysokoškolská učebnice. 1. vydání. Praha: Leges, 2017. s. 87.

61 KŘÍŽ, J., HOLCOVÁ, I., KORDAČ, J., KŘEŠŤANOVÁ, V. *Autorský zákon, komentář a předpisy související*. 2. vydání. Praha: Linde, 2005. s. 84.

62 Osoba blízká ve smyslu ustanovení § 22 odst. 1 Občanského zákoníku.

postmortální ochrany je časově neomezené a aktivně legitimované osoby se jí mohou domáhat i v případě, že již uplynula doba trvání majetkových práv k dílu⁶³ (fakticky tak je možnost domáhat se postmortální ochrany omezena existencí aktivně legitimovaných osob). Postmortální ochrana nicméně stojí ze své povahy stranou obsahu autorského práva autora, neboť se jedná o práva vznikající originárně jiným osobám než autorovi samotnému až okamžikem smrti autora. Postmortální ochrana tedy alespoň do určité míry nahrazuje osobnostní práva autora, která jeho smrtí zanikla⁶⁴.

3.2 Majetková práva autora

Majetková práva k dílu jsou předpokladem realizace ekonomických, hospodářských zájmů autora ve vztahu k dílu; díky majetkovým autorským právům může autor svou tvorbu a díla využívat v rámci svých ekonomických aktivit a dosahovat jejich prostřednictvím zisku.

Pro jakékoli nakládání s autorským dílem je však důležité, že současný Autorský zákon v souladu s tzv. kvazidualistickým pojetím autorského práva neumožňuje ani majetková práva převádět tzv. pravým převodem, tedy převodem s translativními účinky⁶⁵, kdy subjektivní autorské právo jako celek přejde z autora na jinou osobu, a autorovi tím pádem zanikne (výslovně nepřevoditelnost majetkových práv zmiňuje ustanovení § 26 odst. 1 AZ). Smluvní svoboda autora díla je tak Autorským zákonem v tomto ohledu omezena. V případě majetkových autorských práv lze pouze zřídit (konstituovat) oprávnění vykonávat majetková autorská práva jiné osobě – tzv. nepravý, konstitutivní převod, v jehož rámci nedochází ke zcizení majetkového práva, nýbrž ke zřízení nového subjektivního práva v prospěch jiného⁶⁶. Existence autorského práva autora tímto konstitutivním převodem není dotčena; autor se pouze omezuje co do rozsahu jeho autorského práva, tedy omezuje se ve svém právu vykonávat své autorské právo v rozsahu,

63 Viz ustanovení § 11 odst. 5 AZ.

64 TELEEC, I., TŮMA, P. *Autorský zákon (EVK)*. 1. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2007. s. 140. Zakotvení postmortální ochrany do Autorského zákona reflektuje ustanovení článku 6 bis Bernské úmluvy o ochraně literárních a uměleckých děl ze dne 9. září 1886, který v odstavci 1 stanoví, že „*nezávisle na majetkových právech autorských a i po jejich postoupení má autor právo uplatňovat své autorství k dílu a odporovat každému znetvoření, zkomolení nebo jiné změně díla, jakož i jinému zásahu do díla, který by byl na újmu jeho cti nebo dobré pověsti.*“ V odstavci 2 předmětného článku je potom zakotveno, že po smrti autora mají být práva dle odstavce 1 zachována alespoň do zániku majetkových práv, a jejich výkon je svěřen osobám nebo institucím oprávněným k tomu právním řádem toho státu, ve kterém je uplatňován nárok na jejich ochranu.

65 TELEEC, I., TŮMA, P. *Autorský zákon (EVK)*. 1. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2007. s. 169. Odlišná je situace v právních řádech zemí, ve kterých se uplatňuje čistě dualistická autorskoprávní koncepce, nebo zemí *common law*, kde je autorské právo (copyright) vnímáno jako majetková hodnota.

66 TELEEC, I., TŮMA, P. *Autorský zákon (EVK)*. 1. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2007. s. 311-312.

ve kterém je toto právo uděleno jinému a zavazuje strpět výkon autorského práva někým jiným⁶⁷. V důsledku toho tedy autor sám po celou dobu svého života zůstává nositelem autorského práva ke svému dílu.

Autorský zákon dále z výše uvedených důvodů neumožňuje ani další dispozice s majetkovými právy, v souvislosti s nimiž by k translativnímu převodu práv docházelo, nebo muselo docházet. Autor se tak nemůže dle ustanovení § 26 odst. 1 AZ svých majetkových autorských práv vzdát. Majetková práva coby absolutní výlučná práva nemohou být dle stejného ustanovení ani předmětem výkonu rozhodnutí; to nicméně neplatí pro pohledávky z majetkových práv již vzniklé, které předmětem výkonu rozhodnutí být mohou (např. pohledávka odměny za licenci).

Na rozdíl od práv osobnostních však jsou dle ustanovení § 26 odst. 2 AZ majetková práva předmětem dědictví, a tedy majetková autorská práva mohou vykonávat i dědicové autora, dokud neuplyne doba trvání majetkových práv. Dědicům přitom ustanovení § 26 odst. 4 AZ přisuzuje postavení stejné, jako má autor. Případ dědění autorského práva je také jediným případem, kdy Autorský zákon umožňuje, aby nositelem autorských práv byla i právnická osoba coby dědic autora.

Majetková práva zahrnují v první řadě klíčové právo dílo užit (ustanovení § 12 a násl. AZ), které zahrnuje jak výlučné právo autora dílo sám užívat, tak právo poskytnout oprávnění užívat dílo jinému (ve formě licence). Autorský zákon neobsahuje definici „práva dílo užit“. Doktrinálně je tento pojem vykládán například jako zpřístupňování díla veřejnosti a dále jako rozmnožování díla, které je předpokladem pro jeho zpřístupňování⁶⁸. Příkladný výčet jednotlivých oprávnění autora spadajících pojmově pod právo užit dílo uvedený v ustanoveních § 13 až 23 AZ (tzv. katalog práv⁶⁹) potom přináší definice některých způsobů užití. Konkrétně Autorský zákon uvádí právo na rozmnožování díla, rozšiřování originálu nebo rozmnoženiny, jejich pronájem půjčování, vystavování a sdělování veřejnosti. Právo dílo užit zahrnuje užití díla v jeho původní nebo i zpracované nebo jinak změněné podobě, samostatně nebo i ve spojení s jinými díly nebo prvky. Užití pro čistě osobní potřebu není považováno za užití ve smyslu ustanovení § 12 AZ. Bez udělení licence je možné dílo užívat pouze v případech stanovených zákonem. Zvláštní případ pak představují některá zakázková díla (zejména díla zaměstnanecká), kdy je osoba

67 TELEČEK, I., TŮMA, P. *Autorský zákon (EVK)*. 1. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2007. s.169.

68 KRŽIŽ, J., HOLCOVÁ, I., KORDAČ, J., KŘEŠŤANOVÁ, V. *Autorský zákon, komentář a předpisy související*. 2. vydání. Praha: Linde, 2005. s. 88.

69 KRŽIŽ, J., HOLCOVÁ, I., KORDAČ, J., KŘEŠŤANOVÁ, V. *Autorský zákon, komentář a předpisy související*. 2. vydání. Praha: Linde, 2005. s. 86.

odlišná od autora *ex lege* oprávněna vykonávat některá práva k dílu, viz další kapitoly této práce.

Vedle práva dílo užít Autorský zákon upravuje i tzv. jiná majetková práva, pod které spadá právo na odměnu při opětném prodeji originálu díla uměleckého (ustanovení § 24 AZ), právo na odměnu v souvislosti s rozmnožováním díla pro osobní potřebu a vlastní vnitřní potřebu (ustanovení § 25 AZ) a právo na odměnu v souvislosti s pronájmem originálu nebo rozmnoženiny díla (ustanovení § 25a AZ).

Za zmínku stojí, že součástí výlučných majetkových práv k dílu není právo na odměnu autora za vytvoření díla, případně za poskytnutí práva dílo užít jinému. Toto právo autorovi díla vzniká typicky až na základě závazku (například smlouvy o dílo, licenční smlouvy apod.). Výjimku představuje právo autora na přiměřenou dodatečnou odměnu, které mu přiznává Autorský zákon ve specifických případech.

Závěrem je třeba zmínit, že majetková autorská práva vznikají vytvořením díla a obecně trvají po dobu autorova života a 70 let po jeho smrti (viz ustanovení § 27 odst. 1 AZ), přičemž tato doba se počítá od prvního dne roku následujícího po roce, v němž došlo k události rozhodné pro její počítání (ustanovení § 27 odst. 8 AZ). V případě děl spoluautorských se počítá doba trvání majetkových práv od smrti toho ze spoluautorů, který ostatní spoluautory přežil. U děl anonymních a pseudonymních, kdy nelze určit datum smrti autora, je pro počítání doby trvání majetkových práv rozhodný okamžik prvního oprávněného zveřejnění díla; to neplatí v případech, kdy je autor anonymního nebo pseudonymního díla znám, nebo se veřejně prohlásí, a kdy se uplatní obecná úprava počítání doby trvání majetkových práv. Majetková práva k dílům anonymním a pseudonymním, u kterých nelze určit autora, a která nebyla zveřejněna ani do 70 let od jejich vytvoření, zanikají uplynutím této sedmdesátileté lhůty ke zveřejnění díla. U děl zveřejňovaných postupně (po částech, svazcích apod.) se doba trvání majetkových práv počítá pro každou takovou část díla samostatně⁷⁰. Uplynutím doby trvání majetkových práv k dílu se dílo stává dílem volným.

---

⁷⁰ Ustanovení § 27 AZ.

4 Vybraná zakázková autorská díla

4.1 Zakázková díla obecně

Další části této práce budou věnovány problematice tzv. zakázkových či zjednaných děl⁷¹, tedy děl, která nevznikají na základě volného uvážení autora díla a z jeho iniciativy, ale jsou, obecně řečeno, vytvářena autorem pro někoho jiného, na základě určitého podnětu jiné osoby. Autorský zákon rozeznává v zásadě celkem sedm druhů zakázkových děl, vedle děl zaměstnaneckých, děl považovaných za zaměstnanecká, kolektivních děl a děl na objednávku, která jsou předmětem této práce, jsou zakázkovými díly dále díla soutěžní, mohou jimi být i díla audiovizuální a audiovizuálně užitá⁷². Pro tato díla stanoví Autorský zákon v některých ohledech režim odlišný od úpravy obecné. To je odůvodněno skutečností, že na vzniku těchto děl se podílí specifickým způsobem i osoby odlišné od autora (nebo spoluautorů), které vytvoření díla v závislosti na konkrétní situaci a druhu díla iniciují, podporují, poskytují za tímto účelem určité prostředky (nástroje, materiál, odměnu autorovi), a rovněž se podílí na rizicích s tvorbou díla spojených. Takové příspěvky do tvorby díla, ač netvůrčí povahy, mohou často být pro vznik autorského díla zcela určující, bez nich by dílo v řadě případů vůbec nevzniklo. Pokud však osoba takto investující do díla není součástí samotného tvůrčího procesu a není možné ji proto považovat za spoluautora díla, v obecném režimu Autorského zákona by nezískala k vytvořenému dílu žádná oprávnění. Veškerá práva k dílu by vznikala pouze autorům díla. Autorský zákon tedy zakotvením určitých odchylek pro zakázková díla reflektuje potřebu přiznat osobám investujícím do autorskoprávní tvorby netvůrčím způsobem určitá oprávnění ve vztahu k dílům, jejichž vznik fakticky umožňují. Konkrétně Autorský zákon stanovuje u těchto zakázkových děl „zvláštní majetkoprávně dispoziční režim“⁷³.

Zvláštní úprava zakázkových děl je tedy projevem potřeby ochránit investici objednatelů (v širším slova smyslu) do díla. Tento požadavek vychází z práva na ochranu vlastnictví jakožto základního lidského práva rozeznávaného článkem 11 odst. 1 Listiny základních práv a svobod. Ochrana investora potom souvisí vzhledem k zájmu na hospodářském využití autorských děl, které byly pro tuto osobu vytvořeny, s právem podnikat a provozovat hospodářskou činnost (článek 26 odst. 2 Listiny základních práv a

---

71 TELEČEK, I. *Zakázková díla architektonická*. Právní rozhledy. 2010, č. 19, s. 681.

72 PRCHAL, P. in: ONDŘEJ HAMULÁK (ed.). *Právo v umění a umění v právu*. Praha: Leges, 2012. s. 320.

73 TELEČEK, I. *Zakázková díla architektonická*. Právní rozhledy. 2010, č. 19, s. 681.

svobod). Na druhé straně v případě zakázkových děl stojí potřeba ochrany výsledků duševní tvůrčí činnosti autora díla, zakotvená na ústavní úrovni v článku 34 odst. 1 Listiny základních práv a svobod. Jak bylo uvedeno v předchozích kapitolách, český právní řád chápe autorské právo jako právo přirozené. V potaz je třeba vzít i u autora jeho právo podnikat a provozovat jinou hospodářskou činnost (článek 26 odst. 1 Listiny základních práv a svobod), v jejímž rámci může autor svá díla hospodářsky využít a zhodnotit. Práva autora k jím vytvořeným dílům a jejich ochrana pak neposkytují autorům jen možnost hospodářské exploatace jejich děl, ale zároveň i určitou motivaci k tvorbě.

Z těchto důvodů je možné problematiku zakázkových autorských děl chápat jako svou podstatou střet dvou základních lidských práv, které je třeba pečlivě a spravedlivě vzájemně poměřovat a vyvažovat tak, aby ani jedno z těchto práv nebylo nedůvodně omezováno.

Investorovi do díla je třeba ve vztahu k zakázkovým dílům poskytnout dostatečnou ochranu jeho investice a možnost zajištění její návratnosti, aby byl vůbec motivován do tvorby investovat. Autorský zákon tak činí přiznáním určitých, především majetkových práv k dílu, na jejichž základě by měl investor být schopen dílo efektivně hospodářsky vytěžovat a postarat se tak o zhodnocení své investice. Jak bude rozebráno níže, míra ochrany investice a související posílení či oslabení pozice investora se v českém Autorském zákoně u jednotlivých druhů zakázkových děl poměrně zásadně liší. Zároveň česká právní úprava zakázkových děl musí respektovat převážně osobnostněprávní charakter výlučných práv autora k jeho dílu, o kterém byla řeč v předchozí kapitole této práce, a neomezovat práva autora k dílu více, než by odpovídalo nutnému rozsahu pro ochranu investice. Rozsahem omezení práv autora k jeho dílu by neměl být autor zcela zbaven motivace jakkoli pro objednatele tvořit.

Následující kapitola se věnuje jednotlivým vybraným druhům zakázkových děl – dílu zaměstnaneckému, včetně tzv. fiktivního zaměstnaneckého díla, dílu vytvořenému na objednávku a kolektivnímu dílu, a tomu, jak jsou v jejich případech balancována práva a zájmy autora díla a osoby, pro kterou je dílo tvořeno.

4.2 Zaměstnanecké dílo

Prvním ze zakázkových děl, které jsou předmětem této práce, je dílo zaměstnanecké. Zaměstnanecká díla jsou ve své podstatě „běžnými“ autorskými díly – může jím být jakékoli dílo ve smyslu ustanovení § 2 AZ, jejich specifikem nicméně je, že vznikají v určitém specifickém závazkovém vztahu mezi autorem a osobou, pro kterou je dílo tvořeno. Zaměstnanecká díla požívají stejné autorskoprávní ochrany, jako jakékoli jiné autorské dílo, jejich specifičnost spočívá pouze ve zmíněném *majetkoprávním uživatelském rozdílu závazkově právní povahy*⁷⁴.

4.2.1 Pojmové znaky zaměstnaneckého díla

Zaměstnanecké dílo je upraveno v ustanovení § 58 AZ, kde je definováno jako dílo, které autor vytvořil ke splnění svých povinností vyplývajících z pracovněprávního nebo služebního vztahu⁷⁵. Aby bylo autorské dílo dílem zaměstnaneckým, musí být kumulativně naplněny následující podmínky vyplývající z ustanovení § 58 odst. 1 AZ: (i) došlo k vytvoření autorského díla, (ii) mezi autorem díla a další osobou existuje zákonem vymezený právní poměr, a (iii) dílo bylo autorem vytvořeno ke splnění jeho povinnosti vyplývajících mu z takového poměru⁷⁶. Tyto podmínky budou jednotlivě rozebrány níže.

a) Vytvoření (existence) autorského díla

Jak již bylo zmíněno výše, zvláštnost zaměstnaneckých děl spočívá pouze v okolnostech jejich vzniku a alokaci možnosti vykonávat práva k nim mezi autorem a zaměstnavatelem, nikoli v jejich samotné podstatě – stále se jedná o díla ve smyslu ustanovení § 2 AZ. První podmínkou pro uplatnění režimu zaměstnaneckého díla tak logicky je, aby došlo tvůrčí činností autora k vytvoření díla, které splní všechny podmínky pro to, aby mohlo požívat ochrany dle AZ, jak byly popsány v první kapitole této práce. Zaměstnaneckým dílem přitom může být jakékoli autorské dílo, tedy není rozhodná povaha (druh, forma vyjádření) autorského díla. Rozhodné jsou pouze okolnosti jeho vytvoření.

---

74 TELEČ, I. *Zakázková díla architektonická*. Právní rozhledy. 2010, č. 19, s. 681.

75 Odstavec 10 předmětného ustanovení potom režim zaměstnaneckého díla vztahuje i na díla vytvořená ve vztazích v rámci orgánů obchodních korporací, jak bude rozebráno dále.

76 TELEČ, I., TŮMA, P. *Autorský zákon (EVK)*. 1. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2007. s. 559.

b) Existence zákonem vymezeného vztahu mezi autorem a jinou osobou

Druhou podmínkou pro uplatnění režimu zaměstnaneckého díla je existence specifického, zákonem předvídaného vztahu mezi autorem díla a jinou osobou (typicky zaměstnavatelem). Dle ustanovení § 58 odst. 1 AZ se může jednat o vztah pracovněprávní (včetně agenturního zaměstnávání) nebo služební, ustanovení § 58 odst. 10 AZ pak umožňuje vznik zaměstnaneckých děl i ve vztazích mezi právnickou osobou a autorem, který je členem jejího statutárního orgánu nebo jiného voleného nebo jmenovaného orgánu.

Existence některého z výše uvedených vztahů je tím, co odlišuje zaměstnanecká díla od děl „běžných“, nebo jiných děl zakázkových (zejména pak od děl vytvořených na objednávku v režimu ustanovení § 61 odst. 1 AZ). Identifikace takového vztahu má proto naprosto klíčový význam pro posouzení práv autora, případně jiných osob, k dílu.

- Pracovněprávní vztah

Otázka, zda v konkrétním případě mezi danými osobami existuje pracovněprávní vztah, je otázkou pracovního práva. Správné určení povahy vztahu mezi autorem a osobou, pro které bylo dílo vytvořeno (zejména odlišení zaměstnance od nezávislého zhotovitele) má však zásadní dopad v rovině autorskoprávní. Pojem pracovněprávní vztah má v teorii pracovního práva poměrně obsáhlý význam⁷⁷, z pohledu problematiky zaměstnaneckých děl je nicméně relevantní především užší pojem tzv. „základního pracovněprávního vztahu“, neboť právě v jejich rámci je možné vykonávat závislou práci pro zaměstnavatele. Jako základní pracovněprávní vztahy jsou Zákoníkem práce označovány právní poměry vymezené v jeho ustanovení § 3 – konkrétně se jedná o (i) pracovní poměr a (ii) právní vztahy založené dohodami o pracích konaných mimo pracovní poměr. Zaměstnanecké dílo může vzniknout v kterémkoli z těchto vztahů. Subjekty pracovněprávních vztahů jsou zaměstnavatel a zaměstnanec, kterým může být dle ustanovení § 6 ZP pouze fyzická osoba)⁷⁸.

Definici závislé práce coby předmětu základních pracovněprávních vztahů potom poskytuje ustanovení § 2 ZP. Základním specifíkem závislé práce jsou tedy vztahy nadřízenosti a podřízenosti, kdy je zaměstnanec povinen při jejím výkonu respektovat pokyny zaměstnavatele; pro pracovněprávní vztahy je tak typická určitá faktická převaha

⁷⁷ Vedle individuálních pracovněprávních vztahů tento pojem zahrnuje i pracovněprávní vztahy kolektivní.

⁷⁸ HŮRKA, P. a kol. *Pracovní právo*. 2. vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s.r.o., 2015. s. 69 a násl.

zaměstnavatele ve vztahu k zaměstnanci⁷⁹. Závislá práce je vždy vykonávána jménem zaměstnavatele a na jeho odpovědnost (opakem by byla činnost nezávislého dodavatele, který na základě smlouvy poskytuje zaměstnavateli své služby mimo pracovněprávní vztah na své vlastní nebezpečí). Zaměstnanci pracují pro zaměstnavatele v době dohodnuté nebo stanovené zaměstnavatelem, zpravidla na místě pracoviště zaměstnavatele, a vždy za mzdu, plat nebo odměnu. Zaměstnanec je povinen plnit své povinnosti v rámci pracovněprávních vztahů osobně, není možné jednat v zastoupení nebo za pomoci třetí osoby. Charakteristickou pro pracovněprávní vztahy je určitá nesamostatnost zaměstnance, jeho závislost na zaměstnavateli. Jedná se o závislost osobní, případně hospodářskou. V souvislosti se zaměstnaneckými díly je však nutno poznamenat, že se nemůže jednat o závislost tvůrčí, která by vyloučila možnost vytvoření autorského díla zaměstnancem, neboť by se již nemohlo jednat o jedinečný duševní výtvar zaměstnance⁸⁰. Zaměstnanec se v pracovněprávním vztahu zavazuje k výkonu určité činnosti pro zaměstnavatele, nikoli k výsledku této činnosti⁸¹.

Pro pracovněprávní vztahy je dále charakteristické, že zaměstnanec je vázán pokyny zaměstnavatele, a zaměstnavatel má vůči zaměstnanci právo přikazovat, jak a kdy má být práce zaměstnancem vykonávána, konkretizovat požadavky na výkon práce zaměstnancem (tzv. nařizovací právo zaměstnavatele⁸²). Do jaké míry se toto právo zaměstnavatele uplatňuje, však záleží i na konkrétní oboru činnosti zaměstnavatele nebo pracovní pozici zaměstnance. Žádoucí jsou pokyny nebo odborné rady například u čistě mechanických činností (obsluha výrobní linky v továrně), naopak méně se nařizovací právo zaměstnavatele bude uplatňovat u činností kreativních, kde by naopak pevné vedení mohlo být kontraproduktivní⁸³.

Na druhé straně zaměstnavatelů vzniká v souvislosti s pracovněprávními vztahy řada komplexních povinností. V první řadě je zaměstnavatel povinen přidělovat zaměstnanci práci a platit mu za vykonanou práci mzdu, plat nebo odměnu. Zaměstnavatel je rovněž povinen vytvářet zaměstnanci vhodné a bezpečné pracovní podmínky pro jeho práci, poskytovat zaměstnanci prostředky k plnění jeho úkolů apod. Výše popsaná

---

79 BĚLINA, M., DRÁPAL, L. a kol. *Zákoník práce*. Komentář. 2. vydání. Praha: C.H.Beck, 2015. s. 33.

80 PRCHAL, P. *Zakázková autorská díla z pohledu práva závazkového a autorského*. 1. vydání. Praha: Linde Praha, 2013. s. 60.

81 HŮRKA, P. a kol. *Pracovní právo*. 2. vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s.r.o., 2015. s. 74.

82 HŮRKA, P. a kol. *Pracovní právo*. 2. vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s.r.o., 2015. s. 76.

83 HŮRKA, P. a kol. *Pracovní právo*. 2. vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s.r.o., 2015. s. 74.

závislost zaměstnance na zaměstnavateli tak přirozeně přináší i mnohem vyšší nároky na zaměstnavatele, než je tomu například ve vztazích mezi objednatelem a nezávislým zhotovitelem díla. Tuto rozdílnost Autorský zákon reflektuje v zakotvení odlišného režimu děl zaměstnaneckých a děl na objednávku.

I z toho důvodu je důležité důsledně rozlišovat, v rámci jakého vztahu bylo dílo vytvořeno. Zejména odlišení vztahu pracovněprávního od vztahů mezi objednatelem a zhotovitelem nicméně nemusí být v praxi vždy zcela jednoznačné⁸⁴. Problematické mohou být zejména „hraniční“ případy nezávislých zhotovitelů (*freelancerů*), kteří však tvoří pod dohledem, dle pokynů a s použitím prostředků objednatele, nebo naopak zaměstnaných autorů, typicky akademických pracovníků, kteří mají širokou možnost uvážení zda, co a jak tvořit. Při posuzování, zda se jedná o závislou práci či nikoli, je důležité vždy přihlížet ke skutečné vůli stran, se kterou spolu uzavíraly příslušnou smlouvu (toto hraje roli zejména v případech tzv. Švarcsystému). Dalšími aspekty, které mohou pomoci při určování, zda bylo konkrétní dílo vytvořeno v závislém pracovněprávním vztahu, nebo ve vztahu „nezávislém“, pak jsou například faktory jako kdo vlastní materiál, nástroje a jiné prostředky použité při tvorbě, rozsah možnosti uvážení autora, zda a jak vytvoří dílo apod.⁸⁵ Tato kritéria nicméně nelze aplikovat paušálně, je třeba posuzovat vždy v souhrnu a s uvážením všech relevantních okolností daného případu (např. specifík daného odvětví).

Na základě novely z roku 2006⁸⁶ Autorský zákon výslovně řeší ve vztahu k zaměstnaneckým dílům i problematiku agenturního zaměstnávání, jinak upraveného v ustanovení § 307a a násl. ZP. Výkon práce v rámci agenturního zaměstnávání je v souladu se Zákoníkem práce považován za závislou práci, a tedy vztahy v rámci agenturního zaměstnávání je třeba považovat za vztahy pracovněprávní, v rámci kterých dle Autorského zákona mohou vznikat zaměstnanecká díla.

- **Služební vztah**

Vedle vztahu pracovněprávního mohou zaměstnanecká díla vznikat i ve vztazích služebních – těmi se rozumí vztahy související s výkonem služby ve veřejném zájmu upravené zvláštními právními předpisy. V současné době se tak jedná zejména o vztahy

---

84 PRCHAL, P. *Zakázková autorská díla z pohledu práva závazkového a autorského*. 1. vydání. Praha: Linde Praha, 2013. s. 64.

85 TELEČEK, I., TŮMA, P. *Autorský zákon (EVK)*. 1. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2007. s. 559.

86 zákon č. 216/2006 Sb. kterým se mění zákon č. 121/2000 Sb., o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon), ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákon, účinný od 22.5.2006

vznikající na základě zákona č. 234/2014 Sb., o státní službě, v účinném znění, zákona č. 361/2003 Sb., o služebním poměru příslušníků bezpečnostních sborů, v účinném znění, a zákona č. 221/1999 Sb., o vojácích z povolání, v účinném znění.

- **Vztahy v rámci obchodních korporací**

Z ustanovení § 58 odst. 10 AZ dále vyplývá, že zaměstnanecké dílo může vzniknout i v rámci vztahu mezi právnickou osobou a autorem, který je členem jejího statutárního orgánu, případně jiného voleného nebo jmenovaného orgánu⁸⁷.

Do Autorského zákona bylo ustanovení § 58 odst. 10 vloženo novelou v roce 2006. Autorský zákon tak vzal v potaz zvláštní charakter poměrů mezi právnickou osobou a členy jejích orgánů, který je odlišný od jiných vztahů předpokládaných ustanovením § 58 AZ uvedených výše. Vztahy mezi právnickými osobami a členy jejích statutárních, volených nebo jmenovaných orgánů nelze podřadit pod vztahy zaměstnanecké ani služební, neboť ve své podstatě se jedná zpravidla o vztahy obchodněprávní povahy, založené smlouvami příkazního typu (v případě obchodních korporací typicky smlouva o výkonu funkce dle ustanovení § 59 zákona č. 90/2012 Sb., o obchodních společnostech a družstvech (zákon o obchodních korporacích), v účinném znění. Povinnosti člena statutárního nebo jiného voleného či jmenovaného orgánu právnické osoby mohou dále typicky plynout i ze zakladatelských dokumentů společnosti.

Právnická osoba se v případě zaměstnaneckých děl vzniklých ve vztazích s jejími členy statutárních nebo jiných volených orgánů potom pro účely těchto děl považuje za zaměstnavatele, tedy má vzhledem k dílu stejná oprávnění, jako by měl zaměstnavatel k dílu svého zaměstnance. Ustanovení § 58 odst. 10 AZ výslovně vylučuje aplikaci režimu děl vytvořených na objednávku dle ustanovení § 61 AZ na tato díla.⁸⁸

d) Dílo bylo vytvořeno ke splnění povinností vyplývajících z výše uvedeného vztahu

Třetí podmínkou pro uplatnění úpravy zaměstnaneckého díla dle ustanovení § 58 AZ je, že dílo bylo vytvořeno autorem v rámci plnění jeho povinností vyplývajících mu

---

⁸⁷ Pro přehled právnických osob a jejich členů, na které se ustanovení § 58 odst. 10 AZ vztahuje, viz TELEČ, I., TŮMA, P. *Autorský zákon (EVK)*. 1. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2007. s. 566 – 567.

⁸⁸ Na tomto místě je možné poznamenat, že Autorský zákon v minulosti zahrnoval mezi vztahy, v jejichž rámci může dojít k vytvoření zaměstnaneckého díla, výslovně ve svém ustanovení § 58 odst. 1 i pracovní vztah mezi družstvem a jeho členem. V současnosti Autorský zákon již tyto vztahy výslovně nezmiňuje, pracovněprávní vztahy mezi družstvy a jejich členy lze podřadit pod obecné pracovněprávní vztahy.

z onoho specifického závazkového poměru mezi ním a zaměstnavatelem. Pokud dílo vytvoří například zaměstnanec na pracovišti, ale zcela mimo rámec svých pracovních povinností, o zaměstnanecké dílo ve smyslu Autorského zákona se jednat nebude. Klíčovou roli ve vztahu k zaměstnaneckým dílům proto hraje správné určení toho, jakou činnost lze považovat za plnění povinností vyplývajících ze vztahů uvedených v ustanovení § 58 AZ.

V případě pracovněprávního vztahu je nutno věnovat pozornost vymezení druhu práce v pracovní smlouvě, případně v příslušné dohodě o pracích konaných mimo pracovní poměr⁸⁹. Druh práce vymezuje okruh pracovních úkolů zaměstnance a je podstatnou náležitostí pracovní smlouvy – tedy bez ujednání o druhu práce není možné pracovní smlouvu platně uzavřít. Zaměstnavatel je oprávněn zadávat zaměstnanci práci, která spadá pod sjednaný druh práce, a zaměstnanec není obecně povinen vykonávat práci spadající mimo tento sjednaný druh práce⁹⁰. Druh práce musí být v pracovní smlouvě vymezen dostatečně určitě; příliš obecné vymezení, které by fakticky zaměstnavateli umožnilo po zaměstnanci žádat vykonání jakékoli práce, by nenaplnilo požadavek ustanovení § 34 ZP na vymezení druhu práce coby podstatné náležitosti pracovní smlouvy⁹¹. Od druhu práce, který je podstatnou náležitostí pracovní smlouvy, lze odlišit tzv. pracovní náplň, kterou v praxi mohou zaměstnavatelé jednostranně (například udílením konkrétních pokynů) upřesňovat obsah druhu práce sjednaného ve smlouvě, nicméně zaměstnavatel se při tom vždy musí držet v mezích druhu práce sjednaného ve smlouvě (tzn. pracovní náplň nemůže jít nad rámec druhu práce)⁹².

U služebního poměru je okruh služebních úkolů státního zaměstnance vymezen v příslušném správním rozhodnutí služebního orgánu⁹³. V případech člena orgánů právnické osoby bývají vzájemná práva a povinnosti stran vymezeny ve smlouvě o výkonu funkce, případně v jiných smlouvách uzavřených se společností, v zakládacích dokumentech, nebo mohou teoreticky plynout přímo ze zákona.

---

89 Co se týče případů agenturního zaměstnávání, v těchto případech je to uživatel (tedy jiný zaměstnavatel, kterému agentura práce dočasně přiděluje svého zaměstnance k výkonu práce) kdo „ukládá zaměstnanci agentury práce pracovní úkoly, organizuje, řídí a kontroluje jeho práci, dává mu k tomu účelu pokyny“. Viz ustanovení § 309 odst. 1 ZP.

90 Určité výjimky ve specifických situacích umožňuje ustanovení § 41 Zákoníku práce – převedení na jinou práci.

91 BĚLINA, M., DRÁPAL, L. a kol. *Zákoník práce*. Komentář. 2. vydání. Praha: C.H.Beck, 2015. s. 212.

92 BĚLINA, M., DRÁPAL, L. a kol. *Zákoník práce*. Komentář. 2. vydání. Praha: C.H.Beck, 2015. s. 212.

93 Např. rozhodnutí o zařazení státního zaměstnance na služební místo, případně v rozhodnutí o jmenování státního zaměstnance na služební místo představeného dle ustanovení § 23 zákona č. 234/2014 Sb., o státní službě, v účinném znění.

Pro uplatnění režimu zaměstnaneckých děl je podstatné, že ve smlouvě (resp. rozhodnutí, zákonném ustanovení) nemusí být uvedeno výslovně, že zaměstnanec má v rámci příslušného vztahu povinnost přímo k vytvoření konkrétního autorského díla, nebo obecněji k vytváření autorských děl; to ostatně z podstaty věci často nelze předem stanovit, vznik autorskoprávní ochrany je nezávislý na vůli stran, a k vytvoření díla může dojít „náhodou“, aniž by to bylo možné spolehlivě předvídat. Postačí proto, že k vytvoření autorského díla fakticky dojde, a že takové dílo je výsledkem činnosti autora, kterou vykonával v rámci plnění svých povinností vyplývajících mu z příslušného právního poměru se zaměstnavatelem (resp. jinou podobnou osobou). Zaměstnanecká díla budou vznikat v rámci takových právních poměrů, kde sjednaný druh práce nebo činnosti autora předpokládá, nebo alespoň nevylučuje, určitou kreativní činnost, typicky činnost zaměstnaných grafiků, designérů, programátorů, vědeckých pracovníků apod. Naopak ke vzniku zaměstnaneckých děl nebude docházet v případech, kdy druh práce zahrnuje činnost pouze mechanické, technické nebo jiné podobné činnosti netvůrčí povahy (např. skladník). Jak již bylo naznačeno v předchozí kapitole týkající se autorství k dílu, o zaměstnanecká díla se nebude jednat ani v případě činností majících pouze pomocnou povahu, ačkoli ty mohou s tvorbou děl souviset (např. asistent v architektonické kanceláři, který zajišťuje administrativní činnosti a chod kanceláře, obstarává materiály a pomůcky pro tvorbu jednotlivých architektonických projektů, nicméně na samotném tvůrčím procesu se nepodílí).

Pokud by zaměstnanec v pracovní době (a třeba i s využitím prostředků zaměstnavatele) vytvořil zcela mimo své povinnosti vůči zaměstnavateli autorské dílo, o zaměstnanecké dílo dle Autorského zákona by se nejednalo. Důsledkem by bylo, že by k takovému dílu zaměstnavatel oprávnění dle ustanovení § 58 AZ nenabyl. Pokud by chtěl zaměstnavatel takové dílo využívat, potřeboval by k tomu svolení autora (mimo možnosti užití díla na základě zákona), případně by se mohlo jednat o dílo na objednávku v režimu ustanovení § 61 AZ, pokud zaměstnavatel například dal k vytvoření takového díla určitý podnět⁹⁴. Smluvní strany by tak v každém případě měly věnovat náležitou pozornost vhodnému vymezení povinností plynoucích z jejich vzájemného vztahu, neboť právě na tomto vymezení do značné míry závisí následná možnost vykonávat práva k autorskému dílu, které v takovém vztahu vznikne. Sjednaná činnost vykonávaná autorem by měla být dostatečně široká, aby umožnila zaměstnavateli využívat díla, do jejichž tvorby investuje,

---

94 V úvahu by mohla potom přicházet například odpovědnost zaměstnance za neoprávněné využívání prostředků zaměstnavatele nebo neplnění pracovních povinností.

tak, aby si zaměstnavatel zajistil ochranu svého vkladu do tvorby díla, ale zároveň by neměl zaměstnavatel jít nad rámec nezbytného a nedůvodně omezovat možnost zaměstnance využívat své odborné schopnosti, tvořit samostatně ve svém volném čase a vykonávat svá práva k takovým dílům, a tedy jeho základní právo na ochranu výsledků tvůrčí činnosti.

V praxi může určování toho, co lze považovat stále ještě za dílo vytvořené ke splnění povinnosti autora plynoucí mu ze vztahu k zaměstnavateli (resp. jiné podobné osobě), činit potíže. Důvodem mohou být například často velmi stručné pracovní smlouvy, kde je druh práce zaměstnance vymezen jen velmi obecně. Nadto, konkrétní náplň práce zaměstnance se může postupem času přirozeně lehce proměňovat. Problematičnost tohoto se odráží i v odborné literatuře, kde se lze setkat s nejednotnými názory na to, jak posoudit, které dílo bylo vytvořeno ke splnění povinnosti autora. Jansa a Otevřel⁹⁵ volí formalistický přístup, když uvádí, že by software vytvořený osobou, jejíž pracovní smlouva vymezuje druh práce jako činnost softwarové analýzy, za zaměstnanecké dílo nepovažovali. Z jejich pohledu je tedy určující především znění pracovní smlouvy. Nicméně, například Polčák⁹⁶ je opačného názoru, když zdůrazňuje, že posouzení, zda bylo dílo vytvořeno ke splnění povinností autora vyplývajících z právního vztahu k zaměstnavateli, je nutné činit vždy s přihlédnutím k okolnostem konkrétního případu, mimo jiné i k tomu, jaká pracovní náplň je pro daného pracovníka u daného zaměstnavatele skutečně vykonávána a je obvyklá, a neposuzovat tuto otázku formalisticky pouze s ohledem na znění pracovní smlouvy⁹⁷. V tomto ohledu je třeba souhlasit s Polčákem. Jak již bylo uvedeno výše, pracovní smlouvy a pojmenování pracovních pozic v nich jsou často zkratkovité, a o skutečných povinnostech zaměstnance nemusí vždy poskytovat jasnou představu. Při posuzování, které dílo je zaměstnaneckým, a které nikoli, je třeba vzít vždy v úvahu také výše zmíněnou pracovní náplň, posoudit, jakou konkrétní práci zaměstnavatel zaměstnanci běžně zadává, jakou míru volnosti má zaměstnanec při plnění jeho pracovních úkolů, zda má určitou diskreci ohledně způsobu jejich plnění, nebo zda je v tomto ohledu pevně vázán vůli zaměstnavatele, a tak dále. Uplatnění režimu zaměstnaneckého díla s sebou nese závažné důsledky jak pro zaměstnavatele a ochranu jeho investice, tak pro zaměstnance, který je v důsledku toho podstatně limitován ve svém výlučném, přirozeném právu k výsledkům své tvůrčí duševní činnosti. Proto je třeba režim ustanovení § 58 AZ

---

95 JANSÁ, L., OTEVŘEL, P. *Softwarové právo*. Praktický průvodce právní problematikou v IT. 2. vydání. Brno: Computer Press, 2014. s. 77.

96 POLČÁK, R. a kol. *Právo informačních technologií*. 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2018. s. 177.

97 POLČÁK, R. a kol. *Právo informačních technologií*. 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2018. s. 178.

aplikovat pouze na případy, které jsou odůvodněné, fakticky odpovídající účelu tohoto zákonného ustanovení, a neposuzovat podmínky pro jeho uplatnění formalisticky, jen s ohledem na textaci smlouvy, neboť potom by mohly smluvní strany poměrně snadno vhodným naformulováním smlouvy vyloučit nebo naopak aplikovat režim zaměstnaneckého díla i v případech, kdy pro to chybí objektivní důvod.

Pro úplnost lze podotknout, že případě sporu ohledně skutečnosti, zda bylo dílo vytvořeno ke splnění povinností vyplývajících z některého ze vztahů předpokládaných ustanovením § 58 AZ či nikoli, bude ležet důkazní břemeno, v souladu s obecnými principy občanského práva procesního, na navrhovateli, jak potvrdil Ústavní soud ve svém rozhodnutí III. ÚS 3806/15 ze dne 14.3.2017.

4.2.2 Výkon majetkových práv zaměstnavatelem

Autorský zákon zohledňuje specifické okolnosti vzniku zaměstnaneckých děl a potřebu ochrany investice zaměstnavatele do vytvoření díla jeho zaměstnancem tím, že poskytuje zaměstnavateli právo výkonu majetkových autorských práv k zaměstnaneckému dílu, na jehož základě je zaměstnavatel oprávněn dílo hospodářsky využívat a být nositelem práv a povinností z toho vyplývajících⁹⁸. Právo výkonu majetkových práv vzniká zaměstnavateli na základě ustanovení § 58 odst. 1 AZ, tedy *ex lege* a bez dalšího již samotným okamžikem vytvoření díla (§ 9 odst. 1 AZ)⁹⁹, pokud si strany nesjednají do doby vytvoření díla jinak. Jedná se tak o specifickou situaci, kdy majetková práva k dílu od počátku vykonává osoba odlišná od autora, aniž by k tomu bylo třeba udělení souhlasu autora. Hovoří se někdy i o tzv. „*kvazilicenčním omezení autorského práva*“¹⁰⁰. Subjektivní práva autora k jeho dílu jsou omezena zákonem, a to v zájmu konkrétní osoby (zaměstnavatele) a ochrany jeho investice. Tím se toto *kvazilicenční omezení* liší od tzv. zákonných licencí, jejichž účelem je zohlednit především veřejný zájem na užívání díla, tedy zájem neurčitého okruhu osob. Dalším specifikem potom je, že podmínkou pro uplatnění tohoto *kvalizicenčního omezení* je určitý zákonem předvídaný právní poměr mezi autorem díla a jinou osobou (pracovněprávní, služební či jiný obdobný)¹⁰¹. Důležité je podotknout, že ustanovení § 58 odst. 1 AZ je dispozitivní, a výslovně umožňuje, aby se zaměstnanec se zaměstnavatelem dohodl do doby vzniku díla jinak. Právo výkonu

98 TELEČ, I., TŮMA, P. *Autorský zákon (EVK)*. 1. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2007. s. 557

99 KŘÍŽ, J., HOLCOVÁ, I., KORDAČ, J., KŘEŠŤANOVÁ, V. *Autorský zákon, komentář a předpisy související*. 2. vydání. Praha: Linde, 2005. s. 174.

100 TELEČ, I., TŮMA, P. *Autorský zákon (EVK)*. 1. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2007. s. 556

101 TELEČ, I., TŮMA, P. *Autorský zákon (EVK)*. 1. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2007. s. 556.

majetkových práv přiznané Autorským zákonem zaměstnavateli tak lze zcela vyloučit, nebo i jen částečně omezit (například na určité účely užití díla zaměstnavatelem). Autorský zákon potom nestanoví žádnou specifickou formu pro sjednání režimu odchylného od zákona, z praktického hlediska je tak podstatné, že odchylně si mohou strany sjednat například i ústně. V zájmu vyloučení možných sporů je však pochopitelně vhodné činit tato právní jednání v písemné formě.

Právo vykonávat majetková práva k dílu vzniká osobě odlišné od autora pouze v zákonem stanovených případech – u zaměstnaneckých děl, v případě některých děl dle ustanovení § 58 odst. 7 AZ, pokud jsou vytvořena na objednávku, a u děl kolektivních dle ustanovení § 59 odst. 1 AZ, kdy se aplikuje úprava děl zaměstnaneckých. Zákonem omezením práv autora zaměstnaneckého díla a svěřením práva výkonu majetkových práv zaměstnavateli Autorský zákon vyvažuje potřebu přiznat zaměstnavateli určitou ochranu jeho investice do tvorby díla, aniž by však došlo k prolomení zásady objektivní pravdivosti autorství, na které je české autorské právo postaveno, a dle které může být autorem pouze fyzická osoba, která dílo přímo svou tvůrčí činností vytvořila. Ochrana investice přitom spočívá v tom, že rozsáhlá výlučná práva k dílu zaměstnavateli umožňují dílo hospodářsky vytěžovat, což mu poskytuje možnost zasadit se o návratnost jeho investice do tvorby díla.

Zaměstnavatel v případě zaměstnaneckých děl majetková práva vykonává přímo svým jménem a na svůj účet (nejedná tedy při výkonu práv jako např. pouhý zástupce autora)¹⁰². Nicméně, v souladu se zásadou objektivní pravdivosti autorství a zákazem převodu autorských práv *inter vivos* i v tomto případě je zaměstnavatel pouze odvozeným nositelem autorských práv, tedy ze zákona vykonává práva originárně náležející autorovi; jinými slovy, zaměstnavateli náleží pouze právo vykonávat majetková práva, nikoli sama majetková práva, nebo snad dokonce autorské právo jako takové¹⁰³.

Právo výkonu majetkových práv k dílu, není-li sjednáno jinak, zahrnuje výkon veškerých majetkových práv, která Autorský zákon autorovi díla přiznává. Zaměstnavateli tak zákon poskytuje ve vztahu k zaměstnaneckým dílům zejména právo dílo užít, a to jakýmkoli způsobem, v jakémkoli rozsahu, včetně práva udělit oprávnění k užití díla jinému ve formě licence, umožnit jinému udělovat podlicence nebo postoupit licenci jinému¹⁰⁴. Pro princip ochrany investice zaměstnavatele je klíčové, že zaměstnavateli

102 KRÍŽ, J., HOLCOVÁ, I., KORDAČ, J., KŘEŠŤANOVÁ, V. *Autorský zákon, komentář a předpisy související*. 2. vydání. Praha: Linde, 2005. s. 175.

103 KRÍŽ, J., HOLCOVÁ, I., KORDAČ, J., KŘEŠŤANOVÁ, V. *Autorský zákon, komentář a předpisy související*. 2. vydání. Praha: Linde, 2005. s. 175.

104 TELEČ, I., TŮMA, P. *Autorský zákon (EVK)*. 1. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2007. s. 557.

rovněž náleží i veškeré výnosy z užívání díla, a to včetně výnosů plynoucích z poskytování licencí jiným osobám¹⁰⁵. Ustanovení § 41 Autorského zákona dále je zaměstnavateli umožňuje domáhat se vlastním jménem ochrany autorského práva při jeho porušení, a to v rozsahu, ve kterém je oprávněn tato vykonávat.

Zaměstnavatel v zásadě není omezen v tom, k jakým účelům a v jakém rozsahu bude majetková práva k dílu vykonávat, pokud si toto strany nesjednají odchylně od zákona. Současný Autorský zákon, na rozdíl od předchozího autorského zákona z roku 1965¹⁰⁶, neomezuje možnost výkonu majetkových autorských práv na předmět činnosti zaměstnavatele. Zaměstnavatel tak může majetková práva vykonávat v plném rozsahu a pro libovolné účely, jak pro svou vnitřní potřebu, tak i navenek (tím se rozumí v podstatě libovolné zpřístupňování díla široké veřejnosti)¹⁰⁷. Omezením zaměstnavatele dle Autorského zákona v tomto ohledu jsou pouze obecné povinnosti při výkonu (cizích) práv, zejména povinnost výkonu v souladu s dobrými mravy, a povinnost ctít obecné právní zásady jako například zásadu *neminem laedere* či *nemo turpitudine suam allegare potest*¹⁰⁸. Zaměstnavatel by tak zejména měl při výkonu majetkových práv k dílu brát ohledy na oprávněné zájmy autora díla, limitem zaměstnavatele jsou potom samozřejmě i osobnostní práva autora k dílu, která, jak bude rozebráno dále, autorovi zůstávají (více méně) nedotčena. Relevantním bude u zaměstnaneckých děl zejména právo na takové užití díla, které nesnižuje jeho hodnotu (viz ustanovení § 11 odst. 3 AZ), případně právo autora udělit svolení ke změnám nebo zásahům do díla. Limitace zaměstnavatele osobnostními právy autora díla je opět projevem skutečnosti, že autor je se svým dílem neoddělitelně spjat, svých práv k dílu se nemůže zcela vzdát, a zaměstnavateli jsou tato práva zákonem pouze „propůjčena“.

Osobou oprávněnou vykonávat majetková práva dle ustanovení § 58 odst. 1 AZ je obecně zaměstnavatel. Může se jednat o osobu jak fyzickou, tak i právnickou. Problematickou by se v tomto ohledu mohla jevit otázka agenturního zaměstnávání, a to vzhledem ke specifické koncepci agenturního zaměstnávání, kdy je zaměstnanec přidělován zaměstnavatelem (agenturou práce) k výkonu práce jinému zaměstnavateli (uživateli). V těchto případech by z hlediska autorskoprávního mohlo docházet

---

105 KRÍŽ, J., HOLCOVÁ, I., KORDAČ, J., KŘEŠŤANOVÁ, V. *Autorský zákon, komentář a předpisy související*. 2. vydání. Praha: Linde, 2005. s. 172.

106 Zákon č. 35/1965 Sb., o dílech literárních, vědeckých a uměleckých (autorský zákon), ve znění pozdějších předpisů.

107 TELEČ, I., TŮMA, P. *Autorský zákon (EVK)*. 1. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2007. s. 557–558.

108 TELEČ, I., TŮMA, P. *Autorský zákon (EVK)*. 1. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2007. s. 558.

k nejasnostem ohledně toho, kdo je osobou oprávněnou vykonávat práva k zaměstnaneckému dílu dle ustanovení § 58 odst. 1 AZ. Proto Autorský zákon ve svém ustanovení § 58 odst. 9 objasňuje, že pro účely zaměstnaneckých děl se za zaměstnavatele v případě agenturního zaměstnávání považuje ten zaměstnavatel, u kterého zaměstnanec – autor díla dočasně vykonává práci (tj. uživatel, tedy nikoli agentura práce). Jedná se tak o určitou odchylku, kdy právo výkonu majetkových práv k dílu ze zákona vykonává osoba odlišná od autora a zároveň i od zaměstnavatele. Ustanovení § 58 odst. 9 AZ je nicméně pouze dispozitivní, je tedy možné, aby si zúčastněné strany v daném případě sjednaly odlišný režim.

V důsledku svěřeni práva výkonu majetkových práv k dílu zaměstnavateli je zároveň v odpovídajícím rozsahu omezen autor ve své možnosti vykonávat majetková práva ke svému dílu, a to jak ve vztahu k zaměstnavateli, tak ve vztahu k třetím osobám (tzn., není oprávněn své dílo užívat, nebo např. poskytovat licence třetím osobám)¹⁰⁹. Pokud by chtěl sám zaměstnanec majetková práva ke svému dílu vykonávat, byla by nutné toto sjednat se zaměstnavatelem (buďto formou licenční smlouvy, případně sjednáním režimu odchylného od dispozitivního ustanovení § 58 AZ). Vzhledem k rozsahu, v jakém je právo výkonu majetkových práv svěřeno zákonem zaměstnavateli, je subjektivní autorské právo samotného autora *de facto* omezeno až „na nulu“, kdy autorovi zůstává pouze tzv. „holé autorství“¹¹⁰.

Co se týče doby trvání práva výkonu majetkových práv, jak již bylo uvedeno výše, toto právo vzniká zaměstnavateli v okamžiku vzniku díla, a trvá po celou dobu trvání majetkových autorských práv; zákon pro zaměstnanecká díla nestanoví v tomto ohledu žádné odchylky od obecné úpravy. Ustanovení § 58 odst. 1 AZ nicméně umožňuje, aby si strany ujednaly dobu trvání práva výkonu majetkových práv i jinak – z logiky věci lze uvažovat pouze o zkrácení doby trvání práva zaměstnavatele, nikoli o jeho prodloužení, neboť po zániku majetkových práv k dílu by již zaměstnavatel neměl co vykonávat. Lze rovněž poznamenat, že zaměstnavatel obecně není zahrnut mezi osoby, které se mohou dle ustanovení § 11 odst. 5 domáhat postmortální ochrany díla (pokud není zároveň jednou z osob v tomto výčtu uvedených). Problematické může být určování doby trvání majetkových práv v případech, kdy bylo zaměstnanecké dílo uvedeno na veřejnost pod jménem zaměstnavatele, bez uvedení jména skutečného autora, neboť nemusí být vždy

---

109 KRÍŽ, J., HOLCOVÁ, I., KORDAČ, J., KŘEŠŤANOVÁ, V. *Autorský zákon, komentář a předpisy související*. 2. vydání. Praha: Linde, 2005. s. 174.

110 TELEČ, I., TŮMA, P. *Autorský zákon (EVK)*. 1. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2007. s. 558.

možné následně určit okamžik smrti autora díla. V takových případech nezbyvá, než analogicky aplikovat ustanovení o době trvání majetkových děl k anonymním a pseudonymním dílům dle ustanovení § 27 odst. 3, případně odst. 4 AZ¹¹¹.

4.2.2.1 Odlišení práva výkonu majetkových práv od převodu práv a licence

I přes výše uvedené je zákonem svěřené oprávnění výkonu majetkových práv k dílu nutné odlišovat od úplného převodu majetkových práv na zaměstnavatele. Ustanovením § 58 odst. 1 AZ není nijak dotčena zásada nepřevoditelnosti majetkových práv *inter vivos*, a tedy k převodu práv (ve smyslu tzv. pravého, translativního převodu) nemůže dojít ani na základě zákona, ani na základě případné smlouvy mezi stranami. Vzhledem k rozsahu omezení práv autora k dílu v důsledku uplatnění režimu zaměstnaneckého díla lze však fakticky nahlížet na svěřené právo výkonu majetkových práv zaměstnavateli jako na institut, který se převodu práv v některých ohledech značně blíží. Zákodárce touto právní konstrukcí, kdy zaměstnavatel práva pouze vykonává, sice nepochybně vyhověl zásadě pravdivosti autorství a českému kvazidualistickému pojetí autorského práva, nicméně důsledky pro autora díla má ono *kvazilicenční omezení autorského práva* u zaměstnaneckých děl v některých ohledech velmi podobné, jako kdyby byla jeho práva na zaměstnavatele převedena.

Právo výkonu majetkových práv dále nelze zaměňovat ani s poskytnutím oprávnění k výkonu práva dílo užít, tj. licence na základě licenční smlouvy dle ustanovení § 2358 a násl. Občanského zákoníku¹¹². V případě licence se jedná o závazek, v jehož rámci se autor díla zavazuje strpět užití jeho díla v určitém, vymezeném rozsahu jinou osobou. Naopak právo výkonu majetkových práv vzniká zaměstnavateli *ex lege* (smluvní strany ho mohou smluvně pouze vyloučit nebo omezit), a zahrnuje, nesjednají-li si strany do vytvoření díla jinak, na všechna majetková práva k dílu, nejen na právo dílo užít. Dále, právo nabyvatele licence k dílu je obecně limitováno právě i závazkovou povahou licenčního vztahu – licenci nabyvatel získává až ve chvíli sjednané ve smlouvě a licenční smlouvu je, jako každou jinou smlouvu, možné ukončit¹¹³. V případě licence je tak nabyvatel licence závislý

111 KRÍŽ, J., HOLCOVÁ, I., KORDAČ, J., KŘEŠŤANOVÁ, V. *Autorský zákon, komentář a předpisy související*. 2. vydání. Praha: Linde, 2005. s. 177.

112 Občanský zákoník sjednotil úpravu licenční smlouvy, která byla před rokem 2014 roztržena do několika předpisů, přičemž samotný Autorský zákon obsahoval zvláštní úpravu licenční smlouvy pro autorská díla. V současnosti se na autorskoprávní licence použije pouze úprava Občanského zákoníku.

113 Vedle obecných možností ukončování smlouvy se v případě licence uplatní i možnosti zvláštní, upravené Občanským zákoníkem. Konkrétně je možné od licenční smlouvy odstoupit z důvodu nečinnosti nabyvatele licence (ustanovení § 2378 a násl. Občanského zákoníku), nebo pro změnu přesvědčení autora (ustanovení § 2382 Občanského zákoníku).

na vůli autora, který má možnost trvání licence i jednostranně ukončit. Právo výkonu majetkových práv naopak trvá po celou dobu trvání majetkových práv (pokud si strany nesjednají jinak), proto poskytuje zaměstnavateli jistější pozici i v tomto ohledu. Dále, licenční smlouvu je rovněž možno uzavřít v podstatě s kýmkoli, není zde nutný předpoklad existence zákonem vymezeného vztahu (např. pracovněprávního) mezi autorem a nabyvatelem licence, jako je tomu u děl zaměstnaneckých. Rozsah omezení autora v případě udělení licence může být velmi různý, v závislosti na dohodě stran. Licence tak může autora limitovat mnohem méně, než jej limituje právo výkonu majetkových práv k dílu. Licence může být jak výhradní, tak i nevýhradní, kdy je sám autor oprávněn dílo dále užívat a poskytovat další licence (viz ustanovení § 2360 a násl. Občanského zákoníku), může být omezená svým účelem, rozsahem jednotlivých práv, jakož i územím, pro které je poskytována. Právo výkonu majetkových práv v sobě žádná taková omezení nezahrnuje, a jediným omezením zaměstnavatele vykonávajícího majetková práva zůstává výše zmíněná potřeba respektovat osobnostní práva autora a obecné právní zásady při výkonu práv.

Lze shrnout, že udělení práva výkonu majetkových práv zaměstnavateli tak co do rozsahu omezení práv autora stojí někde mezi převodem majetkových práv s translativním účinkem a udělením práva dílo užít na základě licenční smlouvy, nelze je však ztotožňovat ani s jedním. V každém případě však právo výkonu majetkových práv poskytuje zaměstnavateli v mnohých ohledech velmi silnou a výhodnou pozici. Zejména v režimu ustanovení § 58 AZ zaměstnavatel nabývá širší oprávnění, než jaká by mohl získat na základě licenční smlouvy, a není, co se týče možnosti vykonávat majetková práva, závislý na závazkovém vztahu s autorem díla, a tím pádem ani na jeho vůli. Právo výkonu majetkových práv představuje institut, který se blíží převodu majetkových práv do takové míry, jakou jen zásady objektivní pravdivosti autorství a nepřevoditelnosti autorských práv *inter vivos* umožňují.

4.2.3 Osobnostní práva autora

Zatímco majetková práva autora k zaměstnaneckému dílu dle Autorského zákona, nesjednají-li si strany jinak, vykonává zaměstnavatel, osobnostní práva autora k dílu dle ustanovení § 58 odst. 4 AZ zůstávají nedotčena. Autorský zákon tak v duchu kvazidualistické koncepce autorského práva ctí úzké sepětí osobnostních práv s autorem a zohledňuje na jedné straně zájem na ochraně zaměstnavatele a jeho investice do díla

zejména v majetkové sféře, a na straně druhé potřebu nedotýkat se nad nezbytnou míru zájmů autora díla. Uvedené ustanovení lze rovněž dát do souvislosti se zásadou objektivní pravdivosti autorství, kdy svěřením výkonu majetkových práv zaměstnavateli nijak nezpochybňuje autorství osoby k zaměstnaneckému dílu jako takové (zejména tak není dotčeno osobnostní právo autora osobovat si své autorství dle ustanovení 11 odst. 2 AZ).

Nicméně je třeba konstatovat, že Autorský zákon hned v následující větě ustanovení § 58 odst. 4 stanoví vyvratitelnou domněnku¹¹⁴, na jejímž základě přes výše uvedené k určitému omezení osobnostních práv autora v prospěch zaměstnavatele může dojít. Konkrétně se má za to, že autor dal zaměstnavateli, který vykonává majetková práva k dílu, zároveň svolení ke zveřejnění díla, k jeho úpravám, zpracování včetně překladu, dále ke spojení díla s jiným dílem, jeho zařazení do díla souborného, a k tomu, aby zaměstnavatel uváděl dílo na veřejnost pod svým jménem. Dotčeno tak může být osobnostní právo autora na rozhodnutí o zveřejnění díla (§ 11 odst. 1 AZ), právo na nedotknutelnost díla (§ 11 odst. 3 AZ) i právo rozhodnout o tom, jakým způsobem má být uveden údaj o autorství díla při jeho zveřejnění nebo dalším užití (§ 11 odst. 2 AZ).

Zahrnutím této domněnky Autorský zákon bere v potaz skutečnost, že i osobnostní práva mohou hrát roli při výkonu majetkových práv, když často k efektivnímu hospodářskému využívání díla a zhodnocení investice zaměstnavatele je třeba ze strany zaměstnavatele zasáhnout i do práv osobnostních (typicky je třeba dílo upravovat pro různé způsoby a účely užití, nebo je ne vždy žádoucí a prakticky proveditelné uvádět na díle jméno jeho autora, například na logu zaměstnavatele). Ochrana investice tedy v tomto ohledu opět převažuje nad právy autora k jeho duševnímu výtvoru. Není pochyb, že se jedná o ustanovení praktické, umožňující efektivní využívání tvorby zaměstnanců pro potřeby zaměstnavatele, na druhou stranu z pohledu autorů může být možnost omezení jejich osobnostních práv k dílu vnímáno jako citlivá záležitost – ostatně, u zaměstnaneckých děl autorovi zbývá pouze „holé autorství“, a například autorské označení může být tím jediným, co autorovi poskytne určité zadostiučinění, pokud nemůže ze svého výtvoru jinak těžit. Je proto třeba podotknout, že zaměstnavatel by v každém případě měl při omezování autora v jeho osobnostních právech postupovat tak, aby k omezení docházelo jen v rozsahu naprosto nezbytném pro efektivní výkon majetkových práv¹¹⁵. Při

---

114 MATZNER, J. *Zaměstnanecké dílo podle autorského zákona* [online]. Právní prostor, vydáno 5.12.2017 [cit. 5.4.2019]. Dostupné z: <https://www.pravniprostor.cz/clanky/obcanske-pravo/zamestnanecke-dilo-podle-autorskeho-zakona>

115 TELEČEK, I., TŮMA, P. *Autorský zákon (EVK)*. 1. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2007. s. 563-564.

uvádění díla na veřejnost zaměstnavatelem pod jeho jménem by proto nemělo být autorovi nedůvodně upíráno jeho právo být uveden jako autor díla dle ustanovení § 11 odst. 2 AZ, neboť by se zpravidla jednalo o omezení práv autora, které přesahuje rámec nutnosti¹¹⁶.

Ustanovení § 58 odst. 4 AZ je dispozitivní, zákon nicméně zahrnutím domněnky (i když vyvratitelné) svědčící zaměstnavateli klade v tomto ohledu nároky na určitou bdělost ze strany autora díla, a do určité míry oslabuje jeho pozici při případném vyjednávání se zaměstnavatelem o právech stran k dílům zaměstnance.

Další možnost zásahu do osobnostních práv autora (konkrétně do práva na nedotknutelnost díla) potom přináší ustanovení § 58 odst. 5 AZ, které dispozitivně stanoví vyvratitelnou domněnku, že autor udělil zaměstnavateli svolení k dokončení nehotového díla pro případ, že nastane jedna ze dvou následujících situací. První z nich je skončení právního vztahu autora k zaměstnavateli před dokončením díla (typicky případy ukončení pracovního poměru některým ze způsobů dle ustanovení § 48 Zákoníku práce, nebo jiného právního poměru, který podmiňuje uplatnění režimu zaměstnaneckého díla). Nemusí se však vždy nutně jednat o zánik celého poměru, podstatný je zánik povinnosti autora vykonávat pro zaměstnavatele činnost, v jejímž rámci dochází k tvorbě díla¹¹⁷. V úvahu tak přichází například i případy změny pracovní smlouvy, kdy je sjednán zcela odlišný druh práce, v jehož rámci již k vytváření díla nebude docházet. Druhým případem uvedeným v ustanovení § 58 odst. 5 AZ je existence důvodných obav, že zaměstnanec dílo nedokončí řádně nebo včas dle potřeb zaměstnavatele (např. pokud z dosavadního plnění povinností autora plynou pochyby, zda je autor schopen dílo dokončit tak, aby bylo pro zaměstnavatele použitelné a funkční, nebo pokud se u zaměstnance objeví dlouhodobější překážka bránící mu ve výkonu činnosti pro zaměstnavatele – např. nemoc, rodičovská dovolená apod.). Autorský zákon nicméně dále nespecifikuje, kdy lze obavy zaměstnavatele považovat za důvodné, tuto otázku tedy bude třeba posuzovat s uvážením všech relevantních okolností případu¹¹⁸. Ustanovení § 58 odst. 5 AZ umožňuje smluvní odchýlení stran, přesto však Autorský zákon opět zákonnou domněnkou posouvá rovnováhu lehce v prospěch zaměstnavatele. Možnost zaměstnavatele dokončit dílo ve výše popsanych případech nicméně představuje logický a opodstatněný důsledek potřeby

---

116 Nadto, jak podotýkají Telec a Tůma, uvedení autora díla může mít vliv na počítání doby trvání majetkových práv k dílu. TELEČ, I., TŮMA, P. *Autorský zákon (EVK)*. 1. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2007. s. 564. Lze tedy usoudit, že označení autora nakonec může být i v zájmu zaměstnavatele, neboť doba trvání majetkových práv se bude počítat až od smrti autora (resp. posledního z autorů), a zaměstnavatel tak může zpravidla dosáhnout delší doby trvání těchto práv, než kdyby autora neoznačil.

117 TELEČ, I., TŮMA, P. *Autorský zákon (EVK)*. 1. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2007. s. 564.

118 TELEČ, I., TŮMA, P. *Autorský zákon (EVK)*. 1. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2007. s. 564.

ochrany investice zaměstnavatele do díla, bráníci tomu, aby zaměstnanec svou neschopností nebo ukončením právního vztahu se zaměstnavatelem dosavadní investice do díla prakticky znehodnotil. Na druhé straně zaměstnavatel i při dokončování díla musí pamatovat na výše zmíněnou přiměřenost zásahů do osobnostních práv autora k dílu.

4.2.4 Možnost postoupení práva výkonu majetkových práv

Autorský zákon umožňuje zaměstnavateli za účelem řádného hospodářského využití a zhodnocení díla s právem výkonu majetkových práv disponovat. Konkrétně může zaměstnavatel dle ustanovení § 58 odst. 1 AZ právo výkonu majetkových práv postoupit třetí osobě. Osoba, které bylo toto právo postoupeno, se potom pro účely Autorského zákona považuje za zaměstnavatele (tedy nabývá stejná práva a povinnosti, jako by měl dle Autorského zákona zaměstnavatel autora díla). Právo výkonu majetkových práv je postoupeno jako celek, třetí osoba právo nabývá a postupitel jej postoupením ztrácí¹¹⁹. Možnost postoupit právo výkonu majetkových práv může nalézt uplatnění například v situacích, kdy objednatel u zhotovitele, který je právnickou osobou, objedná autorské dílo, které je fakticky vytvořeno zaměstnanci zhotovitele, a smluvní strany zájem na tom, aby objednatel nabyl k dílu co nejširší možná oprávnění. Objednatel pak na základě práva výkonu majetkových práv může sám dílo užívat nebo udělovat licence k užití díla jiným, aniž by byl při tom závislý na rozsahu a trvání licence udělené zhotovitelem díla.

K postoupení práva výkonu majetkových práv zaměstnavatelem nicméně Autorský zákon vyžaduje svolení autora díla. Jedinou výjimkou jsou dle ustanovení § 58 odst. 1 AZ případy, kdy k postoupení práva výkonu majetkových práv dochází při převodu obchodního závodu¹²⁰. Na udělení takového svolení autora přitom zaměstnavatel nemá právní nárok¹²¹, autorovi díla tak Autorský zákon umožňuje udržet si kontrolu nad tím, kdo jeho práva k dílu vykonává. Novelou Autorského zákona z roku 2017 byla do ustanovení § 58 odst. 1 AZ za účelem odstranění výkladových nejasností, které se objevovaly v teorii i praxi¹²², vložena vyvratitelná domněnka neodvolatelnosti svolení autora s postoupením

---

119 KMOCH, O. *Postoupení práva výkonu majetkových práv k počítačovému programu – částečně opomíjený institut v některých smluvních vztazích v oblasti IT* [online]. epravo.cz, vydáno 13.4.2012 [cit. 6.3.2019]. Dostupné z: <https://www.epravo.cz/top/clanky/postoupeni-prava-vykonu-majetkovych-prav-k-pocitacovemu-programu-castečne-opomijeny-institut-v-nekterych-smluvnich-vztazich-v-oblasti-it-81286.html>

120 Obchodním závodem se ve smyslu ustanovení § 502 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, v účinném znění, rozumí organizovaný soubor jmění, který podnikatel vytvořil a který z jeho vůle slouží k provozování jeho činnosti. Má se za to, že závod tvoří vše, co zpravidla slouží k jeho provozu.

121 CHALOUPKOVÁ, H., HOLÝ, P. *Autorský zákon*. Komentář. 5. vydání. Praha: C.H.Beck, 2017. s. 128.

122 K tomuto viz například KORANDA, V. *Počítačový program na objednávku, režimy „převodu“ softwarových práv*. *Právní rozhledy*. Praha: C.H. Beck, 2012, č. 6, s. 215. Dále, AUJEZDSKÝ, J. *Právo*

práva výkonu majetkových práv, a zároveň vyvratitelná domněnka, že se udělené svolení vztahuje i na veškerá další případná postoupení práv dalším osobám¹²³; osoba, které bylo jednou právo postoupeno, tak v souladu s touto domněnkou může právo výkonu majetkových práv postupovat dále i bez potřeby získání zvláštního souhlasu autora. Jakmile tedy autor svolení s postoupením práva udělí, ztrácí kontrolu nad tím, kdo bude nositelem majetkových práv k dílu. Formální náležitosti udělení svolení autora s postoupením práva výkonu majetkových práv nejsou Autorským zákonem stanoveny – postačí tedy splnění obecných náležitostí právního jednání (viz § 545 a násl. Občanského zákoníku). V zájmu právní jistoty je nicméně pochopitelně vhodnější udělení souhlasu v písemné formě, praktické může být například zařadit souhlas s postoupením práva výkonu majetkových práv přímo do smlouvy s autorem, která zakládá příslušný závazek mezi autorem a zaměstnavatelem (resp. jinou podobnou osobou) podmiňující aplikaci režimu zaměstnaneckého díla. Autorský zákon ani výslovně nevyžaduje, aby se svolení autora s postoupením práva výkonu majetkových práv vztahovalo na konkrétní třetí osobu. Lze tedy usuzovat, že toto svolení postačí udělit jako obecné, umožňující postoupení práva na libovolnou třetí osobu. Z praktického hlediska lze rovněž poznamenat, že v případě, že je zaměstnanecké dílo zároveň dílem spoluautorským, bude potřeba zajistit souhlasy s postoupením od všech spoluautorů, což může v praxi zejména u děl s vyšším počtem spoluautorů možnost postoupení práva značně zkomplikovat. Osoba, na kterou je právo výkonu majetkových práv postupováno, by se tak měla vždy náležitě ujistit, že postupitel skutečně má a je schopen prokázat získání všech potřebných souhlasů, případně ve smlouvě zavázat postupitele k zajištění nápravy včetně náhrady újmy vzniklé v případě, že postupník řádně všechny souhlasy nezajistí.

Možnost postoupení práva výkonu majetkových práv ve svém důsledku vede k tomu, že veškerá majetková práva mohou vykonávat subjekty odlišné od autora, které (na rozdíl od zaměstnavatele autora) již nejsou v žádném závazkovém vztahu s autorem díla. Umožněním řetězení postoupení práva výkonu majetkových práv, kdy na základě paušálního souhlasu autora díla je možné toto právo prakticky neomezeně převádět na další a další subjekty, navíc snižuje možnost kontroly autora při nakládání s jeho dílem, s čímž souvisí i potenciálně obtížnější uplatňování těch osobnostních práv, která autorovi zůstala

---

výkonu majetkových autorských práv k počítačovým programům [online]. Root.cz [cit. 7.4.2019]. Dostupné z: <https://www.root.cz/specialy/licence/pravo-vykonu-majetkovych-autorskych-prav-k/>
123 Důvodová zpráva k zákonu č. 102/2017 Sb., kterým se mění zákon č. 121/2000 Sb., o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon), ve znění pozdějších předpisů (102/2017 Dz), k § 58

nedotčena. Tím spíš, že autor díla nemusí nutně svolení udělit k postoupení práva na konkrétní třetí osobu, ale postačí svolení obecné. V tomto ohledu lze za účelem posílení pozice autora zvážit například smluvní ujednání mezi autorem a zaměstnavatelem, ve kterém se zaměstnavatel zaváže informovat autora o tom, komu právo výkonu majetkových práv postupuje, a zavázat ke stejné povinnosti i nabyvatele tohoto práva.

Ačkoli Autorský zákon režim zaměstnaneckého díla možností postupovat právo výkonu majetkových práv, v jejímž důsledku majetková práva mohou vykonávat i osoby, které nejsou s autorem svázány pracovněprávním, služebním nebo jiným obdobným vztahem, ještě více přibližuje režim zaměstnaneckého díla převodu majetkových práv, je přesto nutné postoupení *práva výkonu* majetkových práv od možnosti převodu *majetkových práv* důsledně odlišovat. Stále se jedná o odlišné instituty – na rozdíl od translativního převodu, při postupování práva výkonu majetkových práv autor díla i nadále zůstává subjektem autorských práv, práva dále (alespoň v jejich „holé“ podobě) autorovi zůstávají, a pouze dochází ke změně subjektu, v jehož prospěch je autorské právo autora *kvazilicenčně* omezeno¹²⁴.

4.2.4.1 Osobnostní práva autora při postoupení práva výkonu majetkových práv

S možností postoupení práva výkonu majetkových práv k dílu souvisí otázka možnosti zásahů do osobnostních práv autora po postoupení práva výkonu majetkových práv na osobu odlišnou od zaměstnavatele. Ustanovení § 58 odst. 1 AZ totiž výslovně uvádí jen, že zaměstnavatel je oprávněn se svolením autora postoupit třetí osobě právo výkonu práv majetkových; osobnostní práva Autorský zákon v této souvislosti nezmiňuje. Dle ustanovení § 58 odst. 4 AZ se sice má za to, že pokud zaměstnavatel vykonává majetková práva k dílu, autor svolil k vyjmenovaným zásahům do svých osobnostních práv, nicméně není zcela zřejmé, zda k takovým zásahům bude oprávněna i osoba, na kterou bylo právo výkonu majetkových práv postoupeno. Přitom vyjasnění této otázky je zcela zásadní pro možnost osoby, na které bylo právo výkonu majetkových práv postoupeno, využívat.

Ustanovení § 58 odst. 1 AZ výslovně umožňuje zaměstnavateli *ex lege* vykonávat pouze a jen majetková práva, žádné právo výkonu osobnostních práv zaměstnavateli tedy nevzniká. Možnost extenzivního výkonu je v tomto případě třeba vyloučit, neboť předmětné ustanovení představuje poměrně zásadní omezení výlučných práv autora díla

---

¹²⁴ To se projevuje mimo jiné v tzv. konsolidační zásadě, jejíž podstata bude vysvětlena níže.

k jeho dílu, která jsou v kontextu českého právního řádu považována za projev základního lidského práva na ochranu výsledků tvůrčí činnosti, a tedy je třeba dané ustanovení vykládat spíše restriktivně. Ustanovení § 58 odst. 4 AZ umožňuje sice zaměstnavateli do určité míry omezit i práva osobnostní, nicméně Autorský zákon v tomto případě nesvěřuje zaměstnavateli právo jejich výkonu, pouze stanoví (vyvratitelnou) domněnku, že autor s takovým zásahem udělil souhlas. Z toho důvodu není možné právo výkonu osobnostních práv ani postupovat, neboť zaměstnavateli žádné takové právo nenáleží¹²⁵.

Autorský zákon konečně i přímo v ustanovení § 58 odst. 4 AZ ponechává možnost zásahů do osobnostních práv autora na souhlasu autora, pouze pro usnadnění praktického uplatňování režimu zaměstnaneckého díla zakotvuje vyvratitelnou domněnku, že vykonává-li majetková práva zaměstnavatel, autor tento souhlas udělil. Z toho logicky vyplývá, že i v případě, že dochází k postoupení práva výkonu majetkových práv na třetí osobu, bude třeba možnost zasahovat do osobnostních práv autora (např. měnit dílo) odvozovat od souhlasu autora. Vzhledem k tomu, že se osoba, které bylo právo výkonu majetkových práv postoupeno, se považuje dle ustanovení § 58 odst. 1 AZ za zaměstnavatele, lze se domnívat, že zákonná vyvratitelná domněnka udělení souhlasu se uplatní i na případy, kdy majetková práva vykonává taková osoba. To je ostatně v souladu s výše zmíněným předpokladem, že pro řádné zhodnocení a hospodářské využití autorského díla je často určitých zásahů do osobnostních práv autora třeba (například oprávněná potřeba zveřejnit dílo, upravit je, nebo uvést dílo na veřejnost pod jménem zaměstnavatele). Tuto potřebu pochopitelně má nejen zaměstnavatel, ale i každá další osoba, na kterou bylo právo výkonu majetkových práv postoupeno. Autorovi potom zůstává právo odmítnout udělení souhlasu se zásahy do jeho díla a vyvrátit domněnku udělení souhlasu s takovými zásahy.

Pro úplnost lze potom poznamenat, že v případě díla spoluautorského bude třeba zajistit k zásahům do osobnostních práv k dílu souhlasy všech spoluautorů. Z praktického hlediska lze jedině doporučit, aby si nabyvatel práva výkonu majetkových práv smluvně ošetřil, aby se zaměstnavatel zavázal získat příslušný souhlas autora se zásahy do osobnostních práv, a aby se tento souhlas vztahoval i na úpravy činěné nabyvatelem práva výkonu majetkových práv, v opačném případě bude zaměstnavatel povinen vzniklý stav napravit a nahradit vzniklou újmu.

---

125 Podobně viz DOSTÁL, J., SEDLÁČEK, J. *Souhlas se změnou autorského díla* [online]. epravo.cz, vydáno 6.1.2016 [cit. 27.3.2019]. Dostupné z: <https://www.epravo.cz/top/clanky/souhlas-se-zmenou-autorskeho-dila-99672.html>

4.2.5 Skončení právního vztahu a konsolidační zásada

Na právo výkonu majetkových práv zaměstnavatele nemá vliv případné skončení právního vztahu, v jehož rámci bylo zaměstnanecké dílo vytvořeno (viz ustanovení § 58 odst. 8 AZ). Majetková práva k dílu vytvořenému v rámci takového vztahu tak dle Autorského zákona i po jeho skončení vykonává zaměstnavatel. Pracovněprávní (nebo jiný obdobný) vztah tak je sice podmínkou pro uplatnění zvláštního autorskoprávního režimu zaměstnaneckého díla, nicméně není již podmínkou pro jeho další trvání. V případě zaměstnaneckých děl tedy roviny autorskoprávní a pracovněprávní (případně jiné obdobné) představují ve své podstatě dva samostatné právní vztahy, které mohou pokračovat nezávisle na sobě¹²⁶. Skutečnost, že zánikem závazku mezi autorem a zaměstnavatelem právo výkonu majetkových práv nezaniká, je zároveň v souladu s účelem právní úpravy zaměstnaneckých děl, kterým je ochrana investice zaměstnavatele. Pokud by zánik pracovněprávního nebo jiného vztahu zároveň znamenal zánik oprávnění zaměstnavatele k výkonu majetkových práv, ochrana investice zaměstnavatele by byla zásadně zpochybněna, když by autor mohl kdykoli ukončením příslušného právního vztahu zaměstnavatele poměrně snadno zcela připravit o veškerá práva k dílu, a tedy i o zaměstnavatelem vynaložené prostředky na jeho vytvoření.

Jiným případem je ustanovení § 58 odst. 2 AZ, které stanoví, že oprávnění k výkonu majetkových práv k dílu se „navrací“ zpět autorovi v případě, že zaměstnavatel zemře, případně zanikne bez právního nástupce. Právo výkonu majetkových práv v takových případech zaniká s účinky *ex nunc*¹²⁷. Jedná se o vyjádření tzv. konsolidační zásady, která má přímou souvislost s principem objektivní pravdivosti autorství a skutečností, že majetková autorská práva jsou *inter vivos* nepřevoditelná, a tedy zaměstnavateli je pouze propůjčeno oprávnění vykonávat cizí práva, která nadále originárně náleží přímo autorovi díla¹²⁸. Navracení majetkových práv při smrti nebo zániku zaměstnavatele bez právního nástupce je tedy jednou z charakteristik odlišujících právo vykonávat majetková práva k dílu od translativního převodu majetkových práv na jiného.

---

126 TELEČ, I., TŮMA, P. *Autorský zákon (EVK)*. 1. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2007. s. 566.

127 TELEČ, I., TŮMA, P. *Autorský zákon (EVK)*. 1. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2007. s. 562.

128 Důvodová zpráva k vládnímu návrhu zákona o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) (121/2000 Dz), k § 58

4.2.6 Oprávnění autora

Jak vyplývá z výše uvedeného, Autorský zákon poskytuje zaměstnavateli pro účely ochrany jeho investice široká oprávnění ve vztahu k dílu. Určitou protiváhu těmto právům zaměstnavatele, vedle osobnostních práv, která autorovi zůstávají nedotčena (i když často v omezené míře), Autorský zákon poskytuje prostřednictvím níže uvedených oprávnění svědčících autorovi díla. Smyslem těchto práv je alespoň do určité míry vyvážit silnou pozici zaměstnavatele.

4.2.6.1 Právo na poskytnutí licence autorovi

Vzhledem k šíři oprávnění zaměstnavatele k zaměstnaneckému dílu jakákoli hospodářská exploatace takového díla závisí výhradně na zaměstnavateli, jeho aktivitě a schopnostech. Sám autor v důsledku vzniku práva výkonu majetkových práv zaměstnavateli nemá možnost se na užívání a případném zhodnocení svého díla dít podílet. Pokud se zaměstnavatel rozhodne práva k dílu nevykonávat, nebo je nevykonává dostatečně, fakticky tak znemožňuje, aby autorské dílo bylo hospodářsky využito a sloužilo svému účelu. Z toho důvodu poskytuje ustanovení § 58 odst. 3 AZ autorovi díla právo požadovat, aby mu ze strany zaměstnavatele byla poskytnuta licence k užití jeho vlastního díla. Cílem je vyvážit oprávněné zájmy zaměstnavatele související s ochranou jeho investice na straně jedné se zájmem autora na tom, aby jeho dílo našlo uplatnění a jeho osobní duševní tvorba nepřišla vniveč. Pokud zaměstnavatel (ať pro nezájem, neschopnost či jiné důvody) dílo řádně nevytěžuje, lze usuzovat, že potřeba ochrany zaměstnavatelovy investice do tvorby díla není tolik intenzivní, neboť zaměstnavatel nevyužíváním díla sám o její zhodnocení neusiluje, nebo zhodnocení není schopen. Zároveň lze toto právo vnímat jako projev skutečnosti, že zaměstnavatel stále pouze vykonává práva autora, který i nadále zůstává autorem a je s dílem, coby s projevem své osobnosti, neoddělitelně spojen, proto by neměl zcela ztrácet nad dílem a jeho využíváním určitou (i když omezenou) kontrolu. Pokud už je autor dle Autorského zákona ve svých právech tak zásadním způsobem omezen, měl by mít alespoň nárok na to, aby jeho práva byla vykonávána¹²⁹.

Zaměstnavatel je dle ustanovení § 58 odst. 3 AZ povinen licenci autorovi udělit, pokud nemá závažný důvod k jejímu odmítnutí. Autorský zákon přitom nijak blíže

---

129 KRÍŽ, J., HOLCOVÁ, I., KORDAČ, J., KŘEŠŤANOVÁ, V. *Autorský zákon, komentář a předpisy související*. 2. vydání. Praha: Linde, 2005. s. 175.

nestanoví, co je možno považovat za „závažný důvod“; jedná se o otázku právní, při jejímž posuzování bude třeba postupovat zejména s ohledem na všechna specifika konkrétní situace, tak, aby byly spravedlivě vyváženy v takových situacích často protichůdné zájmy autora a zaměstnavatele¹³⁰. Jako dostatečně závažný důvod by pak s ohledem na dané okolnosti bylo možno považovat například oprávněné majetkové nebo osobní zájmy zaměstnavatele, potřebu ochrany obchodního tajemství nebo důvěrných informací zaměstnavatele, nebo důvody dotýkající se oblasti soutěžního práva (např. existence konkurenční doložky autora)¹³¹. V každém případě, pokud je zaměstnavatelem z jakéhokoli důvodu udělení licence autorovi odmítnuto, má autor právo obrátit se na soud a domáhat se přezkoumání závažnosti důvodů zaměstnavatele k takovému odmítnutí¹³².

Autorský zákon potom stanoví požadavek, aby byla licence autorovi díla poskytnuta za obvyklých podmínek. Autorský zákon opět nijak blíže nespecifikuje, co se obvyklými podmínkami rozumí, a pro nalezení odpovědi bude opět třeba zohlednit specifika dané situace. Vedle například obvyklé ceny za poskytnutí obdobné licence lze zvažovat zejména i povahu díla a možné způsoby jeho užití tak, aby licence byla udělena v rozsahu umožňujícím autorovi dílo smysluplně a efektivně hospodářsky využít.

4.2.6.2 Právo na přiměřenou dodatečnou odměnu

Dalším právem, které Autorský zákon přiznává autorovi díla ve vztahu k zaměstnaneckým dílům za účelem vyvážení rozsáhlých oprávnění zaměstnavatele, je právo na přiměřenou dodatečnou odměnu, která dle ustanovení § 58 odst. 6 AZ autorovi náleží v případech, kdy se mzda nebo jiná odměna, kterou zaměstnavatel autorovi díla poskytnul, dostane do zjevného nepoměru k (i) zisku, kterého zaměstnavatel dosáhl využitím daného díla, a k (ii) významu, které dílo má pro dosažení tohoto zisku zaměstnavatele. Právo na přiměřenou dodatečnou odměnu lze v zásadě považovat za období tzv. „bestsellerové doložky“ u licenční smlouvy (viz ustanovení § § 2374 Občanského zákoníku), s tím rozdílem, že přiměřené dodatečné odměny se může autor díla platně vzdát (lépe řečeno je možno ji ujednáním se zaměstnavatelem vyloučit¹³³).

Autorský zákon tak reaguje na skutečnost, že zaměstnanecká díla jsou tvořena v určitých vztazích, v jejichž rámci zaměstnavatel (nebo jiná osoba v obdobném postavení)

---

130 TELEČ, I., TŮMA, P. *Autorský zákon (EVK)*. 1. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2007. s. 563.

131 TELEČ, I., TŮMA, P. *Autorský zákon (EVK)*. 1. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2007. s. 562-563.

132 TELEČ, I., TŮMA, P. *Autorský zákon (EVK)*. 1. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2007. s. 562.

133 Viz ustanovení § 58 odst. 6 AZ, které výslovně umožňuje odchýlnou úpravu.

poskytuje autorovi díla mzdu nebo jinou odměnu za jeho činnost (zpravidla dlouhodobě), přičemž tato mzda nebo odměna již zahrnuje i odměnu za vytvoření autorského díla. S ohledem na povahu autorských děl, jejichž podobu a hodnotu nelze zpravidla předem přesně odhadnout, však může docházet k situacím, kdy dílo vytvořené zaměstnancem svou hodnotou a významem zásadně přesáhne mzdu nebo odměnu, která je autorovi za vytvoření díla poskytnuta. Právo na přiměřenou dodatečnou odměnu tedy slouží zejména k ochraně majetkových zájmů autora¹³⁴ a kompenzuje autorovi díla nemožnost dosahovat zisku přímo hospodářským využitím svého díla.

Vznik práva Autorský zákon podmiňuje tím, že nastane zjevný nepoměr již poskytnuté odměny za vytvoření díla k zisku zaměstnavatele, kterého díky dílu dosahuje (typicky zisk z udělování licencí k dílu). Podstatné je i to, aby byly zisky zaměstnavatele spojené právě s exploatací autorského díla, tedy aby dílo hrálo při vytváření zisku určitý význam. Z pohledu ustanovení § 58 odst. 6 AZ tak bude irelevantní zisk zaměstnavatele, ke kterému dílo nijak nepřispělo. Význam díla musí být poměřen s významem dalších aktivit zaměstnavatele, které mohly mít na dosažení zisku vliv, jako například účinná reklamní strategie zaměstnavatele apod.¹³⁵ Míra významu díla na dosažení zisku pak bude úměrná výši přiměřené dodatečné odměny¹³⁶. Za zmínku stojí, že znění ustanovení § 58 odst. 6 AZ výslovně neuvádí, zda má právo na přiměřenou dodatečnou odměnu jednorázový charakter, nebo zda je možné toto právo uplatňovat i opakovaně. Vznik práva je nicméně podmíněn vznikem zjevného nepoměru mezi zisky zaměstnavatele a odměnou zaměstnance, přičemž si lze snadno představit, že tato situace nastane i potom, co již byla přiměřená dodatečná odměna poskytnuta. I s ohledem na potřebu kompenzovat autorovi zásadní zásah do jeho práv k dílu proto není důvod se domnívat, že by právo na poskytnutí přiměřené dodatečné odměny nemohlo být uplatněno pokaždé, když se naplní podmínky ustanovení § 58 odst. 6 AZ.

Jak již bylo uvedeno, právo na přiměřenou dodatečnou odměnu je možno smluvně vyloučit. V některých případech ale toto právo vylučuje sám Autorský zákon – konkrétně se jedná o počítačové programy, databáze a kartografická díla, a to bez ohledu na to, zda se skutečně jedná o díla zaměstnanecká, nebo jsou tato díla za zaměstnanecká jen považována (dle ustanovení § 58 odst. 7 AZ nebo § 59 odst. 1 a 2 AZ).

---

134 KRÍŽ, J., HOLCOVÁ, I., KORDAČ, J., KŘEŠŤANOVÁ, V. *Autorský zákon, komentář a předpisy související*. 2. vydání. Praha: Linde, 2005. s. 177.

135 TELEČ, I., TŮMA, P. *Autorský zákon (EVK)*. 1. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2007. s. 565.

136 TELEČ, I., TŮMA, P. *Autorský zákon (EVK)*. 1. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2007. s. 565.

4.2.7 Fiktivní zaměstnanecká díla

Počítačové programy a databáze, jakož i kartografická díla, která nejsou díly kolektivními¹³⁷ mají z pohledu úpravy zaměstnaneckých děl zvláštní postavení. Ustanovení § 58 odst. 7 AZ totiž výslovně vztahuje režim zaměstnaneckých děl na tato díla i v případech, kdy byla vytvořena na objednávku. Režim děl vytvořených na objednávku dle ustanovení § 61 AZ se pak u těchto děl neuplatní¹³⁸. Objednatel fiktivních zaměstnaneckých děl se bude považovat za zaměstnavatele. Získá tedy ve vztahu k dílu stejné postavení, jako by pro něj dílo vytvořil jeho zaměstnanec ke splnění jeho pracovních povinností – zejména mu ze zákona dispozitivně vzniká právo výkonu majetkových práv k dílu. Oproti „běžnému“ objednateli díla tak mají objednatelé počítačových programů, databází a kartografických děl, která nejsou díly kolektivními, na základě Autorského zákona zásadně silnější postavení.

Důvodem posílení postavení objednatele fiktivních děl je především potřeba ochrany investice takového objednatele; Autorský zákon vychází z předpokladu, že tato díla jsou tzv. „investičně náročná“¹³⁹, tedy jejich vytvoření vyžaduje zpravidla vyšší investici do vybavení a prostředků (ať už věcných nebo personálních) a důslednou organizaci práce, vedle toho jejich tvorba bývá zpravidla náročná i časově. Důvodová zpráva k Autorskému zákonu pak uvádí, že tato díla je účelné podřadit pod úpravu děl zaměstnaneckých i z toho důvodu, aby mohla být uváděna na veřejnost pod jménem zaměstnavatele (resp. objednatele), což je zvláště u těchto děl zákonodárcem považováno za praktické¹⁴⁰.

Výčet děl v ustanovení § 58 odst. 7 AZ je taxativní¹⁴¹, a to i vzhledem ke skutečnosti, že znamená poměrně zásadní omezení práv autora k jeho dílu. Ustanovení § 58 odst. 7 AZ vyžaduje, aby vyjmenovaná díla nebyla díly kolektivními. Tento požadavek nicméně fakticky nijak nelimituje aplikaci režimu ustanovení § 58 AZ, neboť v případě, že se bude jednat o dílo kolektivní, ustanovení § 59 odst. 2 AZ podřazuje i taková díla pod režim děl zaměstnaneckých¹⁴².

¹³⁷ Viz ustanovení § 59 AZ.

¹³⁸ Dílům na objednávku bude věnována bližší pozornost v následující části této práce.

¹³⁹ TELEČ, I., TŮMA, P. *Autorský zákon (EVK)*. 1. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2007. s. 565.

¹⁴⁰ Důvodová zpráva k vládnímu návrhu zákona o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) (121/2000 Dz), k § 58

¹⁴¹ TELEČ, I., TŮMA, P. *Autorský zákon (EVK)*. 1. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2007. s. 565.

¹⁴² Ačkoliv formulace ustanovení § 58 odst. 7 AZ může nabízet interpretaci, že se podmínka, aby se nejednalo o kolektivní dílo, vztahuje pouze na posledně jmenovaná díla kartografická, režim zaměstnaneckého díla se aplikuje tak jako tak u všech těchto děl, a není tedy důvod vztahovat podmínku, že se nejedná o kolektivní dílo, pouze na díla kartografická, jak to činí někteří autoři, viz CHALOUPKOVÁ, H.,

Je třeba podotknout, že na fiktivní díla se režim děl zaměstnaneckých dle ustanovení § 58 AZ uplatní z povahy věci pouze v případě, že na straně zhotovitele díla na objednávku stojí přímo sám autor jakožto fyzická osoba, která dílo svou činností tvoří. V praxi však může smlouvu, na jejímž základě má být dílo vytvořeno, uzavírat jakožto zhotovitel i osoba právnická (typicky, softwarová společnost, která se zaváže vyvinout na objednávku počítačový program, přičemž tento budou fakticky tvořit její zaměstnanci, případně externí spolupracující programátoři). Právnická osoba však dle českého právního řádu autorem díla nikdy být nemůže. V těchto případech proto objednatel za zaměstnavatele dle ustanovení § 58 odst. 7 AZ považovat nelze, neboť dílo pro něj na objednávku nevytvořil přímo autor, a objednateli tak nemůže *ex lege* vzniknout oprávnění výkonu majetkových práv dle ustanovení § 58 odst. 1 AZ. Obdobná pak bude situace, kdy zhotovitelem díla je sice osoba fyzická, ta se však na tvorbě díla svou tvůrčí činností nepodílí, a dílo fakticky vytvoří její zaměstnanci (případně externí spolupracovníci jako subdodavatelé). I zde vznikne právo výkonu majetkových práv této osobě – zaměstnavateli autorů, nikoli konečnému objednateli díla.

V obou výše popsaných případech bude objednatel díla v pozici „běžného“ objednatel, který, pokud není ujednáno jinak, je oprávněn dílo užít k účelu vyplývajícímu ze smlouvy o dílo¹⁴³. V úvahu pak dále přichází pouze případné postoupení práva výkonu majetkových práv zhotovitelem na objednatel, pokud je zhotovitel oprávněn majetková práva vykonávat a získal od autorů svolení s jejich postoupením, jinak udělení licence. V praxi je proto třeba těmto aspektům věnovat náležitou pozornost a již při sjednávání smlouvy o dílo (a to nejen v případech tzv. fiktivních zaměstnaneckých děl) si náležitě vyjasnit, kdo je smluvní stranou, kdo bude dílo fakticky tvořit a jaké jsou mezi těmito subjekty právní vztahy, na základě čehož je pak třeba ošetřit práva smluvních stran k takto vytvořenému dílu.

HOLÝ, P. *Autorský zákon*. Komentář. 5. vydání. Praha: C.H.Beck, 2017. s. 130.

143 K tomuto podrobně viz následující kapitola této práce zabývající se režimem autorských děl vytvořených na objednávku.

4.2.8 Umělecké výkony

Dle ustanovení § 74 AZ se úprava zaměstnaneckých děl obdobně uplatní i v případě uměleckých výkonů. Uměleckým výkonem Autorský zákon rozumí „výkon herce, zpěváka, hudebníka, tanečníka, dirigenta, sbormistra, režiséra nebo jiné osoby, která hraje, zpívá, recituje, předvádí nebo jinak provádí umělecké dílo a výtvořiny tradiční lidové kultury“, a „výkon artisty, aniž jím provádí umělecké dílo“¹⁴⁴. Výkonným umělcem je fyzická osoba, která výkon vytvořila. Pokud tedy výkonný umělec provádí umělecký výkon v rámci specifického závazkového vztahu (pracovněprávního, služebního nebo jiného obdobného) ke splnění jeho povinností plynoucích z takového vztahu, bude zaměstnavatel dispozitivně vykonávat výlučná majetková práva výkonného umělce (viz ustanovení § 71 AZ) k takovému uměleckému výkonu.

4.2.9 Srovnání s úpravou v autorském zákoně 35/1965 Sb.

Pro zasazení úpravy zaměstnaneckých děl do širšího kontextu lze uvést stručné porovnání současné úpravy s úpravou obsaženou v autorském zákoně č. 35/1965 Sb., o dílech literárních, vědeckých a uměleckých (autorský zákon), ve znění pozdějších předpisů („SAZ“), který byl na našem území účinný do roku 2000. Současný Autorský zákon ve vztahu k zaměstnaneckým dílům představuje jistý posun směrem k silnějšímu postavení zaměstnavatele oproti úpravě SAZ. Za účinnosti SAZ bylo právo výkonu majetkových práv autora k dílu svěřeno ze zákona zaměstnavateli pouze v případě software (a to navíc až od r. 1996, v návaznosti na směrnici Rady 91/250/EHS, o ochraně počítačových programů¹⁴⁵). U ostatních zaměstnaneckých děl se potom uplatňoval režim ustanovení § 17 SAZ, který umožňoval zaměstnavateli užít díla svých zaměstnanců bez jejich dalšího souhlasu jen v omezeném rozsahu, a to pouze k plnění úkolů v rámci předmětu činnosti zaměstnavatele. Výjimkou byli zaměstnavatelé, do jejichž předmětu činnosti náleželo vydávání nebo jiné uveřejňování děl, kteří i k těmto úkolům potřebovali svolení autora, přestože se jednalo o činnosti spadající do jejich předmětu činnosti. V případě, že jim autor udělit souhlas bez závažných důvodů odepřel, byli tito zaměstnavatelé oprávněni domáhat se svolení autora u soudu¹⁴⁶. Souhlas zaměstnance byl pochopitelně zapotřebí i pro jakékoli další užití zaměstnancova díla nad rámec ustanovení

---

144 Ustanovení § 67 odst. 1 AZ.

145 Směrnice Rady 91/250/EHS o právní ochraně počítačových programů ze dne 14. května 1991.

146 Ustanovení § 17 odst. 1 a 2 SAZ.

§ 17 SAZ (typicky na základě licence zahrnuté v pracovní smlouvě)¹⁴⁷. Autor zaměstnaneckého díla byl dále sám oprávněn udělit svolení k vydání nebo jinému uveřejnění díla jen se souhlasem zaměstnavatele (obdobně jako zaměstnavatel měl právo, odepřel-li mu zaměstnavatel bez závažného důvodu souhlas udělit, domáhat se souhlasu u soudu¹⁴⁸). Další podmínky užití zaměstnaneckého díla ponechával SAZ na případném smluvním ujednání mezi autorem a zaměstnavatelem.

Je tedy zřejmé, že současná právní úprava oproti SAZ přinesla podrobnější právní úpravu zaměstnaneckých děl, a výrazně posunula rovnováhu práv a povinností v prospěch zaměstnavatele, když mu ze zákona svěřila přímo výkon majetkových práv k dílu zaměstnance, bez ohledu na to, k čemu hodlá zaměstnanec dílo použít a jaký je jeho předmět činnosti. Autorský zákon tak klade mnohem větší důraz na potřebu ochrany investice zaměstnavatele do tvorby díla. Na druhou stranu SAZ zakotvoval v ustanovení § 17 odst. 4 právo zaměstnavatele požadovat, aby mu autor přiměřeně přispěl z jeho autorské odměny

k náhradě nákladů, které na vytvoření díla zaměstnavatel vynaložil. Zaměstnavatel měl tedy právo požadovat, aby mu zaměstnanec kompenzoval jeho investici do tvorby díla, v důsledku tak mohla být skutečná investice zaměstnavatele do díla zanedbatelná, stále mu však ze zákona náleželo právo dílo užívat pro svou potřebu. O vyváženosti a spravedlivosti takové úpravy lze mít tedy vážné pochybnosti, a úpravu Autorského zákona je v tomto ohledu možné považovat za posun vpřed.

---

147 KŘÍŽ, J., HOLCOVÁ, I., KORDAČ, J., KŘEŠŤANOVÁ, V. *Autorský zákon, komentář a předpisy související*. 2. vydání. Praha: Linde, 2005. s. 172.

148 Ustanovení § 17 odst. 3 SAZ.

4.3 Dílo na objednávku

Druhým typem tzv. zakázkových děl, který Autorský zákon upravuje a pro které stanoví určité odchylky co se týče možnosti výkonu práv autora k tomuto dílu („*zákonné kvazilicenční omezení*“¹⁴⁹ práv autora k dílu v prospěch konkrétní osoby – v tomto případě objednatele) jsou díla vytvořená na objednávku. I v případě těchto děl je účelem zvláštní úpravy především spravedlivě vyvážit potřebu ochrany práv autora k jeho dílu se zájmy objednatele coby osoby, která k vytvoření díla dala popud, k tvorbě přispěla svou investicí netvůrčí povahy, a má zájem na jeho hospodářském využití. Zákonná úprava tedy reflektuje logický předpoklad, že pokud si někdo objednává vytvoření určitého díla, má také zájem na jeho dalším užívání a hospodářské exploataci a bude tedy za tímto účelem potřebovat určitá práva. Účelem je tedy i v tomto případě ochrana netvůrčí investice objednatele do tvorby díla.

4.3.1 Pojmové znaky díla na objednávku

Dle ustanovení § 61 odst. 1 AZ je dílem vytvořeným na objednávku dílo vytvořené na základě smlouvy o dílo. Smlouva o dílo je jedním z tzv. pojmenovaných smluvních typů upravených Občanským zákoníkem. Dle ustanovení § 2586 odst. 1 OZ se smlouvou o dílo zhotovitel zavazuje provést pro objednatele dílo, přičemž podstatné je zdůraznit, že tak činí na svůj náklad a nebezpečí. Pojem „dílo“ užívaný Občanským zákoníkem je třeba odlišovat od díla ve smyslu ustanovení § 2 AZ. Dle ustanovení § 2587 Občanského zákoníku pod pojem dílo spadá „*zhotovení určité věci, nespadá-li pod kupní smlouvu, a dále údržba, oprava nebo úprava věci, nebo činnost s jiným výsledkem*“. Občanský zákoník tedy chápe dílo jako činnost, práci zhotovitele pro objednatele¹⁵⁰. Výsledek této činnosti pak bude „předmět díla“ – např. autorské dílo ve smyslu Autorského zákona, nebo jiná věc či výsledek činnosti¹⁵¹. Vytvoření autorského díla bude představovat tzv. dílo s nehmotným výsledkem, u nějž Občanský zákoník v ustanovení § 2631 a násl. stanoví zvláštní úpravu ve vztahu k obecné úpravě smlouvy o dílo.

Objednatel se pak smlouvou o dílo zavazuje provedené dílo převzít a zaplatit zhotoviteli cenu díla. Jedná se tedy pojmově o smlouvu úplatnou; z toho vyplývá, že

---

149 TELEČEK, I., TŮMA, P. *Autorský zákon (EVK)*. 1. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2007. s. 578.

150 Důvodová zpráva k zákonu č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, (89/2012 Dz) zvláštní část, k § 2586 až 2619.

151 HORÁK, P. in: HULMÁK, a kol. *Občanský zákoník VI. Závazkové právo. Zvláštní část (§ 2055–3014)*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014. 2046 stran. ISBN 978-80-7400-287-8. s. 1040.

investice objednatele do tvorby díla bude vždy zahrnovat alespoň zaplacení ceny za zhotovení díla.

Z výše uvedeného vyplývá, že podmínkou pro uplatnění režimu díla na objednávku dle ustanovení § 61 AZ je existence závazku mezi autorem díla coby zhotovitelem a objednatelem, v jehož rámci se autor zavazuje pro objednatele zhotovit dílo, a který vzniká na základě smlouvy o dílo. Předmětem smlouvy o dílo, v rámci jejíhož plnění vzniká autorské dílo, pak z povahy věci bude specifická duševní činnost literární, umělecká nebo vědecká¹⁵². Příslušná smlouva však nemusí výslovně specifikovat, že výsledkem činnosti zhotovitele má být dílo ve smyslu Autorského zákona, a postačí, že dílo pojmové znaky autorského díla fakticky naplní. Podmínkou pro uplatnění režimu díla na objednávku nicméně je, aby dílo vzniklo v rámci plnění povinností plynoucích zhotoviteli ze smlouvy o dílo; dílo vytvořené mimo rámec těchto povinností dílem na objednávku nebude.

Dílo na objednávku podle Občanského zákoníku může vzniknout i na základě smlouvy inominátní, nebo smlouvy smíšené, zahrnující více smluvních typů, za podmínky, že se v takové smlouvě zhotovitel zavazuje zhotovit pro objednatele dílo. Nicméně, ustanovení § 61 odst. 1 AZ zcela jasně stanoví, že dílem na objednávku se rozumí pouze „*dílo autorem vytvořené na základě smlouvy od dílo*“. Nadto, v důsledku aplikace úpravy díla na objednávku dochází k omezení výlučných práv autora k jeho dílu a je tedy třeba ustanovení § 61 AZ vykládat restriktivně¹⁵³. Z těchto důvodů dílem na objednávku nebude dílo vytvořené při plnění povinností ze smlouvy, jejímž předmětem je sice určitá činnost autora, ale nejedná se přímo o činnost provádění díla ve smyslu Občanského zákoníku (tedy pokud se jedná např. o závazek obstarat určitou záležitost pro jiného plynoucí ze smlouvy příkazního typu)¹⁵⁴. V takových případech se autor nezavazuje přímo ke zhotovení díla, ale jen k určité činnosti, v jejímž rámci dílo může, ale nemusí vzniknout, tzn. rozhodnutí, zda dílo vytvoří, je zcela na něm. Jinými slovy, v těchto případech není dílo objednáno¹⁵⁵. Za dílo na objednávku ze stejného důvodu nelze považovat ani dílo, které autor vytvořil na základě pouhého ověření si zájmu o takové dílo, aniž by však byla uzavřena smlouva o dílo (tedy pokud si autor pouze zjistí možnou poptávku po díle, ale dílo následně vytvoří jako nezávislý autor)¹⁵⁶. Pro úplnost lze poznamenat, že co se týče

---

152 TELEČ, I., TŮMA, P. *Autorský zákon (EVK)*. 1. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2007. s. 579.

153 TELEČ, I., TŮMA, P. *Autorský zákon (EVK)*. 1. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2007. s. 579.

154 TELEČ, I., TŮMA, P. *Autorský zákon (EVK)*. 1. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2007. s. 579.

155 TELEČ, I., TŮMA, P. *Autorský zákon (EVK)*. 1. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2007. s. 579.

156 KŘÍŽ, J., HOLCOVÁ, I., KORDAČ, J., KŘEŠŤANOVÁ, V. *Autorský zákon, komentář a předpisy související*. 2. vydání. Praha: Linde, 2005. s. 173.

formy smlouvy o dílo, případně jiné (inominátní nebo smíšené) smlouvy, na jejímž základě je dílo vytvořeno, v souladu se zásadou neformálnosti právního jednání Občanský zákoník nestanoví žádnou povinnou formu pro takovou smlouvu. Díla na objednávku tak v praxi mohou často vznikat i na základě „pouze“ ústních dohod, odsouhlasením objednávky zaslané e-mailem apod., což může v následně vést ke sporům nejen ohledně práv a povinností souvisejících s prováděním díla, ale rovněž i co se týče autorských práv k takto vytvořenému dílu. Lze tedy doporučit v zájmu prevence sporů a právní jistoty, aby příslušné smlouvy byly sjednávány písemně.

V souvislosti s autorskými díly vytvořenými v rámci plnění smlouvy o dílo pak bude relevantní otázka, jak se liší činnost na základě smlouvy o dílo od práce zaměstnance v rámci pracovněprávního vztahu, neboť to, o který případ se v konkrétní situaci jedná, má zásadní důsledky na autorskoprávní režim takového díla (jak bude vysvětleno níže). Na rozdíl od zaměstnance, který je vázán pokyny zaměstnavatele a práci vykonává na účet a odpovědnost zaměstnavatele v pracovní době, pomocí prostředků zaměstnavatele a zpravidla na pracovišti, zhotovitel postupuje zpravidla samostatně a za použití vlastních prostředků, a na vlastní náklad a nebezpečí, bez soustavného dohledu nebo řízení objednatele¹⁵⁷.

Podstatné rovněž je, že dílo ve smyslu Občanského zákoníku může, ale nemusí být fakticky prováděno přímo zhotovitelem (tedy osobou, která je smluvní stranou smlouvy o dílo). Ustanovení § 2589 Občanského zákoníku výslovně umožňuje, aby dílo zhotovitel nechal provést jinými pod jeho osobním vedením. To má opět zásadní důsledky v rovině autorskoprávní, neboť je u děl na objednávku třeba vždy věnovat zvýšenou pozornost tomu, kdo je skutečným autorem díla ve smyslu ustanovení § 5 AZ, což bude rovněž rozebráno níže.

4.3.2 Licence objednatele k užití díla na objednávku

Za účelem ochrany zájmů objednatele a zejména jeho investice do tvorby díla ustanovení § 61 odst. 1 AZ zakotvuje vyvratitelnou domněnku¹⁵⁸, že pokud bylo dílo vytvořeno autorem na objednávku, autor poskytl objednateli licenci k dílu vytvořenému na základě smlouvy o dílo k účelu vyplývajícímu z takové smlouvy.

---

157 Důvodová zpráva k zákonu č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, (89/2012 Dz), zvláštní část, k § 2586 až 2619.

158 MERHAUTOVÁ, M. *Zaměstnanecké dílo dle autorského zákona ve veřejné výzkumné instituci*. 1. vydání. Praha: Academia, 2015. s. 66.

Autorský zákon tímto omezuje výlučná práva autora k dílu v prospěch objednatele díla¹⁵⁹. Pro rozsah oprávnění objednatele je určující účel smlouvy o dílo – tedy tzv. kauza smlouvy. Licence vyplývající objednateli ze zákona je tímto účelem omezena. Ujednání ohledně účelu smlouvy nicméně není povinnou náležitostí smlouvy o dílo, a tedy nemusí být nutně ve smlouvě vyjádřeno explicitně¹⁶⁰, v praxi tak mohou nastat problémy s jeho určováním. V zájmu obou smluvních stran proto je, aby účel ze smlouvy vyplýval dostatečně jasně, v ideálním případě, aby byl ve smlouvě vymezen výslovně.

Účel smlouvy o dílo pak determinuje jednotlivá oprávnění objednatele plynoucí mu z licence poskytnuté dle § 61 AZ, např. zda bude objednatel oprávněn udělovat podlicence nebo rovnou postoupit licenci jinému, jakými konkrétními způsoby bude oprávněn dílo užívat, zda bude licence omezena teritoriálně apod. Nevyplývá-li ze zákona jinak, subsidiárně lze potom použít obecnou úpravu licence obsaženou v ustanovení § 2358 a násl. Občanského zákoníku. Nelze-li z účelu smlouvy dovodit jinak, má se dle ustanovení § 2376 Občanského zákoníku za to, že územní rozsah licence je omezen na území České republiky a časově je licence omezena na dobu nejvýše jednoho roku. V případě zákonné domněnky udělení licence k užití díla k účelu vyplývajícímu ze smlouvy se přitom neuplatní povinnost licenci využít, kterou ustanovení § 2372 odst. 2 Občanského zákoníku stanoví pro licenci udělenou na základě licenční smlouvy, neboť ustanovení § 61 odst. 1 AZ má povahu výhradně opravňující, a povinnost objednatele dílo využít z něj objednateli nevyplývá¹⁶¹. Autor díla tak v případě děl na objednávku nemá ani možnost odstoupit od licence pro nečinnost objednatele (viz ustanovení § 2378 Občanského zákoníku).

Pokud má objednatel zájem užít dílo nad rámec účelu vyplývajícího ze smlouvy o dílo, musí k tomuto získat zvlášť příslušná oprávnění od autora, resp. jiného nositele těchto práv (např. zaměstnavatele autora), typicky ve formě licence, případně postoupením práva výkonu majetkových práv, pokud to Autorský zákon v daném případě umožňuje.

I v případě autorských děl na objednávku ponechává Autorský zákon možnost autorovi a objednateli, aby si ve vztahu k dílu na objednávku sjednali režim odchylný od zákonné úpravy. Smluvní strany tak mohou presumovanou licenci objednatele zcela vyloučit, nebo naopak práva objednatele k dílu licenčním ujednáním rozšířit. Výslovná

---

159 Někteří autoři to nazývají „zákonným kvazilicenčním omezením autorského práva“, viz TELEČ, I., TŮMA, P. *Autorský zákon (EVK)*. 1. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2007. s. 577. Jiní autoři hovoří o „zákonné licenci“, viz KRÍŽ, J., HOLCOVÁ, I., KORDAČ, J., KŘEŠŤANOVÁ, V. *Autorský zákon, komentář a předpisy související*. 2. vydání. Praha: Linde, 2005. s. 182.

160 Viz také ustanovení § 1791 Občanského zákoníku.

161 TELEČ, I., TŮMA, P. *Autorský zákon (EVK)*. 1. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2007. s. 580.

úprava autorskoprávního režimu může napomoci předcházení situacím, kdy například objednateli postupem času vznikne potřeba dílo na objednávku užít i pro jiné účely, než které vyplývaly z původní smlouvy, ale chybí mu k tomu příslušná oprávnění. Ustanovení § 61 AZ nicméně neupravuje žádný institut podobný právu výkonu majetkových práv, který se uplatňuje u zaměstnaneckých děl, jde o zákonnou licenci. Objednatel tedy logicky (až na výjimky tzv. fiktivních zaměstnaneckých děl dle ustanovení § 58 odst. 7 AZ) není oprávněn majetková práva k dílům, které pro něj autor vytvořil na objednávku, ze zákona vykonávat, ani toto své právo postupovat. Pozice objednatele je tak v tomto ohledu slabší oproti zaměstnavateli, případně objednateli fiktivních zaměstnaneckých děl.

4.3.3 Oprávnění autora

Jelikož v případě děl na objednávku nepřechází na objednatele právo výkonu všech majetkových práv, jako je tomu v případě zaměstnaneckých děl, ponechává Autorský zákon autorovi možnost svá práva dále vykonávat v rozsahu, ve kterém nejsou omezena v prospěch objednatele. Autor díla tak obecně může své dílo, ačkoli bylo vytvořené na objednávku, užít nebo poskytnout právo dílo užít jinému (licenci). Limitem autora jsou dle ustanovení § 61 odst. 2 AZ oprávněné zájmy objednatele. Z daného ustanovení vyplývá, že licence objednatele vyplývající z ustanovení § 61 odst. 1 AZ bude zpravidla nevýhradní, nedohodnou-li se strany výslovně jinak, nebo není-li užití díla autorem v rozporu s oprávněnými zájmy objednatele.

Oprávněné zájmy objednatele ve vztahu k užívání díla autorem představují korektiv chránící investici objednatele. Pojem oprávněných zájmů Autorský zákon nijak nedefinuje, posouzení je třeba činit s ohledem na všechny relevantní okolnosti jednotlivého případu. Oprávněné zájmy mohou být jak osobní (např. právo právnické osoby na označení logem, které je autorským dílem), tak hospodářské (zejména pak zájmy soutěžní¹⁶², potřeba ochránit důvěrné informace, obchodní tajemství apod.¹⁶³). Za užívání nenarušující oprávněné zájmy objednatele by pravděpodobně bylo možné považovat např. situaci, kdy autor zařadí dílo nebo jeho ukázkou do svého portfolia spolu s údajem o objednateli, pro kterého dílo vytvořil, za účelem prezentace své práce dalším potenciálním klientům apod. Naopak užití díla, v jehož důsledku by objednateli vznikla škoda by oprávněné zájmy zpravidla porušovalo (např. pokud by autor dílo, které si objednatel nechal na zakázku pro

---

162 VYSKOČIL, F. in: SRSTKA, J. a kol. Autorské právo a práva související. Vysokoškolská učebnice. 1. vydání. Praha: Leges, 2017. s. 187.

163 TELEČEK, I., TŮMA, P. *Autorský zákon (EVK)*. 1. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2007. s. 581.

své potřeby zhotovit a do jehož tvorby objednatel investoval, sám autor využíval k výdělečným účelům). Zahrnutím neurčitěho pojmu oprávněných zájmů nicméně Autorský zákon činí možnost užití díla na objednávku ze strany autora poněkud nejasnou. Za účelem vyloučení případných sporů je proto vhodné, aby smluvní strany využily dispozitivnosti ustanovení § 61 odst. 2 AZ a na možnosti užívání díla na objednávku ze strany autora se výslovně dohodly.

Na rozdíl od zaměstnaneckého díla, u díla na objednávku Autorský zákon nezakotvuje právo na případnou přiměřenou dodatečnou odměnu za omezení autorských práv autora. To pochopitelně souvisí i s mnohem nižší mírou zásahu do práv autora v případě díla na objednávku. Autorovi v každém případě náleží odměna za provedení díla, neboť smlouva o dílo je pojmově úplatná. I s ohledem na skutečnost, že obecná licenční smlouva dle Občanského zákoníku umožňuje, aby byla licence poskytnuta bezplatně, lze analogicky dovodit, že ani za licenci dle ustanovení § 61 odst. 1 AZ autorovi již žádná zvláštní odměna náležet nemusí (nesjednají-li si strany jinak).

4.3.4 Osobnostní práva

Omezení práv autora k dílu vytvořeného na objednávku dle ustanovení § 61 AZ se zásadně vztahuje pouze na majetková práva k dílu, přesněji na právo dílo užit (ve smyslu ustanovení § 12 AZ¹⁶⁴), nikoli na práva osobnostní. Objednatel může do osobnostních práv autora (konkrétně do práva na nedotknutelnost díla) zasáhnout pouze na základě souhlasu autora, nebo v případech předvídaných ustanovením § 2375 odst. 2 Občanského zákoníku, které stanoví, že objednatel (nabyvatel licence) může na díle provádět pouze takové úpravy nebo změny, u nichž lze spravedlivě očekávat, že by k nim autor díla vzhledem k okolnostem užití díla svolil, ledaže si autor vyhradil, že k takovým úpravám nebo změnám musí dát svolení, a objednateli je tato výhrada známa. Limitem objednatele při provádění takových změn je nicméně stále ustanovení § 11 odst. 3 AZ, které zakazuje užití díla způsobem snižujícím jeho hodnotu. Jelikož se jedná o omezení práv autora, je třeba možnost danou ustanovením § 2375 odst. 2 Občanského zákoníku spíše restriktivně, a k zásahům do výlučných osobnostních práv autora přistupovat pouze v případech, kdy by objednateli tato práva neumožňovala využívat dílo řádně k účelu plynoucímu ze smlouvy o dílo¹⁶⁵.

---

¹⁶⁴ Vyplyvá tak z užitěho pojmu „licence“, ze které obecně plyne právo dílo užit.

¹⁶⁵ TELEČ, I., TŮMA, P. *Autorský zákon (EVK)*. 1. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2007. s. 580

4.3.5 Zhotovitel jako osoba odlišná od autora díla

4.3.5.1 Oprávnění objednatele užít dílo

Jak vyplývá ze samotného ustanovení § 61 odst. 1 AZ, úprava děl vytvořených na objednávku dle Autorského zákona se uplatní pouze v případech, kdy je dílo na objednávku zhotovuje sám autor díla, tedy kdy autor je zároveň smluvní stranou smlouvy o dílo. Jak ale bylo nastíněno výše, dílo ve smyslu Občanského zákoníku může být fakticky prováděno

i jinou osobou než přímo zhotovitelem uzavírajícím smlouvu s objednatelem. Na straně zhotovitele uzavírajícího smlouvu o dílo s objednatelem v praxi nezřídka stojí osoba od autora odlišná (ať už osoba právnická, která dle českého právního řádu autorem nemůže být nikdy, tak osoba fyzická, která autorem není jen konkrétním případě, a pro účely plnění smlouvy o dílo využívá služby svého subdodavatele). Není přitom pochyb, že objednatel má oprávněný zájem na ochraně jeho investice do tvorby díla i pokud je zhotovitelem osoba od autora díla odlišná. Na tyto případy proto pamatuje Občanský zákoník, konkrétně jeho ustanovení § 2634, které stanoví, že u předmětu díla, který je chráněn právem duševního vlastnictví (tedy mimo jiné i autorským právem), se má za to, že jej zhotovitel poskytl objednateli k účelu vyplývajícímu ze smlouvy. Jedná se tedy o obecnou úpravu ve vztahu ke zvláštní úpravě obsažené v ustanovení § 61 odst. 1 AZ¹⁶⁶, přičemž tato obecná úprava se uplatní i na případy zhotovitele, který není přímo autorem díla (tj. zhotovitel je kýmkoli, kdo uzavírá smlouvu o dílo, bez ohledu na to, kdo dílo skutečně vytvoří).

Ustanovení § 2634 Občanského zákoníku zakotvuje vyvratitelnou domněnku, že objednateli vznikla licence k předmětu díla v rozsahu, který je určen účelem smlouvy o dílo. Jedná se o úpravu speciální vzhledem k obecným ustanovením o licenci dle § 2358 a násl. Občanského zákoníku¹⁶⁷. Za určité omezení lze považovat také obecnou právní zásadu *nemo plus iuris ad alium transferre potest quam ipse habet*, tedy že oprávnění objednatele k dílu na objednávku nemůže být z povahy věci nikdy širší, než jaké má k dispozici sám zhotovitel¹⁶⁸. Pro objednatele je tak klíčové v případech, kdy zhotovitel není sám autorem díla, ujistit se, že zhotovitel skutečně má veškerá práva k dílu v potřebném rozsahu, a že je oprávněn je poskytnout objednateli.

---

166 HORÁK, P. in: HULMÁK, a kol. *Občanský zákoník VI. Závazkové právo. Zvláštní část* (§ 2055–3014). 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014. s. 1142.

167 HORÁK, Pavel. Smlouva o dílo v novém občanském zákoníku (Pohled soudce na vybrané otázky a použitelnost stávající judikatury). *Bulletin advokacie*. 2014, č. 9, s. 27.

168 TELEČEK, I., TŮMA, P. *Autorský zákon (EVK)*. 1. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2007. s. 581

Stejně jako v případě ustanovení § 61 odst. 1 AZ, pokud má objednatel zájem užít dílo nad rámec účelu vyplývajícího ze smlouvy o dílo, je třeba, aby k tomuto získal potřebná oprávnění zvlášť. Opět záleží na tom, jaká práva k dílu má k dispozici zhotovitel. Ten může v těchto situacích vystupovat buďto jako zaměstnavatel autora díla (případně mezi zhotovitelem a autorem může být i jiný vztah podmiňující uplatnění režimu zaměstnaneckého díla dle ustanovení § 58 AZ), kdy mu bude ze zákona náležet právo výkonu majetkových práv k dílu (pokud se s autorem díla nedohodli na jiném režimu), a má tak možnost toto právo výkonu majetkových práv na objednatele postoupit. Na základě práva výkonu majetkových práv může objednateli případně udělit „jen“ licenci. Druhou možností je, že autor díla tvoří pro zhotovitele dílo jako externí subdodavatel na základě smlouvy o dílo, v takovém případě možnost poskytnout právo užít dílo třetí osobě, která u zhotovitele objednala dílo, závisí na účelu smlouvy mezi skutečným autorem díla a zhotovitelem díla, případně na jejich smluvním licenčním ujednání (výjimkou jsou fiktivní zaměstnanecká díla dle ustanovení § 58 odst. 7 AZ, případně díla kolektivní dle ustanovení § 59 odst. 1 AZ, u kterých bude zhotovitel vystupovat jako zaměstnavatel). Třetím případem pak jsou situace, kdy autor buďto vytvoří dílo zcela samostatně, nebo na základě jiné smlouvy než smlouvy o dílo (např. smlouvy příkazní). V takové situaci si musí zhotovitel díla zajistit práva k dílu formou licence, a to v dostatečném rozsahu pro jeho plnění vůči objednateli díla – licence by ho tak především měla opravňovat v udělování podlicencí, případně rovnou k postoupení licence na třetí osobu.

4.3.5.2 Právo zhotovitele poskytnout dílo jiným osobám

V souvislosti s problematikou zhotovitele díla coby osoby odlišné od autora díla je třeba upozornit na skutečnost, že Občanský zákoník ve svém ustanovení § 2633 umožňuje zhotoviteli díla, aby předmět díla, který je chráněn právy duševního vlastnictví, poskytl i jiným osobám než jen objednateli, pokud si tak objednatel a zhotovitel ujednali. Důležité je nicméně, že předmětné ustanovení uvádí, že pokud smlouva mezi objednatelem a zhotovitelem neobsahuje výslovný zákaz takového poskytnutí, je k němu zhotovitel zásadně oprávněn, ledaže by to bylo vzhledem k povaze díla v rozporu se zájmy objednatele. Jedná se o ustanovení obecné ve vztahu ke speciální úpravě ustanovení § 61 odst. 2 AZ¹⁶⁹. Na případy, kdy je zhotovitelem přímo autor díla, se tak toto

---

169 HORÁK, P. in: HULMÁK, a kol. *Občanský zákoník VI. Závazkové právo. Zvláštní část* (§ 2055–3014). 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014. s. 1141.

ustanovení nepoužije¹⁷⁰.

Občanský zákoník tak v zásadě umožňuje, aby zhotovitel dílo, jehož tvorbu objednatel inicioval a do které investoval, poskytoval dále i jiným osobám. Tato možnost je vyjádřením zásady, že samotné vytvoření díla na základě smlouvy o dílo nezpůsobuje vznik nebo postoupení autorských práv k dílu na objednatele díla, a proto by zhotoviteli měla být zachována možnost s dílem nakládat¹⁷¹. Ačkoli Občanský zákoník vyjadřuje, že primárně by se měly smluvní strany na možnosti zhotovitele dílo poskytovat jiným osobám dohodnout smluvně, zahrnutím předpokladu, že pokud chybí výslovný zákaz takového poskytnutí, je zhotovitel k tomuto zásadně oprávněn, posouvá Občanský zákoník rovnováhu práv významně v prospěch zhotovitele a oslabuje vyjednávací pozici objednatele.

Určitým korektivem jsou potom zájmy objednatele, pojem neurčitý, který bude nutné vykládat vždy dle okolností jednotlivého případu, zejména na povaze daného díla¹⁷². Za poskytnutí díla v rozporu se zájmy objednatele by bylo možné považovat například situaci, kdy zhotovitel pro objednatele vytvoří (nechá vytvořit) autorskoprávně chráněné literární dílo obsahující důvěrné informace zhotovitele, nebo grafické logo s názvem objednatele, které si objednatel zamýšlí přihlásit jako ochrannou známku a hodlá jím označovat své výrobky a služby, aby je odlišil od konkurence¹⁷³. Lze si však představit i situace, kdy posouzení, zda zhotovitel postupuje v rozporu se zájmy objednatele, může být komplikovanější a vést ke sporům mezi smluvními stranami, například pokud zhotovitel zajistí u jednotlivých autorů pro objednatele vytvoření počítačového programu, a jeho zdrojový kód, případně jeho části, potom bude dále využívat pro usnadnění své práce na jiných zakázkách.

S ohledem na výše uvedené tedy lze jediné doporučit, aby smluvní strany při sjednávání smlouvy o dílo věnovaly otázce poskytnutí díla zhotovitelem jiným náležitou pozornost, v ideálním případě, aby byla možnost nakládání s dílem ze strany zhotovitele ve

---

170 Za zmínku stojí, že v případě ustanovení § 2633 Občanského zákoníku jsou vyvažovány jiné zájmy stran, než je tomu u ustanovení § 61 odst. 2 AZ. Zatímco Autorský zákon ve vztahu k použití děl na objednávku autorem díla cílí na nalezení rovnováhy mezi osobnostněprávními oprávněními autora k jeho dílu a potřebou ochránit investici objednatele, ustanovení § 2633 Občanského zákoníku balancuje „pouze“ majetkové zájmy zhotovitele a objednatele.

171 HORÁK, P. in: HULMÁK, a kol. *Občanský zákoník VI. Závazkové právo. Zvláštní část* (§ 2055–3014). 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014. s. 1140.

172 HORÁK, P. in: HULMÁK, a kol. *Občanský zákoník VI. Závazkové právo. Zvláštní část* (§ 2055–3014). 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014. s. 1140.

173 HORÁK, P. in: HULMÁK, a kol. *Občanský zákoník VI. Závazkové právo. Zvláštní část* (§ 2055–3014). 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014. s. 1140.

smlouvě upravena výslovně a dostatečně konkrétně.

4.3.6 Aplikace úpravy díla na objednávku

Ve vztahu k aplikovatelnosti ustanovení § 61 AZ potom je třeba podotknout, že se úprava díla na objednávku nepoužije v případech, na které lze aplikovat ustanovení § 58 odst. 7 nebo § 59 odst. 2 AZ, neboť tato ustanovení jsou vůči úpravě díla na objednávku ustanoveními zvláštními¹⁷⁴. Pokud je tedy na objednávku tvořen počítačový program, databáze nebo kartografické dílo, nebo pokud je na objednávku vytvořeno jakékoli dílo kolektivní, považují se tato pro účely Autorského zákona za díla zaměstnanecká.

4.3.7 Srovnání režimu díla na objednávku s režimem zaměstnaneckého díla

Z výše uvedeného je zřejmé, že Autorský zákon objednateli díla na objednávku ve srovnání se zaměstnavatelem, pro kterého dílo tvoří autor v rámci specifického smluvního vztahu dle ustanovení § 58 odst. 1 AZ, přiznává významně slabší postavení. Objednateli díla nevzniká automaticky ze zákona právo výkonu všech majetkových práv (a právo zasahovat do některých osobnostních práv autora na základě zákonných domněnek), ale je mu přiznána „pouhá“ licence limitovaná účelem smlouvy o dílo. Zatímco autorovi zaměstnaneckého díla zůstává v zásadě pouze „holé“ autorství, autor díla na objednávku je pouze omezen na svých právech ve prospěch objednatele v rozsahu odpovídajícímu licenci objednatele, a zásadně je oprávněn své dílo užívat způsobem nepoškozujícím oprávněné zájmy objednatele. Režim díla na objednávku a zaměstnaneckého díla dle Autorského zákona se tedy zásadně liší v tom, jaká práva a povinnosti k těmto dílům jednotlivým subjektům přiznává. V praxi má rozlišení těchto dvou tříd zakázkových děl naprosto zásadní důsledky, a je tak klíčové správně identifikovat povahu smluvního vztahu mezi autorem díla a osobou, pro kterou je dílo tvořeno, a v návaznosti na to vhodně nastavit případná smluvní ujednání týkající se autorských práv. Tím spíš, že v praxi zhotovitelem díla často vůbec nemusí být sám autor díla, což vzájemné vztahy mezi zúčastněnými subjekty včetně toho, komu náleží jaká práva k vzniklému dílu, činí ještě více komplikovaným a nepřehledným. To platí dvojnásob u rozsáhlejších projektů, do kterých je zapojeno větší množství autorů v různých právních vztazích ke zhotoviteli (např. část z autorů jsou zaměstnanci, část externí subdodavatelé).

---

¹⁷⁴ KRÍŽ, J., HOLCOVÁ, I., KORDAČ, J., KŘEŠŤANOVÁ, V. *Autorský zákon, komentář a předpisy související*. 2. vydání. Praha: Linde, 2005. s. 181.

Slabší postavení objednatele oproti zaměstnavateli u děl zaměstnaneckých lze odůvodnit rozdílností faktických rolí objednatele díla na objednávku a zaměstnavatele, jehož zaměstnanec pro něj v rámci svých povinností tvoří dílo. Vztahy na základě smlouvy o dílo jsou v mnoha ohledech „volnější“, než vztahy pracovní či služební. Jak bylo uvedeno výše, zhotovitel díla postupuje samostatně, na své nebezpečí a náklady, a nepodléhá soustavnému řízení ze strany objednatele, kterému podléhají autoři zaměstnaneckých děl. Z těchto důvodů lze rovněž předpokládat, že investice objednatele do vytvoření díla (zpravidla spočívající v zaplacení odměny zhotoviteli, případně předání podkladů a instrukcí potřebných pro provedení díla) může být relativně nižší než investice zaměstnavatele do vytvoření díla zaměstnaneckého, která zahrnuje i veškeré náklady a četné povinnosti zaměstnavatele vyplývající z právních předpisů z oblasti pracovního práva, zaměstnanosti, sociálního zabezpečení nebo daní. Spolupráce s nezávislým zhotovitelem může tedy být v mnoha ohledech pro objednatele investičně méně náročná než zaměstnávání vlastních zaměstnanců.

Nicméně, je třeba konstatovat, že v praxi se může postavení a vliv objednatele a zaměstnavatele do značné míry lišit případ od případu. Lze si představit na jedné straně zaměstnance, který má širokou tvůrčí svobodu, a i při plnění svých pracovněprávních povinností může sám rozhodovat o tom, zda a jak dílo vytvoří (např. zaměstnaný vědecký pracovník, který z povahy věci často netvoří vědecká díla na základě potřeb zaměstnavatele, ale na základě výsledků svého svobodného vědeckého bádání), a na druhé straně si lze představit zhotovitele díla prováděného na základě smlouvy o dílo, který je pevně vázán konkrétním zadáním objednatele a jeho pokyny ohledně způsobu provádění díla, a rovněž je objednatelem při provádění díla pravidelně kontrolován (např. zhotovitel – architekt navrhující rodinný dům pro objednatele, kdy je nutné úzce spolupracovat s objednatelem za účelem zajištění, že konečný návrh bude odpovídat náročným potřebám daného objednatele a jeho rodiny). Fakticky se tedy k sobě mohou podmínky, ve kterých vzniká dílo zaměstnanecké a dílo na objednávku velmi blížit, autorskoprávní režim však bude zásadně odlišný. Autorský zákon nicméně v současné době tyto nuance nijak nezohledňuje¹⁷⁵.

---

175 K tomuto více viz kapitola šestá této práce a zde obsažené úvahy *de lege ferenda*.

4.4 Kolektivní dílo

Třetím typem zakázkového autorského díla, který je předmětem této práce, je dílo kolektivní, upravené ustanovením § 59 Autorského zákona. Stejně jako u výše zmíněných typů zakázkových děl, i v případě kolektivního díla je odchylný zákonný režim projevem potřeby ochránit investici osoby, která vytvoření díla umožňuje nebo se na něm podílí finančně, organizačně, nebo jinými svými příspěvky, které nejsou tvůrčí povahy. Za tímto účelem tak i v případě kolektivních děl Autorský zákon do určité míry *kvazilicenčně* omezuje práva autora k dílu v prospěch osoby, která dala k vytvoření díla podnět.

Institut kolektivního díla je současným Autorským zákonem upraven nově, předchází autorský zákon (SAZ) kolektivní díla neznal¹⁷⁶. Zakotvení tohoto institutu do Autorského zákona reflektuje potřebu nastavit pravidla pro výkon autorských práv v případech náročných projektů, k jejichž realizaci je zapotřebí většího množství tvůrců dohromady vytvářejících jedno dílo, a stanovit režim pro takovou spolupráci mezi vzájemně nezávislými subjekty (např. situace, kdy se více nezávislých vývojářů (*freelancerů*) spojuje k vytvoření jediného software)¹⁷⁷. Institut kolektivního díla zná i právo EU, nicméně samotnou definici a obsah institutu kolektivního díla ponechává na vnitrostátních úpravách členských států¹⁷⁸.

4.4.1 Pojmové znaky kolektivního díla

Kolektivním dílem je autorské dílo, které objektivně naplní kumulativní podmínky ustanovení § 59 odst. 1 AZ. Při naplnění těchto podmínek se dílo stává kolektivním automaticky ze zákona bez ohledu na vůli autora nebo investora. Zákon v tomto ohledu nepřipouští možnost autora a investora ujednat si jinak, neboť ustanovení § 59 odst. 1 AZ je kogentní¹⁷⁹ (to však nevylučuje možnost odchylného ujednání co do rozsahu oprávnění vztahujících se ke kolektivnímu dílu).

Co se týče samotných podmínek vzniku kolektivního díla, je třeba v první řadě

---

176 S pojmem „kolektivních děl“ sice pracoval autorský zákon z roku 1953 (č. 115/1953 Sb., o právu autorském), nicméně zde měl pojem kolektivního díla jiný obsah, než jak jej chápe současný Autorský zákon.
177 VYSKOČIL, F. in: SRSTKA, J. a kol. Autorské právo a práva související. Vysokoškolská učebnice. 1. vydání. Praha: Leges, 2017. s. 182.

178 Například směrnice Evropského parlamentu a Rady 2009/24/ES o právní ochraně počítačových programů ze dne 23. dubna 2009, nebo směrnice Evropského parlamentu a Rady 2006/116/ES o době ochrany autorského práva a určitých práv s ním souvisejících ze dne 12. prosince 2006, která stanoví dobu trvání majetkových práv ke kolektivnímu dílu

179 TELEČ, I., TŮMA, P. *Autorský zákon (EVK)*. 1. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2007. s. 571.

poznámenat, že kolektivní díla jsou vždy zároveň díly spoluautorskými (viz ustanovení § 8 AZ), neboť zákon vyžaduje, aby se na jejich tvorbě podílelo více autorů. Jedná se pojmově o dílo jediné, sestávající se z příspěvků vícero autorů, přičemž jejich příspěvky musí být tvůrčí povahy (tedy obdobně jako v případě spoluautorských děl nepostačí pouze činnost organizační, technické nebo jiné netvůrčí povahy)¹⁸⁰. Investice do netvůrčí činnosti však je v případě kolektivních děl chráněna tím, že jsou investorovi udělena určitá práva k dílu, jak bude uvedeno dále. Důležitou podmínkou uplatnění režimu kolektivního díla je, že tvůrčí příspěvky jednotlivých autorů zahrnuté do díla nejsou schopny samostatného užití. Příspěvky do kolektivního díla tak nemohou samy o sobě představovat samostatná autorská díla a jako takové nepožívají autorskoprávní ochrany¹⁸¹. Předmětem autorského práva bude vždy až celé kolektivní dílo. Kolektivním dílem proto nebude dílo vzniklé spojením více samostatných a samostatně použitelných autorských děl, které by představovalo dílo souborné ve smyslu ustanovení § 2 odst. 5 AZ (např. sborník uměleckých fotografií, které jsou samostatnými autorskými díly). V odborné literatuře lze nalézt rozdílné názory na to, zda kolektivní dílo může být zároveň dílem souborným a zpracovaným¹⁸². K tomu je třeba podotknout, že si obecně lze představit situaci, kdy kolektivní dílo bude zároveň dílem souborným, a to, pokud by se souborné dílo skládalo výhradně z „jiných prvků“ které by samy o sobě nebyly autorskými díly, tedy nebyly by schopny samostatného užití¹⁸³. Co se potom týče díla souborného, které zahrnuje i samostatná autorská díla, a díla zpracovaného, které pojmově vždy vychází z již existujícího díla, u těchto je třeba „příspěvkem do kolektivního díla“ rozumět nikoli původní díla zařazovaná do souboru nebo zpracovávaná, ale samotnou tvůrčí činnost – uspořádání, zpracování – která z děl původních učiní díla nová, samostatně chráněná. Je tedy třeba ztotožnit se s názorem, že kolektivní díla mohou být teoreticky zároveň díly soubornými či zpracovanými.

Samo kolektivní dílo musí nicméně, na rozdíl od jednotlivých příspěvků do něj, vždy naplnit znaky díla autorského dle ustanovení § 2 odst. 1 nebo 2 AZ. O kolektivní dílo se tedy nebude jednat v případě, že výsledky tvůrčí činnosti jednotlivých přispěvatelů

---

180 TELEČ, I., TŮMA, P. *Autorský zákon (EVK)*. 1. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2007. s. 570.

181 TELEČ, I., TŮMA, P. *Autorský zákon (EVK)*. 1. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2007. s. 113.

182 Teleč a Tůma zastávají názor, že nikoli. Viz TELEČ, I., TŮMA, P. *Autorský zákon (EVK)*. 1. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2007. s. 570. Naopak jiní autoři uvádí, že kolektivní díla budou typicky soubornými díly. Viz KRÍŽ, J., HOLCOVÁ, I., KORDAČ, J., KŘEŠŤANOVÁ, V. *Autorský zákon, komentář a předpisy související*. 2. vydání. Praha: Linde, 2005. s. 178.

183 Není důležité, zda souborné dílo obsahuje jen autorská díla či pouze „nedíla“, nebo kombinaci těchto. SRSTKA, J. in: SRSTKA, J. a kol. *Autorské právo a práva související*. Vysokoškolská učebnice. 1. vydání. Praha: Leges, 2017. s. 78.

nebudou ani v souhrnu představovat autorské dílo. Kolektivním dílem nebudou ani tzv. spojená díla (tedy díla užitá ve spojení, například píseň složená z díla hudebního a literárního), neboť se nejedná o příspěvky neschopné samostatného užití a z povahy věci spojená díla nemohou naplnit definiční znak kolektivního díla jako díla jediného¹⁸⁴.

Druhou podmínkou je, aby bylo kolektivní dílo vytvářeno z podnětu jiné fyzické nebo právnické osoby („investor“) a pod jejím vedením. Takovým podnětem bude typicky objednávka. Pojmovým znakem kolektivního díla je i skutečnost, že je dílo uváděno na veřejnost pod jménem osoby, z jejíhož podnětu nebo pod jejímž vedením bylo dílo vytvořeno¹⁸⁵. Investor, který tvorbu díla vede, zaštiťuje, a pod jehož jménem se dílo uvádí na veřejnost, není zároveň spolutvůrcem díla, tedy nepodílí se na samotné tvůrčí činnosti. Tato skutečnost odlišuje kolektivní dílo od díla spoluautorského ve smyslu ustanovení § 8 odst. 1 AZ. Autorský zákon vyžaduje, aby všechny výše uvedené pojmové znaky kolektivního díla byly splněny kumulativně.

K pojmovým znakům kolektivního díla dle ustanovení § 59 odst. 1 Autorského zákona se vyjádřil Nejvyšší soud ve svém rozhodnutí sp. zn. 30 Cdo 725/2012 ze dne 29.11.2012, které se týkalo sporu o údajné porušení práv k autorskému dílu – objemové studii pro vybudování justičního areálu v Brně. Nejvyšší soud zde v první řadě konstatoval, že co se týče podnětu fyzické nebo právnické osoby, který je jednou z podmínek pro vznik kolektivního díla, nepostačí podnět jakýkoli, ale musí se jednat o podnět určité kvality, aby byl právně relevantní. Zejména pak podle Nejvyššího soudu nepostačí pouhý nápad, idea, impulz nebo iniciativa¹⁸⁶. Tento požadavek potom úzce souvisí s vysvětlením podmínky „vedení“ při vytváření díla, které je dle Nejvyššího soudu třeba chápat jako „*konstantní dozor výkonu tvořivé činnosti a její řízení spočívající zejména v udávání celkové koncepce a obsahového, funkčního či hospodářského charakteru díla a jeho konečného vzhledu*“¹⁸⁷. Tedy i vedení při tvorbě díla musí dosahovat určitých kvalit, aby se mohlo jednat o dílo kolektivní. Pouhé objednání a formální zaštitění tvorby díla jménem investora pro uplatnění režimu kolektivního díla nepostačí, vyžaduje se, aby investor tvorbu díla skutečně a fakticky vedl, ideově jednotil. Činnost investora, jak je patrné z citovaného rozhodnutí, bude mít tedy povahu zejména řídicí, organizační a dozorovou.

Nejvyšší soud dále zdůraznil, že kolektivní dílo musí být uváděno na veřejnost pod

---

184 KRÍŽ, J., HOLCOVÁ, I., KORDAČ, J., KŘEŠŤANOVÁ, V. *Autorský zákon, komentář a předpisy související*. 2. vydání. Praha: Linde, 2005. s. 178.

185 Ustanovení § 59 odst. 1 AZ.

186 Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 29.11.2012, sp. zn. 30 Cdo 725/2012.

187 Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 29.11.2012, sp. zn. 30 Cdo 725/2012.

jménem osoby, z jejíhož podnětu nebo pod jejímž vedením bylo dílo vytvořeno, aby se mohlo jednat i kolektivní dílo. Na rozdíl od děl zaměstnaneckých tedy uvedení díla na veřejnost pod jménem investora není pouhým právem, ale přímo podmínkou, bez které se režim kolektivního díla nemůže uplatnit; v souvislosti s tím lze uvést, že v opačném případě by se s ohledem na okolnosti mohl uplatnit režim díla na objednávku.

Nejvyšší soud se zabýval i otázkou vztahu mezi objednávkou díla coby právně relevantním podnětem investora k vytvoření díla a uplatněním režimu kolektivního díla. Zejména konstatoval, že objednávka musí směřovat k vytvoření pouhého příspěvku kolektivního díla, který z definice v ustanovení § 59 odst. 1 AZ není způsobilý samostatného užití. V opačném případě by se totiž nejednalo o podnět k vytvoření kolektivního díla, ale prostou objednávkou k vytvoření díla na objednávku, a tedy režim kolektivního díla by se nemohl uplatnit. O který z těchto dvou případů se jedná, je třeba rozhodnout dle účelu takové objednávky (resp. na ní navazující smlouvy o dílo), se zohledněním všech okolností daného případu¹⁸⁸. Jak potom podotýkají *Telec a Tůma*¹⁸⁹, autor díla by si měl být vědom, že tvoří pro účely zařazení jeho výtvoru do kolektivního díla. Pokud by investor použil výtvor autora v kolektivním díle v rozporu s objednávkou (nebo bez ní), nelze uvažovat o aplikaci režimu kolektivního díla, neboť chybí jeden z jeho pojmových znaků – podnět investora. Z toho lze vyvodit doporučení, aby povaha příspěvku do kolektivního díla a obecně účel objednávky (smlouvy) byly vyjádřeny v takové objednávce, resp. smlouvě výslovně. I přesto však, pokud by, navzdory objednávce, příspěvek fakticky objektivně naplnil podmínky pro vznik autorskoprávní ochrany a byl by samostatným dílem, z režimu kolektivního díla by byl vyloučen.

Co se týče pojmového vymezení a praktické aplikace úpravy kolektivního díla, v souvislosti se shora uvedeným rozhodnutím Nejvyššího soudu lze dále poznamenat, že Nejvyšší soud v konkrétním případě objemové studie pro justiční areál v Brně vzal pro posouzení povahy díla v potaz zejména skutečnost, že ve vztazích se zadavatelem studie s touto studií souvisejících vystupovala výhradně právnická osoba, nikoli jednotliví autoři studie (pouze právnická osoba byla smluvní stranou ústní smlouvy o dílo, na jejímž základě dílo vzniklo, nikoli samotní autoři). Tato právnická osoba dala podnět k vytvoření díla a při jeho vytváření autory vedla. Studie byla následně zveřejněna pod jménem právnické osoby, zároveň název právnické osoby byl uveden na titulní straně studie a další

---

¹⁸⁸ Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 29.11.2012, sp. zn. 30 Cdo 725/2012.

¹⁸⁹ TELEČ, I., TŮMA, P. *Autorský zákon (EVK)*. 1. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2007. s. 571-572.

listy studie byly označeny jejím logem¹⁹⁰. Na základě těchto skutečností pak Nejvyšší soud potvrdil názor soudu prvního stupně, že se jedná o kolektivní dílo ve smyslu ustanovení § 59 odst. 1 Autorského zákona. Nejvyšší soud zároveň odmítl argumentaci soudu odvolacího, který pro uplatnění režimu kolektivního díla zkoumal i splnění dalších formálních požadavků na vztah mezi investorem a autory díla (např. skutečnost, zda autoři díla byli zároveň samostatnými podnikateli a zda architektonická kancelář, pod jejímž jménem bylo dílo zveřejněno, byla samostatným právním subjektem), aniž by tyto byly specificky vyžadovány Autorským zákonem. Nejvyšší soud tak, spolu s odkazem na zásadu neformálnosti autorskoprávní ochrany, potvrdil, že pro uplatnění režimu kolektivního díla postačí faktické naplnění kritérií ustanovení § 59 odst. 1 AZ, bez ohledu na další formální požadavky na vztah mezi autorem díla a investorem¹⁹¹. Tyto okolnosti jsou tak pro aplikaci režimu kolektivního díla irelevantní.

Závěrem je třeba v souvislosti s pojmovým vymezením kolektivního díla uvést, že Autorský zákon výslovně vylučuje z režimu kolektivních děl díla audiovizuální a díla audiovizuálně užitá (viz ustanovení § 62 až 64 AZ), ač by tato díla případně naplnila veškeré pojmové znaky kolektivního díla. Důvodem pro tuto výjimku je potřeba zohlednit zájmy jednotlivých nositelů práv k dílům zahrnutým do audiovizuálních děl, a tedy zabránit tomu, aby výrobce audiovizuálního díla *ex lege* vykonával díky ustanovení § 59 odst. 2 AZ všechna majetková práva k audiovizuálnímu dílu¹⁹².

4.4.2 Práva ke kolektivnímu dílu

Význam úpravy kolektivních děl spočívá především v tom, že Autorský zákon prostřednictvím ustanovení § 59 odst. 2 na kolektivní díla vztahuje režim děl zaměstnaneckých, a tedy rozšiřuje aplikaci tohoto režimu i na díla, která sama o sobě pojmové znaky zaměstnaneckého díla nenaplnují¹⁹³. Svěření širokých oprávnění k dílu investorovi vyplývá ze zvýšené potřeby ochrany investice do tvorby kolektivních děl. K jejich tvorbě je, jak bylo zmíněno v úvodu této kapitoly, zpravidla zapotřebí většího počtu autorů, propracovanějších organizačních postupů, nebo více času z důvodu rozsáhlosti projektů, s čímž souvisí i vyšší finanční nákladnost. Kolektivní díla jsou tedy považována za díla „investičně náročná“¹⁹⁴.

190 Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 29.11.2012, sp. zn. 30 Cdo 725/2012.

191 Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 29.11.2012, sp. zn. 30 Cdo 725/2012.

192 Důvodová zpráva k vládnímu návrhu zákona o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon), (121/2000 Dz), k § 59

193 TELEČ, I., TŮMA, P. *Autorský zákon (EVK)*. 1. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2007. s. 571.

194 TELEČ, I., TŮMA, P. *Autorský zákon (EVK)*. 1. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2007. s. 570.

Dle ustanovení § 59 odst. 2 AZ se kolektivní díla považují za díla zaměstnanecká, a to i v případě, že byla vytvořena na objednávku (srov. ustanovení § 61 AZ); úprava díla na objednávku se naopak pro taková kolektivní díla nepoužije. Objednatel kolektivního díla se dle ustanovení § 59 odst. 2 AZ považuje za zaměstnavatele. Zejména tedy objednateli kolektivního díla Autorský zákon přiznává *ex lege* právo výkonu majetkových práv k takovému dílu, jakož i další oprávnění, které vyplývají zaměstnavateli zejména z ustanovení § 58 AZ, včetně možnosti domáhat se svým jménem ochrany práv ke kolektivnímu dílu v souladu s ustanovením § 41 Autorského zákona a v rozsahu tímto ustanovením umožněným.

Z výše uvedeného je zřejmé, že objednateli kolektivního díla ve vztahu k tomuto dílu Autorský zákon přiznává zásadně výhodnější postavení, než jaké zaručuje objednateli díla podléhajícího „pouze“ režimu díla na objednávku dle ustanovení § 61 AZ. Aplikace režimu kolektivního díla tedy s sebou přináší podstatný zásah do majetkových zájmů autorů díla (jak ostatně poznamenal i Nejvyšší soud ve svém rozhodnutí ohledně justičního areálu v Brně¹⁹⁵).

Jak již bylo uvedeno, aplikace úpravy kolektivního díla je kogentní, tedy zda se jedná o kolektivní dílo či nikoli je skutečnost objektivní a zúčastněné strany nemají možnost určovat, kdy se ustanovení § 59 AZ uplatní či neuplatní. Dispozitivní je nicméně i v těchto případech úprava rozsahu práv a povinností ke kolektivnímu dílu (obsažená v ustanovení § 58 AZ), tedy stejně jako u zaměstnaneckých děl, i v případě děl kolektivních je možno ujednat, že například investorovi právo výkonu majetkových práv k dílu nevznikne vůbec, a poskytne se mu například pouze licence, nebo se jeho právo výkonu majetkových práv co do rozsahu zúží (např. nebude oprávněn dílo měnit nebo zpracovávat).

S tím souvisí i problematika omezení osobnostních práv autorů kolektivního díla, když se i u kolektivních děl uplatňuje domněnka souhlasu autora s určitými zásahy do jeho osobnostních práv dle ustanovení § 58 odst. 4 AZ. U kolektivních děl lze nicméně zásah do osobnostních práv považovat o to citelnější, že taková díla jsou vždy zveřejňována pod jménem investora a nikoli autora (v opačném případě by se o kolektivní dílo vůbec nejednalo). Ani v tomto případě by však omezení výlučných osobnostních práv autora nemělo překračovat míru, která je přiměřená potřebě investora na řádném a efektivním hospodářském využití díla. Autor díla tak může být alespoň označován jako autor (např.

---

195 Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 29.11.2012, sp. zn. 30 Cdo 725/2012.

uvedením členů autorského kolektivu v rámci díla) dle ustanovení § 11 odst. 2 AZ¹⁹⁶, rovněž by kolektivní dílo nemělo zejména být užíváno způsobem snižující jeho hodnotu (viz ustanovení § 11 odst. 3 AZ).

Silná pozice investora je, stejně jako u zaměstnaneckého díla, alespoň částečně vyvažována i právem na poskytnutí licence v případě nedostatečného využívání kolektivního díla ze strany investora na základě ustanovení § 58 odst. 3 AZ, a dále i právem autora díla na přiměřenou dodatečnou odměnu za podmínek ustanovení § 58 odst. 6 AZ.

4.4.3 Doba trvání práv ke kolektivnímu dílu

Dalším významným důsledkem uplatnění úpravy kolektivního díla je zvláštní doba trvání majetkových autorských práv k takovému dílu. V souladu s ustanovením § 27 odst. 3 AZ trvají majetková práva ke kolektivnímu dílu po dobu 70 let od oprávněného zveřejnění kolektivního díla. Výjimkou jsou případy, kdy jsou na kolektivním díle při jeho zpřístupnění veřejnosti označeni jeho fiktivní autoři; potom majetková práva trvají 70 let od smrti toho autora z autorského kolektivu, který žil nejdéle¹⁹⁷.

4.4.4 Otázka aplikovatelnosti úpravy kolektivního díla

Institut kolektivních děl může nacházet uplatnění typicky například u rozsáhlejších programátorských projektů, kdy si lze prakticky představit více tvůrců vedených softwarovou společností a vytvářejících příspěvky, které samostatně nelze užít. S kolektivními díly se lze setkat rovněž v oblasti architektonické, kdy v praxi za architektonickými díly podepsanými známými osobnostmi z oboru ve skutečnosti stojí větší týmy jednotlivých architektů¹⁹⁸. Důvodová zpráva k Autorskému zákonu předpokládala, že kolektivními díly budou především díla kartografická, když příspěvky do takových děl nejsou zpravidla schopné samostatného užití¹⁹⁹. Přesto se lze setkat s pochybnostmi o praktické uplatnitelnosti a významu institutu kolektivního díla v českém

---

196 Neboť „uváděním díla na veřejnost pod jménem zaměstnavatele není vyloučeno výlučné osobnostní právo autora být za autora označen“. TELEČ, I., TŮMA, P. *Autorský zákon (EVK)*. 1. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2007. s. 564.

197 Ustanovení § 27 odst. 1, 2 a 3 AZ.

198 Jako příklad lze uvést například ateliér Zahy Hadid. SÝKOROVÁ, P. *Autorské právo v architektuře*. 1. vydání. Praha: C.H.Beck, 2018. s. 111.

199 Důvodová zpráva k vládnímu návrhu zákona o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon), (121/2000 Dz), k § 59.

Autorském zákoně²⁰⁰. V první řadě je třeba uvést, že kolektivním dílem nebude dílo, které zároveň splní pojmové znaky díla zaměstnaneckého; režim zaměstnaneckého díla se aplikuje přednostně²⁰¹, což možnosti aplikace režimu kolektivního díla podstatně zužuje. Dalším důvodem je pak požadavek na neschopnost samostatného užití příspěvku do kolektivního díla. V praxi může být poměrně složité určovat, zda by daný příspěvek byl býval schopen samostatného užití, smluvní strany tak mohou v zájmu právní jistoty upřednostňovat výslovnou licenční úpravu²⁰², v důsledku čehož je režim kolektivního díla vyloučen. Nutno podotknout, že investor však takovým postupem riskuje zhoršení své právní pozice, když se připravuje o potenciální možnost získat právo výkon majetkových práv *ex lege*. Rovněž požadavek neschopnosti samostatného užití značně zužuje okruh děl, které by pod dílo kolektivní mohly spadnout. Aplikovatelnosti ustanovení § 59 AZ nenapomáhá ani nutnost splnit všechny pojmové znaky kolektivního díla kumulativně. Režim kolektivního díla se tak uplatňuje v praxi spíše výjimečně²⁰³.

Z výše uvedených důvodů (problémy s interpretací a praktickou aplikací úpravy kolektivních děl) bývá institut kolektivního díla v českém autorském právu považován za spíše nadbytečný, a dokonce se v rámci novelizace Autorského zákona v roce 2006 uvažovalo o jeho vypuštění²⁰⁴. Navzdory tomu však úprava kolektivního díla v Autorském zákoně zůstává dodnes.

---

200 TELEČ, I., TŮMA, P. *Autorský zákon (EVK)*. 1. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2007. s. 571. KRÍŽ, J., HOLCOVÁ, I., KORDAČ, J., KŘEŠŤANOVÁ, V. *Autorský zákon, komentář a předpisy související*. 2. vydání. Praha: Linde, 2005. s. 179.

201 TELEČ, I., TŮMA, P. *Autorský zákon (EVK)*. 1. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2007. s. 570.

202 KRÍŽ, J., HOLCOVÁ, I., KORDAČ, J., KŘEŠŤANOVÁ, V. *Autorský zákon, komentář a předpisy související*. 2. vydání. Praha: Linde, 2005. s. 179.

203 KRÍŽ, J., HOLCOVÁ, I., KORDAČ, J., KŘEŠŤANOVÁ, V. *Autorský zákon, komentář a předpisy související*. 2. vydání. Praha: Linde, 2005. s. 179. Podobně též AUJEZDSKÝ, J. *Subjektivní autorská práva k počítačovému programu – část I.* [online]. elaw.cz, vydáno 24.1.2011 [cit. 9.4.2019]. Dostupné z: <http://www.elaw.cz/clanek/subjektivni-autorska-prava-k-pocitacovemu-programu-cast-1>

204 TELEČ, I., TŮMA, P. *Autorský zákon (EVK)*. 1. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2007. s. 571. KRÍŽ, J., HOLCOVÁ, I., KORDAČ, J., KŘEŠŤANOVÁ, V. *Autorský zákon, komentář a předpisy související*. 2. vydání. Praha: Linde, 2005. s. 179.

5 Zahraniční právní úprava

Jak bylo naznačeno v předchozích kapitolách této práce, právní úprava zakázkových děl (pro účely této práce zejména děl zaměstnaneckých, děl na objednávku a kolektivních děl) se do značné míry odvíjí od toho, jak daný právní systém chápe autorské právo jako takové a jeho cíle a funkce. S tím potom souvisí skutečnost, že se napříč jednotlivými právními řády a systémy lze setkat s poměrně odlišnými přístupy k právní úpravě vztahů s těmito díly souvisejícími.

Hodí se poznamenat, že rozdílnosti v jednotlivých národních úpravách zakázkových děl přispívá vedle odlišného chápání autorského práva i absence jakékoli komplexnější mezinárodní úpravy těchto děl. Jednotlivé státy proto mají tak v tomto ohledu poměrně volnou ruku. Jistou výjimku tvoří právo Evropské unie, které některá zakázková díla zná a upravuje, i v tomto případě se však jedná o úpravu pouze dílčí. Konkrétně je třeba jmenovat směrnici 2009/24/ES, o právní ochraně počítačových programů²⁰⁵. Ta ve svém článku 2 odst. 3 zavazuje členské státy EU k tomu, aby ve svých právních řádech zakotvily, že *„pokud je počítačový program vytvořen zaměstnancem v rámci výkonu jeho povinností nebo podle pokynů jeho zaměstnavatele, je zaměstnavatel výlučně oprávněn vykonávat veškerá majetková práva k takto vytvořenému počítačovému programu, pokud není smlouvou stanoveno jinak“*. Lze rovněž poznamenat, že tato směrnice ve svém článku 2 odst. 1 umožňuje, aby členské státy ve svých národních úpravách přiznaly autorství k počítačovému programu i právnické osobě. Tato směrnice tedy harmonizuje napříč členskými státy úpravu zaměstnaneckých děl, avšak výhradně ve vztahu k software. V ostatním je úprava zaměstnaneckých, kolektivních děl a děl na objednávku ponechána národním úpravám.²⁰⁶

V této kapitole práce bude za účelem poskytnutí širší perspektivy na problematiku zakázkových děl nastíněno, jak se s úpravou některých zakázkových děl vypořádávají právní řády USA, Nizozemí a Švédska.

---

205 Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2009/24/ES, o právní ochraně počítačových programů ze dne 23. dubna 2009.

206 WOLK, S. EU *Intellectual Property Law and Ownership in Employment Relationships* [online] Scandinavian Studies in Law 2010. [cit. 23.4.2019]. Dostupné z: <http://www.scandinavianlaw.se/pdf/56-18.pdf>. Jak již bylo zmíněno, právo EU pracuje i s pojmem díla kolektivního, nicméně jeho obsah ponechává na členských státech.

5.1 USA

Právní řád USA vychází z tradice *common law*, jedná se tak o právní systém v mnoha ohledech odlišný od kontinentálního právního systému, pod který tradičně spadá i právo české. Zásadním způsobem se tak liší i právní úprava zakázkových děl, což je dáno především odlišným pojetím autorského práva jako takového. Autorské právo v USA (i v českém prostředí někdy nazýváno anglickým slovem „copyright“) představuje, stejně jako autorské právo v kontextu kontinentálního systému, soubor výlučných oprávnění autora k jeho autorskému dílu. Nicméně, na rozdíl od kontinentálního pojetí, které chápe autorské právo jako právo přirozené, zdůrazňující i osobnostní prvek spjatý s osobou autora coby faktického tvůrce díla, je copyright v USA založen především na majetkovém pojetí práv k autorskému dílu, a tedy na právech majetkové povahy²⁰⁷. Důvodem pro takové chápání autorského práva může být i skutečnost, že *common law* je tvořeno z velké části rozhodováním konkrétních sporů (systém soudních precedentů), a tedy oproti kontinentálnímu prostředí není kladen takový důraz na vytváření abstraktních a ryze teoretických právních konstrukcí a pojmů²⁰⁸. Dále, copyright není, jak bylo naznačeno výše, chápán jako přirozené právo autora díla, ale spíše jako nástroj pro ochranu kulturních zájmů společnosti a prosazování veřejného zájmu na kontrole šíření a rozmnožování autorskoprávně chráněných děl²⁰⁹. S tím ostatně přímo souvisí i historická povinnost registrovat dílo u státní instituce (US Copyright Office) za účelem získání copyrightové ochrany. V současné době, vlivem sblížení světových právních systémů v důsledku mezinárodní regulace autorskoprávní oblasti²¹⁰, již bylo od registrační povinnosti upuštěno, tedy copyright i v USA vzniká objektivně vytvořením díla. Nicméně, registrace je stále vyžadována pro procesní účely (zejména je třeba pro úspěšné uplatnění práv k dílu u soudu při jejich porušení)²¹¹.

---

207 BELŠÁN, E. *Autorské právo z pohledu kontinentálního a angloamerického* [online]. epravo.cz, vydáno 11.7.2013 [cit. 6.4.2019]. Dostupné z: <https://www.epravo.cz/top/clanky/autorske-pravo-z-pohledu-%20kontinentálního-a-angloamerického-91680.html>

208 PRCHAL, P. *Zakázková autorská díla z pohledu práva závazkového a autorského*. 1. vydání. Praha: Linde Praha, 2013. s. 91.

209 PRCHAL, P. *Zakázková autorská díla z pohledu práva závazkového a autorského*. 1. vydání. Praha: Linde Praha, 2013. s. 91.

210 Zejména pod vlivem Bernské úmluvy o ochraně literárních a uměleckých děl z roku 1886.

211 Z registrace potom plynou autorovi díla i další, převážně procesní výhody. PEABODY, N., MCCREADIE, G. *Cross-Border Copyright guide 2018*. United States. [online]. TerraLex, 2018 [cit. 13.4.2019]. Dostupné z <https://www.rpc.co.uk/-/media/rpc/files/perspectives/ip/united-states.pdf>

Určitá osobnostní práva autorovi náleží i v USA, nicméně jsou považována za právo relativně samostatné²¹², copyright sám o sobě tedy představuje právo majetkové povahy. S tím souvisí dále skutečnost, že copyright je, jakožto majetková hodnota, převoditelný (je možný i tzv. pravý převod, s translativními účinky)²¹³. Tato „oddělitelnost“ copyrightu od skutečného autora (ve smyslu fyzické osoby, která dílo vytvořila) pak má významné důsledky i v oblasti zakázkových děl. Pro téma této práce je zásadní, že Copyright Act z roku 1976²¹⁴ („USCA“) umožňuje, aby autorem autorského byla vedle fyzické osoby i osoba právnická. Od toho se potom odvíjí i další specifika úpravy děl zaměstnaneckých a děl na objednávku, jak budou nastíněny níže.

V kontextu USA se ve vztahu zaměstnaneckým dílům a dílům vytvořených na základě objednávky uplatňuje tzv. doktrína *works made for hire*, nebo *works for hire*. Kdy se bude jednat o *work for hire* stanoví ustanovení § 101 USCA, dle kterého se musí jednat buďto o (i) dílo vytvořené zaměstnancem v rámci jeho zaměstnání, nebo (ii) dílo vytvořené na základě zvláštního pokynu nebo na objednávku nezávislým dodavatelem, za předpokladu, že strany spolu uzavřely písemnou dohodu, ve které bylo dílo prohlášeno za *work for hire*, a dále že se jedná o dílo spadající do jedné z devíti kategorií, které jsou vyjmenovány v ustanovení § 101 odst. 2 USCA²¹⁵. V případě naplnění těchto podmínek se pak okamžikem vytvoření díla za autora díla v souladu s ustanovením § 201 písm. b) USCA považuje zaměstnavatel nebo objednatel díla na objednávku, a, nedohodnou-li se strany výslovně písemně jinak, náleží mu tak všechna práva k dílu²¹⁶. Z formulace tohoto ustanovení vyplývá, že smluvní strany si mohou sjednat odlišně jen co se týče konkrétního rozsahu oprávnění zaměstnavatele (tedy že mu nebudou náležet všechna, ale jen některá práva k dílu); nicméně skutečnost, že za autora se považuje zaměstnavatel, resp.

---

212 PEABODY, N., MCCREADIE, G. *Cross-Border Copyright guide 2018*. United States. [online].

TerraLex, 2018 [cit. 13.4.2019]. Dostupné z <https://www.rpc.co.uk/-/media/rpc/files/perspectives/ip/united-states.pdf>

213 Ustanovení § 201 písm. d) Část 17 Kodexu USA, Copyright Act 1976 ve znění pozdějších předpisů.

214 Část 17 Kodexu USA, Copyright Act 1976 ve znění pozdějších předpisů.

215 Zde vyjmenované kategorie zahrnují například příspěvky do kolektivních děl, překlady, audio-vizuální díla, instruktážní texty, testy včetně materiálů obsahujících odpovědi na otázky v testu, a další. S ohledem na českou právní úpravu objednaných děl za zmínku stojí, že výčet těchto děl neobsahuje výslovně díla literární (pod která se řadí i software). Software zhotovený na objednávku, pokud nespadá pod některou z 9 kategorií uvedených v zákoně, tak nebude dílem v režimu *work for hire*. GATTO, J. G., TUNE, C. A., LEAVITT, J. F.: *Work Made for Hire Doctrine Does Not Generally Apply to Computer Software* [online] Pillsbury, vydáno 28.4.2019 [cit. 13.4.2019]. Dostupné z: <https://www.pillsburylaw.com/images/content/3/0/v2/3078/675FEAEDBEADF5B19CFE320E18AE7A18.pdf>

f

216 Jak jsou vyjmenována v ustanovení § 106 USCA. Jedná se zejména o právo dílo rozmnožovat, sdělovat veřejnosti a zpracovávat.

objednatel, nastává objektivně a nelze ji smluvně upravit²¹⁷. Zaměstnavatel, resp. zhotovitel díla tak nenabývá pouhé oprávnění vykonávat určitá práva k dílu, jako je tomu dle českého Autorského zákona, ale stává se přímo autorem. Stejně jako v případě české úpravy zakázkových děl, cílem úpravy *works for hire* je poskytnout zaměstnavatel (či objednateli), který do tvorby díla investoval a případně převzal určitá rizika spojená s jeho tvorbou, ochranu jeho investice²¹⁸.

Za zmínku stojí, že doktrína *work for hire* se uplatňuje bez rozdílu, zda se v konkrétním případě jedná o dílo zaměstnanecké nebo na objednávku. USCA pro obě tyto skupiny děl stanoví stejný autorskoprávní režim, tedy v obou případech se za autora díla považuje objednatel či zaměstnavatel, a tomu také náleží všechna práva k dílu (pokud se strany nedohodnou jinak). V kontextu práva USA tedy, na rozdíl například od práva českého, není „odstupňována“ potřeba ochrany investice zaměstnavatele a objednatele do díla dle toho, jaké skutečné náklady a rizika zpravidla tvorba díla na zakázku v daných typech závazkových vztahů obnáší. USCA tedy v tomto ohledu jednoznačně upřednostňuje princip ochrany investice a zájmy investora nad zájmy skutečného tvůrce díla.

Před přijetím USCA v roce 1976 nicméně rozsah doktríny *works for hire* byl předmětem diskuzí. Jak vyplývá z důvodové zprávy k USCA²¹⁹, konečné znění ustanovení USCA zabývajících se díly na objednávku v režimu *works for hire* je pečlivě váženým kompromisem mezi požadavky objednatelů na straně jedné, a návrhy autorů působících ve filmovém průmyslu (scénáristů, skladatelů) na straně druhé. Později jmenovaní zejména navrhovali limitovat uplatnění doktríny *works for hire* na zaměstnanecká díla, a to způsobem připomínajícím úpravu některých kontinentálních právních řádů²²⁰. Dle jejich návrhu by zaměstnavateli ze zákona mělo náležet právo dílo užít v rozsahu potřebném pro jeho běžné obchodní aktivity, zatímco autorům díla by nadále zůstávala veškerá práva k dílu, pouze by nebyli oprávněni dílo užívat tak, aby konkurovali zaměstnavateli. Jak nicméně uvádí důvodová zpráva, takové návrhy nebyly ve znění USCA zohledněny, a to přesto, že důvodová zpráva výslovně přiznává, že taková koncepce by mohla zlepšit vyjednávací pozici autorů děl. Důvodem odmítnutí ponechání více práv autorům byla skutečnost, že přiznání autorství a všech práv zahrnutých v copyrightu zaměstnavateli již

---

217 PRCHAL, P. *Zakázková autorská díla z pohledu práva závazkového a autorského*. 1. vydání. Praha: Linde Praha, 2013. s. 102.

218 PRCHAL, P. *Zakázková autorská díla z pohledu práva závazkového a autorského*. 1. vydání. Praha: Linde Praha, 2013. s. 94.

219 COMMITTEE ON THE JUDICIARY. *Report 94-1476, Copyright Law Revision*. 3. září 1976. [online]. Dostupné z https://law.resource.org/pub/us/compendium/ibr/clrev_94-1476.pdf. s. 121.

220 Jako příklad lze jmenovat právní úpravu Švédska, již bude věnována pozornost dále v této kapitole.

tradičním a zavedeným principem autorského práva, a jeho změna by pouze přinesla větší míru nejasnosti do vztahů mezi autory a zaměstnavateli²²¹. USA tedy daly v tomto ohledu přednost zavedené praxi a zvýhodnění investorů před možností ponechat stranám větší smluvní volnost, aby mohly samy nalézt případnou rovnováhu ve vzájemných právech a povinnostech.

Předmětem debaty pak byla i otázka, zda by doktrína *works for hire* měla zahrnovat nejen díla zaměstnanecká, ale i díla na objednávku²²². Současná definice *works for hire* v ustanovení § 101 USCA je kompromisním řešením, kdy zákonodárce omezil aplikaci režimu *works for hire* pouze na 9 výslovně vyjmenovaných skupin děl, u kterých lze považovat přisouzení autorství a všech práv k dílu objednateli za opodstatněné, a dále je potřeba kumulativně i písemné dohody o tom, že se bude jednat o dílo v režimu *work for hire*²²³. Zákonodárce tak tímto omezil převahu principu ochrany investice v prospěch ochrany práv zhotovitelů k jejich dílům a posílil tedy i možnosti zhotovitelů vyjednávat o podmínkách užití jejich děl.

Vzhledem k poměrně jasně stanoveným podmínkám uplatnění doktríny *works for hire* na díla vytvořená na objednávku (a zejména s ohledem na nutnost uzavřít písemnou dohodu o aplikaci tohoto režimu na dané dílo) praktická aplikace této doktríny na objednávková díla v praxi není vnímána jako problematická²²⁴. Problémy nicméně nastávají u děl zaměstnaneckých, konkrétně co se týče vymezení toho, kdo je považován za zaměstnance, a jak jej odlišit od nezávislého dodavatele (*freelancera*). Touto otázkou se zabývala řada nižších soudů v USA, které však docházely k nejednotným závěrům. Záležitost vyjasnilo až rozhodnutí Nejvyššího soudu USA (*Supreme Court of the United States*) ve svém rozhodnutí *Community for Creative Non-Violence, et al. v. James Earl Reid*²²⁵. V tomto rozhodnutí Nejvyšší soud uvedl řadu různých kritérií, podle kterých má

---

221 COMMITTEE ON THE JUDICIARY. *Report 94-1476*, Copyright Law Revision. 3. září 1976. [online]. Dostupné z https://law.resource.org/pub/us/compendium/ibr/clrev_94-1476.pdf, s. 121.

222 HAMILTON, M. A. *Commissioned Works as Works Made for Hire Under the 1976 Copyright Act: Misinterpretation and Injustice*. [online]. 1987, 135 U.Pa.L.Rev. 1281-1320 [cit. 13.4.2019]. Dostupné z https://scholarship.law.upenn.edu/penn_law_review/vol135/iss5/4, s. 1291

223 Více k diskuzi ohledně rozsahu work for hire u objednávkových děl viz HAMILTON, M. A. *Commissioned Works as Works Made for Hire Under the 1976 Copyright Act: Misinterpretation and Injustice*. [online]. 1987, 135 U.Pa.L.Rev. 1281-1320 [cit. 13.4.2019]. Dostupné z https://scholarship.law.upenn.edu/penn_law_review/vol135/iss5/4

224 SUTHERLAND ASBILL & BRENNAN LLP. *Analysis of International Work-for-Hire Laws*. [online]. 2004 [cit. 6.4.2019]. Dostupné na <https://us.eversheds-sutherland.com/portalresource/lookup/poid/Z1tOI9NPluKPtDNIqLMRV56Pab6TfzcRXncKbDtRr9tObDdEuS3Dr0!/fileUpload.name=/WorkforHireLaws.pdf>

225 Rozhodnutí Nejvyššího soudu USA, 490 U.S. 730 (1989), ze dne 5. 6. 1989 (*Community for Creative Non-Violence v. Reid*).

být posuzováno, zda se v daném konkrétním případě jedná o zaměstnance, nebo nezávislého dodavatele (tzv. „*Reid Test*“). Mezi tato kritéria patří například míra kontroly objednatele nad způsobem a prostředky provádění díla, zda byly zhotoviteli poskytovány prostředky a nástroje k vytvoření díla, kde bylo dílo vytvářeno, doba trvání vztahu mezi tvůrcem díla a objednatelem, míra diskrece tvůrce díla ohledně toho, kdy a jak dlouho bude pro objednatele pracovat, zda lze vytvořené dílo považovat za běžné s ohledem na obchodní aktivity objednatele, zda byly tvůrci díla poskytovány zaměstnanecké benefity, nebo jak byl tvůrce díla za jeho vytvoření odměněn²²⁶. Uvedená kritéria tedy poskytují jisté vodítko při určování povahy vztahu mezi autorem díla a investorem. K závěru, že se jedná o vztah zaměstnanecký, nepostačí naplnění jen jediného kritéria, o existenci zaměstnaneckého vztahu by mělo svědčit více z uvedených kritérií zároveň, a závěr posouzení by měl být vyvozován s ohledem na okolnosti daného případu.

Jak již bylo zmíněno výše, v případě, že se dílo dle USCA kvalifikuje jako *work for hire*, nečiní již USCA rozdíl mezi díly zaměstnaneckými a díly na objednávku; v každém případě je za autora považován zaměstnavatel či objednatel, a veškerá práva (není-li sjednáno jinak) náleží jemu. Úprava v USA tedy u *works for hire* výrazně zvýhodňuje investory a zájmy skutečného tvůrce díla jsou zásadním způsobem upozaděny. Do určité míry je toto odůvodnitelné odlišnou, majetkovou povahou copyrightu. Nicméně, i z ryze majetkového hlediska se může koncepce *works for hire* jevit jako sporná. Jako příklad se nabízí díla autorů, která byla vytvořena jako *works for hire*, nicméně jejich fiktivní autor (zaměstnavatel, objednatel), tato díla využil jen nedostatečně, nebo vůbec. Skutečný tvůrce takového díla však v těchto situacích nemá možnost domáhat se, aby mohl dílo využít sám (jak může učinit autor díla dle českého Autorského zákona), a aby tedy již vytvořené dílo dostalo svému hospodářskému účelu, bylo ekonomicky „vytěženo“. V takových případech lze mít o ekonomické efektivnosti úpravy *works for hire* jisté pochybnosti. Další otázkou, která se z pohledu některých jeví jako problematická, je potom nerozlišování mezi majetkově právním režimem děl zaměstnaneckých a na objednávku, neboť míra rizika neseného investice v těchto případech z podstaty věci nebývá identická (zejména pro absenci prvku vyšší míry závislosti typické pro pracovněprávní vztahy)²²⁷. K tomuto lze podotknout, že vzhledem k omezeným možnostem aplikace doktríny *works for hire* na díla

---

226 Rozhodnutí Nejvyššího soudu USA, 490 U.S. 730 (1989), ze dne 5. 6. 1989 (Community for Creative Non-Violence v. Reid).

227 K této problematice viz PRCHAL, P. Hledá se autor. Zakázková autorská díla. In: ONDREJ HAMUĚÁK (ed.). *Právo v umění a umění v právu*. Praha: Leges, 2012. s. 321 a násl.

na objednávku dle USCA (pouze vymezené druhy děl, nutnost výslovné písemné dohody) nastává poměrně zvláštní situace, kdy skuteční tvůrci některých skupin objednaných děl na základě jejich vlastního souhlasu nemají k dílu žádná práva, kdežto druhá skupina autorů děl, ač objednaných, nicméně spadajících mimo kategorie dle USCA (například již zmíněný software), nebo kteří neudělili písemný souhlas s aplikací režimu *works for hire*, zůstávají v plném rozsahu autory i vlastníky všech práv k dílu. USCA tedy de facto zakotvuje u děl na objednávku režim „vše, nebo nic“²²⁸. Objednatel díla tak může být v konečném důsledku i v případě díla na objednávku závislý na souhlasu zhotovitele díla s jeho užitím, a USCA mu v tomto ohledu neposkytuje žádnou „pojistku“ například v podobě možnosti užití díla alespoň k účelu vyplývajícího ze smlouvy se zhotovitelem. Ačkoli je tento důsledek nepochybně příznivý z hlediska tvůrců děl, lze mít z tohoto pohledu o hospodářské účelnosti právní úpravy *works for hire* v podání USA jisté pochybnosti. Řešením by mohlo být rozlišení mezi režimy *works for hire* u děl zaměstnaneckých a na objednávku, a u později jmenovaných přijetí již uvedené „střední cesty“, tedy poskytnutí alespoň minimálního užívacího práva objednateli díla zhotoveného na objednávku, pokud se nejedná o *work for hire* a nebylo mezi stranami sjednáno jinak.

5.2 Nizozemí

Nizozemská právní úprava autorských děl vytvořených na zakázku představuje v kontextu kontinentálního osobnostněprávního pojetí autorského práva zajímavou výjimku. Nizozemský autorský zákon (*Auteurswet*) z roku 1912²²⁹ („AW“) stanoví, že autorské právo má povahu výlučných práv k dílu, které dle článku 2 AW obecně náleží tvůrci díla²³⁰; ačkoli AW dále pojem „tvůrce“ nijak nespecifikuje, Nizozemský Nejvyšší soud (*Hoge Raad der Nederlanden*) ve své judikatuře opakovaně dovodil, že autorské dílo je výsledkem kreativní činnosti, výtvořem lidské mysli, a tedy za jeho tvůrce ve smyslu AW je třeba považovat fyzickou osobu, která dílo vytvořila²³¹. V tomto ohledu tak nizozemská úprava připomíná úpravu jiných zemí kontinentálního systému, mezi nimi i

228 PRCHAL, P. *Zakázková autorská díla z pohledu práva závazkového a autorského*. 1. vydání. Praha: Linde Praha, 2013. s. 123.

229 *Auteurswet* (Stb. 1912, 308) ze dne 23. září 1912. Anglický překlad viz VAN EECHOUD, M. *Auteurswet*. Unofficial translation [online] [cit. 20.4.2017]. Dostupné z: <https://www.ivir.nl/syscontent/pdfs/119.pdf>

230 AW tradičně užívá pojem „tvůrce“ (nizozemsky *maker*) namísto pojmu „autor“ (nizozemsky *auteur*), nicméně tato slova lze používat jako synonyma. VAN EECHOUD, M. *Auteurswet*. Unofficial translation [online] [cit. 20.4.2017]. Dostupné z: <https://www.ivir.nl/syscontent/pdfs/119.pdf>

231 SEIGNETTE, M. B. Authorship, Copyright Ownership and Works made on Commission and under Employment. In: HUGENHOLTZ, P.B., QUAENDVLIEG, A.A., VISSER D.J.G. *A Century of Dutch Copyright Law*. *Auteurswet 1912-2012*. 1. vydání. Amsterdam:deLex 2012. s 121. Viz zde uvedená judikatura.

úpravu českou. Zásadním rozdílem nicméně je, že AW umožňuje převod majetkových autorských práv (a to i převod úplný, s translativním účinkem)²³², jakož i vzdání se některých osobnostních práv²³³. Dále, AW zakotvuje dvě výjimky z výše popsané zásady, že tvůrcem díla je člověk, který dílo vytvořil. Jedná se články 7 a 8 AW, ve kterých AW přiznává autorství (tvůrcoinství) k dílu subjektům odlišným od fyzické osoby, která dílo fakticky vytvořila. Autorem díla dle AW tak může být i právnická osoba, a tedy nizozemskou úpravu lze považovat za určitou obdobu americké doktríny *works made for hire*.

V případě článku 7 AW se jedná o díla vytvořená v rámci plnění pracovních povinností, přičemž za tvůrce takového díla AW považuje zaměstnavatele, ledaže se strany dohodnou jinak. Vznik takového díla tedy, stejně jako v předchozích případech, vyžaduje existenci úplatného závislého vztahu mezi osobou, která dílo fakticky vytváří, a jejím zaměstnavatelem, tedy vztah založený na subordinaci. Stejně jako v USA, při určování, zda se jedná či nejedná o vztah předpokládaný AW lze brát v úvahu více kritérií, jakými jsou například míra kontroly nad tvorbou díla, možnost tvůrčí svobody a uvážení faktického tvůrce díla, poskytování odměny a prostředků k tvorbě, a další²³⁴. Jak potvrdil nizozemský Nejvyšší soud ve svém rozhodnutí *van den Laan v. Schoonderbeek*²³⁵, dílo musí vzniknout v souvislosti s plněním pracovních povinností zaměstnance, v opačném případě se článek 7 AW neaplikuje. Aby se jednalo o pracovní povinnosti, postačí nicméně za určitých okolností dle nizozemského Nejvyššího soudu, aby bylo dílo vytvořeno na základě *ad hoc* pokynu zaměstnavatele, aniž by taková činnost spadala do povinností zaměstnance, které byly původně sjednány v pracovní smlouvě (pokyn zaměstnavatele tak může představovat v podstatě dočasné rozšíření pracovní smlouvy). V případě *van Gunsteren v. Lips*²³⁶ šel pak nizozemský odvolací soud ještě dále když dovedl, že o zaměstnanecké dílo ve smyslu článku 7 AW půjde i v případě, že zaměstnanec dílo vytvoří svévolně, bez pokynu zaměstnavatele, a to za podmínky, že má určitou diskreci při plnění pracovních povinností, a pokud jím vytvořené dílo spadá do jeho oboru specializace, jíž se v rámci pracovního poměru má věnovat. Podmínkou je, že zaměstnanec dovolí, aby

---

232 Článek 2 odst. 1 AW.

233 Článek 25 odst. 3 AW.

234 SEIGNETTE, M. B. Authorship, Copyright Ownership and Works made on Commission and under Employment. In: HUGENHOLTZ, P.B., QUAENDVLIET, A.A., VISSER D.J.G. *A Century of Dutch Copyright Law*. Auteurswet 1912-2012. 1. vydání. Amsterdam:deLex 2012. s. 128.

235 Rozhodnutí Nejvyššího soudu Nizozemí, NJ 1952, 37, ze dne 19. ledna 1951 (*van der Laan v. Schoonderbeek*).

236 Rozhodnutí nizozemského odvolacího soudu v 's-Hertogenbosch, BIE 1985/25, ze dne 4. června 1980 (*Van Gunsteren v. Lips*).

zaměstnavatel takto vytvořené dílo využíval v rámci jeho obchodních aktivit²³⁷.

Z výše uvedeného lze usoudit, že nizozemské soudy aplikují článek 7 AW na poměrně široké spektrum situací, včetně případů, kdy zaměstnanec dílo tvoří fakticky nad rámec svých pracovních povinností (z vlastní iniciativy, mimo pracovní dobu apod.), nicméně zaměstnavatel se například podílí na nákladech tvorby díla, nebo zaměstnanec, ač konkludentně, užívání díla zaměstnavatelem neopouje. Aplikace článku 7 AW tak, s ohledem na zmíněnou judikaturu nizozemských soudů, závisí na řadě faktorů, například zda zaměstnanec dá najevo, že vytvoření díla přesahuje jeho pracovní povinnosti, zda požaduje za vytvoření díla dodatečnou odměnu nad rámec mzdy, zda tvorba díla spadá do jeho specializace a tvořil podobná díla pro zaměstnavatele již dříve, nebo zda poskytne dílo zaměstnavateli k jeho užití pro obchodní účely²³⁸. I s ohledem na skutečnost, že zaměstnavatel je v režimu článku 7 AW považován nikoli jen za vykonavatele práv, ale přímo za tvůrce, poskytuje nizozemská úprava zaměstnaneckého díla zaměstnavatelům poměrně silnou pozici ve vztahu k dílům tvořených jejich zaměstnanci. Naopak u zaměstnanců tento přístup vyžaduje i určitou obezřetnost při jejich individuální tvorbě, neboť i v případech, kdy zaměstnanec vytvoří dílo mimo své pracovní povinnosti a ve svém volném čase, pokud dílo následně zaměstnanci poskytne k užití a nepožádá o dodatečnou odměnu, může o veškerá svá majetková práva k dílu, a tedy i o možnost vyjednávat se zaměstnavatelem například o podmínkách poskytnutí licence k dílu, přijít.

Co se potom týče článku 8 AW coby druhé výjimky ze zásady, že tvůrcem díla je osoba, která je fakticky vytvořila, ten stanoví, že za tvůrce autorského díla se považuje i právnická osoba²³⁹, která autorské dílo zveřejní jako dílo své, aniž by uvedla jméno jakékoli fyzické osoby coby tvůrce díla, ledaže se prokáže, že za daných okolností bylo takové zveřejnění v rozporu s právem. Původním smyslem tohoto ustanovení bylo zajistit, aby i subjekty, které dílo zveřejnily, měly v případech sporů možnost prokázat svá práva k dílu třetím stranám²⁴⁰. Nizozemské soudy nicméně článek 8 AW aplikují i na případy děl zhotovených na objednávku nezávislými zhotoviteli, v důsledku čehož se tak v praxi z článku 8 AW stalo ustanovení, na jehož základě je považován za tvůrce díla vytvořeného

237 Rozhodnutí nizozemského odvolacího soudu v 's-Hertogenbosch, BIE 1985/25, ze dne 4. června 1980 (Van Gunsteren v. Lips).

238 SEIGNETTE, M. B. Authorship, Copyright Ownership and Works made on Commission and under Employment. In: HUGENHOLTZ, P.B., QUAENDVLIET, A.A., VISSER D.J.G. *A Century of Dutch Copyright Law*. Auteurswet 1912-2012. 1. vydání. Amsterdam:deLex 2012. s. 134.

239 Článek 8 AW výslovně zmiňuje veřejné instituce, sdružení, fundace a obchodní společnosti.

240 SEIGNETTE, M. B. Authorship, Copyright Ownership and Works made on Commission and under Employment. In: HUGENHOLTZ, P.B., QUAENDVLIET, A.A., VISSER D.J.G. *A Century of Dutch Copyright Law*. Auteurswet 1912-2012. 1. vydání. Amsterdam:deLex 2012. s. 135.

na objednávku jeho objednatel (obdobně jako v případě *works fo hire* v USA)²⁴¹. Pokud tedy například grafický designer jako nezávislý dodavatel na základě objednávky obchodní společnosti vytvoří pro tuto společnost logo, které bude zveřejněno touto společností bez uvedení jména faktického autora díla (v případech log a podobných děl ostatně uvádění jména autora díla často není žádoucí ani dost dobře proveditelné), nezávislý grafický designer může přijít o své tvůrčovství a tedy i o svá majetková práva k dílu. Zhotovitel toto může zvrátit pouze prokázáním, že objednatel dílo nezveřejnil v souladu s právem²⁴². V praxi tak článek 8 AW a jeho interpretace ze strany nizozemských soudů vede k tomu, že pokud za tvůrce díla vytvořeného na objednávku právnické osoby nemá být považována přímo tato právnická osoba, je v zájmu vyloučení pochybností vhodné, aby byla uzavřena ideálně písemná dohoda, ve které si zhotovitel vyhradí svá práva k dílu, nebo kde se objednatel zaváže uvést řádně při zveřejnění díla jméno jeho faktického zhotovitele. Obecně lze shrnout, že v případě děl vytvořených na objednávku právnické osoby jsou AW a výkladem nizozemských soudů upřednostňovány zájmy objednatele coby investora nad zájmy skutečného autora díla, čímž jsou zásadně omezeny možnosti vyjednávání autorů děl o podmínkách užití jejich díla, zejména co se týče odměny za využívání jejich díla.

5.3 Švédsko

Poněkud odlišný přístup k problematice zaměstnaneckých děl a děl vytvořených na zakázku lze nalézt ve Švédsku. Základem švédské právní úpravy autorského práva je zákon o autorských právech k literárním a uměleckým dílům z roku 1960 (*Upphovsrättslagen 1960:529*, „URL“)²⁴³. Švédské právo v souladu s tradicemi kontinentálního práva přiznává autorství k autorskému dílu výhradně fyzické osobě, která dílo vytvořila²⁴⁴. Majetková autorská práva (zahrnující právo dílo sdělovat veřejnosti a vytvářet jeho kopie²⁴⁵) je možno jak poskytnout jinému ve formě licence, tak i převést (jak zčásti, tak i v celém rozsahu)²⁴⁶. Švédsko tak přijímá dualistickou koncepci autorského práva. Možnost disponovat s právy k dílu po jejich převodu je však omezena tím, že osoba, na kterou byla daná majetková práva k dílu převedena, není ze zákona oprávněna dílo

241 SEIGNETTE, M. B. Authorship, Copyright Ownership and Works made on Commission and under Employment. In: HUGENHOLTZ, P.B., QUAENDVLIET, A.A., VISSER D.J.G. *A Century of Dutch Copyright Law*. Auteurswet 1912-2012. 1. vydání. Amsterdam:deLex 2012. s. 135.

242 Článek 8 AW.

243 Lag (1960:729) om upphovsrätt till litterära och konstnärliga verk.

244 ROSÉN, J. Sweden. *A proposal for a new Copyright Act and a total revision of rules on transfer of Copyright and Copyright Contracts* [online]. ALAI EXCO meeting Paris 19.2.2011 [cit. 15.4.2019]. Dostupné z: <http://www.alai.org/assets/files/infos-nationales/sweden-2011.pdf>

245 Článek 2 URL.

246 Kapitola 3, článek 27 a násl. URL.

měnit, ani převádět práva k němu dále, pokud si strany nesjednaly jinak²⁴⁷, čemž lze spatřovat určitou potřebu ponechat autorovi díla alespoň částečnou kontrolu nad tím, kým a jak budou práva k jeho dílu vykonávána. Autorovi díla náleží i osobnostní práva k dílu obsažená v článku 3 URL, sestávající se z práva na autorské označení a práva na zacházení s dílem způsobem který nesnižuje jeho hodnotu. Švédský URL přitom autorovi umožňuje, aby se svých osobnostních práv vzdal, nicméně lze tak učinit pouze ve vztahu ke způsobům užití díla, které jsou omezeny svou povahou a rozsahem (tedy nelze se osobnostních práv vzdát *a priori* a paušálně). Osobnostní práva nelze postoupit, převést ani poskytnout na základě licence²⁴⁸.

Co se týče zaměstnaneckých děl, URL se touto otázkou zabývá pouze v případě počítačových programů vytvořených zaměstnancem v rámci plnění jeho pracovních úkolů nebo na základě pokynu zaměstnavatele²⁴⁹. Dle článku 40a URL jsou práva k takovému počítačovému programu *ex lege* převedena na zaměstnavatele, nedohodnou-li se strany jinak. URL tak ctí zásadu, že autorem a originárním nositelem práv k dílu je člověk, který dílo vytvořil, nicméně pokud neexistuje jiná dohoda, již samotným okamžikem vytvoření díla jsou práva k dílu převedena na zaměstnavatele. Zajímavé je, že v případě počítačových programů jsou převáděna jak práva majetková, tak práva osobnostní²⁵⁰. Toto řešení *de facto* blíží doktríně *works for hire*, jelikož autor sám od počátku k dílu nemá žádná práva. V minulosti byla navržena úprava znění URL tak, aby v případech počítačových programů vytvořených zaměstnanci byl převod práv k dílu omezen pouze na majetková práva, a aby převodem nebyla dotčena práva osobnostní, neboť tato práva by z povahy věci neměla být způsobilá nabytí zaměstnavatelem, a jejich převoditelnost byla vysvětlována pouze snahou zavděčit se softwarovým společností z USA v době přijímání původního znění ustanovení 40a URL (tedy v 90. letech 20. století)²⁵¹. Článek 40a URL nicméně k dnešnímu dni žádné změny k dnešnímu dni nedoznal. Švédská úprava je tak v ohledu práv k počítačovému programu vytvořeného v rámci pracovních povinností nebo dle pokynu zaměstnavatele poměrně striktní. Autora software zbavuje všech práv k dílu, čímž

---

247 Kapitola 3, článek 27 a násl. URL.

248 Článek 3 URL.

249 V reakci na směrnici Rady 91/250/EHS o právní ochraně počítačových programů ze dne 14. května 1991.

250 ROBINSON, M., SVENSÄTER, L., WOLK, S. *Sweden. Employers' rights to intellectual property.*

[online]. AIPPI Report Q183 [cit. 20.3.2019]. Dostupné z:

<https://aippi.org/download/committees/183/GR183sweden.pdf>

251 ROSEN, J. *Sweden. A proposal for a new Copyright Act and a total revision of rules on transfer of Copyright and Copyright Contracts* [online]. ALAI EXCO meeting Paris 19.2.2011 [cit. 15.4.2019].

Dostupné z: <http://www.alai.org/assets/files/infos-nationales/sweden-2011.pdf>

se blíží doktríně *works for hire*.

Na druhou stranu však specifická švédská úprava spočívá i ve skutečnosti, že URL neobsahuje, mimo článku 40a zabývajících se počítačovými programy, žádnou výslovnou obecnou úpravu zaměstnaneckého díla nebo díla vytvořeného na objednávku²⁵². To nicméně neznamená, že se ve švédském právu tyto instituty vůbec neuplatňují. Přes absenci zákonné úpravy švédské soudy a doktrína vyvinuly praxi tzv. „*rule of thumb*“, dle kterého zaměstnavatelé svěřili zákonná domněnka, že práva k dílu byla převedena na zaměstnavatele v takovém rozsahu, aby zaměstnavatel byl oprávněn dílo užívat pro účely a způsoby, které mohly být rozumně předpokládány v době, kdy bylo dílo tvořeno. To je třeba posuzovat dle běžných obchodních aktivit zaměstnavatele²⁵³. Absence zákonné úpravy rozsahu práv zaměstnavatele k dílu pro něj vytvořenému je v praxi obecně řešena dohodami mezi zaměstnanci a zaměstnavateli (typicky již v pracovní smlouvě)²⁵⁴. Stejně pravidlo se pak uplatňuje i v případech děl zhotovených na objednávku²⁵⁵.

V souvislosti s výše již zmíněným návrhem novelizace URL byla diskutována i možnost výslovné úpravy režimu zaměstnaneckých děl a děl na objednávku, konkrétně pak přímo možnost přijetí doktríny *work for hire* do švédského autorského práva. Tento návrh byl nicméně zamítnut již v rámci diskuzí v rámci příslušné vládní komise. Jak vyplývá z analýzy pověřence švédské vlády pro tuto záležitost, švédský přístup k autorskému právu je v tomto ohledu poznamenán potřebou vyvažovat efektivně protichůdné zájmy zúčastněných stran, zejména ekonomické zájmy zaměstnavatele nebo objednatele s možností autora samostatně rozhodovat o osudu svého díla a o nakládání s ním. Přijetí doktríny *work for hire* by pak dle vládního pověřence přineslo výraznou nerovnováhu v právním postavení dotčených subjektů, a představovalo by zásadní odvrácení se od základního principu švédského autorského práva, dle kterého může být autorem jen fyzická osoba. Dalším důvodem pro odmítnutí legislativního zakotvení širších oprávnění zaměstnavatele k zaměstnaneckým dílům (resp. dílům na objednávku) byla i skutečnost, že, jak poznamenal švédský vládní pověřenec, nabytí co nejvíce práv k dílu na úkor skutečného autora díla nemusí být vždy nutně v zájmu každého zaměstnavatele (resp.

---

252 ROSÉN, J. Sweden. *A proposal for a new Copyright Act and a total revision of rules on transfer of Copyright and Copyright Contracts* [online]. ALAI EXCO meeting Paris 19.2.2011 [cit. 15.4.2019].

Dostupné z: <http://www.alai.org/assets/files/infos-nationales/sweden-2011.pdf>

253 LINDAHL, J. N. *Cross-Border Copyright Guide 2018. Sweden* [online]. TerraLex, 2018 [cit. 12.4.2019].

Dostupné z: <https://www.rpc.co.uk/-/media/rpc/files/perspectives/ip/sweden.pdf>

254 LINDAHL, J. N. *Cross-Border Copyright Guide 2018. Sweden* [online]. TerraLex, 2018 [cit. 12.4.2019].

Dostupné z: <https://www.rpc.co.uk/-/media/rpc/files/perspectives/ip/sweden.pdf>

255 ISAKSSON, U. *Copyright, Sweden* [online]. Lexology, vydáno 2019 [cit. 12.4.2019]. Dostupné z: <https://www.lexology.com/gtdt/tool/workareas/report/copyright/chapter/sweden>

objednatele); příkladem mohou být zaměstnavatelé – vzdělávací nebo vědecké instituce, u kterých by naopak široká práva zaměstnavatele k výtvorům zaměstnanců mohla vést k tomu, že autoři děl začnou klást vyšší nároky na zaměstnavatele při komerčním využívání jejich děl, nebo na výši jejich odměňování za jejich práci²⁵⁶. URL tak i v tomto ohledu zůstalo nezměněno.

Švédsko tedy, co se týče zaměstnaneckých děl a děl na objednávku (které nejsou počítačovými programy), v zájmu zachování rovnováhy mezi zájmy stran ponechává do značné míry uspořádání práv a povinností vztahujících se k těmto dílům na ujednání stran, kterým dává poměrně široký prostor pro jejich uvážení. Určitou „pojistku“ pro zaměstnavatele (resp. objednatele) pro případy, kdy by zcela chybělo jakékoli ujednání mezi stranami ohledně jejich práv poskytuje ono „*rule of thumb*“, dle kterého zaměstnavatel může dílo využívat v rámci své běžné činnosti, k rozumně předpokládatelným účelům; toto pravidlo tedy pomáhá (alespoň do nezbytné míry) předejít případům, kdy by zaměstnavatel ať pro své vlastní opomenutí, nebo pro neochotu autora vyjednávat o právech k jeho dílu, neměl žádná práva k dílu, jehož vznik však poskytnutím prostředků nebo podnětu umožnil. Švédský přístup tímto způsobem zajišťuje v minimální nutné míře zájmy zaměstnavatele coby investora, nicméně v ostatním nechává strany, aby si „svou“ rovnováhu práv a povinností našly samy. Autorovi díla přitom zůstává možnost svobodně vyjednávat o podmínkách užití díla, které by přesahovalo účel předvídatelný v době tvorby díla, což s sebou nese zároveň i možnost případně vyjednávat o přiměřené dodatečné odměně. V tomto ohledu lze švédskou úpravu považovat za vyváženou a relativně spravedlivou. Na druhou stranu ovšem tato minimální regulace vyžaduje poměrně vysokou uvědomělost obou stran, neboť URL neposkytuje stranám možnost spoléhat se v některých ohledech na subsidiární zákonnou úpravu, jako tak činí například podrobná úprava Autorského zákona.

---

256 ROSEN, J. *Sweden. A proposal for a new Copyright Act and a total revision of rules on transfer of Copyright and Copyright Contracts* [online]. ALAI EXCO meeting Paris 19.2.2011 [cit. 15.4.2019]. Dostupné z: <http://www.alai.org/assets/files/infos-nationales/sweden-2011.pdf>

6 Zhodnocení právní úpravy a úvahy *de lege ferenda*

Jak bylo uvedeno v předchozích kapitolách této práce, autorská díla, která jsou vytvořena na zakázku (a v případě této práce konkrétně zaměstnanecká díla, díla na objednávku a kolektivní díla) jsou specifická v tom, že v sobě z povahy věci zahrnují střet několika různých a potenciálně protichůdných zájmů, které by měla právní úprava těchto děl zohlednit a spravedlivě vyvážit. Tento požadavek je o to významnější, že (alespoň v České republice a obecněji v kontinentálním právním prostředí) je autorské právo chápáno jako právo přirozené. Jeho ústavní zakotvení lze nalézt mimo jiné v článku 34 odst. 1 Listiny základních práv a svobod. Na straně investora je pak třeba chránit především jeho základní právo na ochranu vlastnictví (článek 11 Listiny základních práv a svobod). Jedná se tak přímo o střet práv, které právní řád uznává jako základní lidská práva.

Jak vyplývá z předchozích kapitol, český Autorský zákon tato práva vyvažuje prostřednictvím určitého omezení autora v jeho výhradních právech k dílu ve prospěch investora. Rozsah tohoto omezení se přitom liší u jednotlivých druhů zakázkových děl (autor díla zaměstnaneckého a příspěvku do díla kolektivního je obecně omezen více, než autor díla na objednávku). Je zřejmé, že zejména zaměstnavatelé (nebo jiné osobě, které náleží vykonávat majetková práva k dílu dle ustanovení § 58 odst. 1 AZ) Autorský zákon přiznává rozsáhlá oprávnění, které *de facto* omezují možnosti autora vykonávat svá práva k dílu téměř na nulu. I když je úprava z velké části dispozitivního charakteru, a dává tedy smluvním stranám teoreticky na výběr, nakolik si přejí svá práva omezit, z praktického hlediska je třeba vzít v potaz, že ne vždy jsou si zúčastněné strany úpravy Autorského zákona a jejího významu v době sjednávání smlouvy vědomy, nebo ne vždy jsou ochotny o ujednáních odchylných od zákona vyjednávat. Zahrnutím zákonných domněnek svědčících zaměstnavatelé (resp. jiné osobě v postavení zaměstnavatele pro účely AZ) Autorský zákon posouvá rovnováhu práv a povinností poměrně významně v prospěch investora a ochrany jeho investice.

Úprava zaměstnaneckých děl se tak v tomto ohledu může zdát na první pohled jako velmi jednostranná, až nespravedlivá. Je však třeba mít na paměti, že Autorský zákon obsahuje i některé „pojistky“ chránící zájmy autora, jejichž cílem je silnou pozici investora vyvážit. V důsledku toho, že Autorský zákon v žádném případě, tedy ani u zaměstnaneckých děl, nedovoluje, aby byla autorská práva translativně převedena *inter*

vivos, ani aby autorem díla byl kdokoli jiný než fyzická osoba, která dílo vytvořila, subjektem autorského práva zůstává sám autor. Projevem toho je pak například konsolidační zásada, v jejímž důsledku se autorská práva po zániku zaměstnavatele bez právního nástupce vrací autorovi. Autorský zákon dále přiznává autorovi zaměstnaneckého díla ve většině případů právo na přiměřenou dodatečnou odměnu, které kompenzuje autorovi nemožnost samostatně dílo hospodářsky využívat. Dále, autorovi náleží právo na udělení licence k užití díla, pokud zaměstnavatel dílo není schopen nebo ochoten řádně využívat, v důsledku čehož nejen že by dílo nenašlo své uplatnění a „přišlo by nazmar“, ale ohroženo tím logicky je i právo autora na potenciální přiměřenou dodatečnou odměnu. Nelze zapomínat ani na skutečnost, že podstatným korektivem zůstávají v každém případě i osobnostní práva autora, která mohou sice být do určité míry pro potřeby zaměstnavatele limitována, v souladu s kvazidualistickým pojetím autorského práva však zůstávají za každých okolností autorovi. Autor může zásahům do osobnostních práv předcházet odmítnutím udělení souhlasu s takovými zásahy a vyvrácením zákonné domněnky, že takový souhlas udělil. Jakákoli případná omezení osobnostních práv by potom neměla překročit nezbytně nutný rozsah potřebný k dosažení účelu, kterým je umožnění využití díla zaměstnavatelem. Zásadním oprávněním, které autorovi zůstává, je zejména právo na to, aby dílo bylo užíváno způsobem nesnižujícím jeho hodnotu, a případně i související právo na autorský dohled. Ve vztahu k právům, která autorovi zůstávají nedotčena, pak je autor nadále oprávněn domáhat se ochrany svých práv dle ustanovení § 41 AZ.

V kontextu zahraničních právních úprav, které byly nastíněny v předešlé kapitole, pak lze konstatovat, že český Autorský zákon představuje z hlediska balancování zájmů a práv jednotlivých stran ve vztahu k zaměstnaneckým dílům mnohem vyváženější právní úpravu než jaké lze nalézt v některých jiných zemích. Zejména tedy český Autorský zákon ctí subjektivní právo autora jako právo přirozené, z čehož vyplývá i vyšší důraz na ochranu autora a respektování jeho osobnostních práv. Naopak například v USA nebo v Nizozemí jsou v podstatě zájmy autora ve větší či menší míře upozaděny, a do popředí se dostává majetkový zájem na vytěžování autorských děl zaměstnavatelem (případně objednatel).

S uvažováním výše uvedeného lze usoudit, že ačkoli Autorský zákon omezuje práva autora zaměstnaneckého díla poměrně zásadním způsobem a přiklání se v otázce zaměstnaneckých děl spíše na stranu ochrany investice, děje se tak pro ospravedlnitelný účel, kterým je potřeba zajistit ochranu některých základních práv zaměstnavatele. Autorský zákon přitom respektuje přirozenoprávní povahu autorských práv a ponechává

autorovi určité možnosti, jak zajistit alespoň minimální ochranu svého díla, a to jak v osobnostní rovině (prostřednictvím osobnostních práv, zejména právem na užívání díla způsobem nesnižujícím jeho hodnotu), tak v rovině majetkové (zakotvením práva na přiměřenou dodatečnou odměnu a práva požadovat řádné užívání díla zaměstnavatelem, v opačném případě se domáhat udělení licence zaměstnavatelem). Autorský zákon limituje autora tam, kde je to potřebné pro ochranu zájmů zaměstnavatele, nikoli však nad míru, která je opodstatněná. Poskytnutí širokých oprávnění zaměstnavateli lze rovněž považovat za akceptovatelné i z toho důvodu, že zaměstnavatel má zpravidla, co se týče děl tvořených jeho zaměstnanci v rámci jejich pracovních povinností, oproti zaměstnanci lepší možnosti, jak docílit efektivního hospodářského využití díla. Podstatné rovněž je, že autorovi díla a zaměstnavateli je ponechána volnost ujednat si vzájemná práva a povinnosti související s tvorbou zaměstnaneckých děl odchylně od zákona, a tedy zákonná úprava se použije až subsidiárně. Smluvní strany tak mají příležitost nalézt rovnováhu svých práv a povinností primárně samy. Z těchto důvodů lze považovat způsob, kterým se Autorský zákon snaží balancovat práva v režimu zaměstnaneckého díla, za poměrně spravedlivý.

Výše uvedené závěry týkající se zaměstnaneckých děl se pochopitelně obdobně uplatní i v případě děl kolektivních, na které Autorský zákon režim zaměstnaneckých děl rozšiřuje.

Co se týče režimu děl na objednávku dle ustanovení § 61 odst. 1 a 2 AZ, jak bylo poznamenáno v předešlých kapitolách této práce, k omezení práv autora k dílu dochází v zásadě menší míře, než je tomu u děl zaměstnaneckých. Ochrana investice objednatele do tvorby díla je chráněna prostřednictvím domněnky poskytnutí licence k užití díla k účelu vyplývajícímu ze smlouvy o dílo, a zákazem užití díla autorem, které by bylo v rozporu s oprávněnými zájmy objednatele. V souvislosti s tím se nabízí otázka, zda by neměli mít zaměstnavatel a objednatel díla na objednávku stejné postavení, když nakonec oba mají zájem na využívání díla, které pro ně bylo vytvořeno, a na jehož tvorbu vynaložili jisté prostředky. Ostatně i některé zahraniční právní řády tento přístup přijaly, jak bylo naznačeno v předchozí kapitole této práce. Lze usuzovat, že sjednocení režimu díla zaměstnaneckého a díla na objednávku by z pohledu objednatele bylo výhodné, neboť by mohl *ex lege* nabýt k objednanému dílu zásadně širší a silnější oprávnění, než kterým je presumovaná licence. Lze rovněž usuzovat, že by taková jednotná úprava byla čitelnější, odpadla by nutnost pečlivě zkoumat vztahy mezi autory díla, zhotovitelem a objednatelem, a sjednávat podrobně oprávnění objednatele k dílu pro větší právní jistotu, případně pro

využití díla nad rámec účelu plynoucího ze smlouvy o dílo. Sjednocení úpravy by tak mohlo posílit právní jistotu stran a vyloučit případné spory o to, jaký rozsah má licence objednatele vyplývající mu z ustanovení § 61 odst. 1 AZ. Přesto však nelze opomínat nutnost vyvážit zájmy objednatele se zájmy autora díla a neomezovat práva autora díla nad nezbytnou míru. Míra omezení práv autora by měla být přímo úměrná tomu, do jaké míry se o vytvoření díla zasloužil objednatel (resp. zaměstnavatel) svým netvůrčím vkladem. Jak již bylo uvedeno výše, Autorský zákon vychází z určitého předpokladu, že náklady zaměstnavatele spojené s tvorbou zaměstnanců a míra rizika, které na sebe zaměstnavatel přebírá, budou zpravidla větší, než náklady a míra převzetí rizika v případě tvorby nezávislého dodavatele. Vznik výkonu majetkových práv objednateli a omezení autora díla na jeho osobnostních právech v případech, kdy objednatel investuje do tvorby díla jen tím, že dílo objedná a zaplatí cenu za provedení díla, aniž by na sebe přebíral jakákoli další nebezpečí a odpovědnost, a aniž by se na tvorbě se podílel jinak materiálně, technicky nebo organizačně, by bylo třeba považovat za nepřiměřené a neodůvodněné omezení práv autora. Rozlišování mezi díly zaměstnaneckými a díly na objednávku tak lze považovat za opodstatněné, umožňující lépe vyvažovat práva a zájmy autora a osoby, pro níž je dílo vytvářeno, dle specifik dané situace (závazkového vztahu mezi autorem a investorem).

V této souvislosti se pak lze setkat i s názorem, že Autorský zákon by v tomto ohledu jít ještě dál, a více zohledňovat skutečné zásluhy investora o vytvoření díla²⁵⁷. Dle tohoto názoru by tedy rozlišení zaměstnaneckého díla a díla na objednávku nemělo být závislé pouze na tom, zda se je autor zaměstnanec nebo samostatný zhotovitel, ale měla by být komplexněji zohledňována specifika konkrétního jednotlivého vztahu, neboť v praxi se význam investice a postavení autora liší případ od případu. Někteří zaměstnanci (např. vědečtí a akademičtí pracovníci) mají velkou tvůrčí svobodu a často i diskreci, zda vůbec budou tvořit a kdy. Naopak nezávislý zhotovitel díla může být v konkrétním případě vázán pokyny objednatele a objednatel mu může poskytovat veškeré prostředky a zázemí pro vytvoření díla. Z těchto důvodů Prchal²⁵⁸ navrhuje opustit současný přístup rozlišování autorskoprávních režimů jednotlivých děl na zakázku podle právního vztahu mezi autorem a investorem, a nahradit jej posuzováním faktických okolností spojených s vytvářením díla. Konkrétně by dle jeho názoru bylo možné rozlišovat autorskoprávní režim podle toho,

---

257 PRCHAL, P. Hledá se autor. Zakázková autorská díla. In: ONDREJ HAMULÁK (ed.). *Právo v umění a umění v právu*. Praha: Leges, 2012. s. 324

258 PRCHAL, P. Hledá se autor. Zakázková autorská díla. In: ONDREJ HAMULÁK (ed.). *Právo v umění a umění v právu*. Praha: Leges, 2012. s. 322

kdo rozhoduje „co, kdy a jak“²⁵⁹, tedy zda a jaké dílo bude vytvořeno, kdy se tak stane a jakým způsobem tak bude učiněno. Investorovi, který by rozhodoval o všech těchto aspektech, by pak náleželo právo výkonu majetkových práv; investorovi nesplňujícímu všechna uvedená kritéria by svědčila pouze zákonná domněnka udělení licence k účelu plynoucímu ze smlouvy s autorem²⁶⁰. V této souvislosti lze podotknout následující. Není pochyb, že taková koncepce zákonné úpravy zakázkových děl by umožnila lépe reflektovat skutečnou povahu vztahu a „rozložení sil“ mezi autorem a osobou zadávající vytvoření díla. Omezení práv autora v prospěch investora by pak mohlo přesněji odrážet skutečné podíly zúčastněných subjektů na vytvoření díla, a spravedlivě mezi ně alokovat práva vztahující se k dílu. Odstraněna by byla slabina Autorského zákona, za kterou lze považovat právě v určitém ohledu paušalizující rozlišování autorskoprávních následků zakázkové tvorby „jen“ na základě podřazení vztahu mezi autorem a investorem do zákonné kolonky, bez možnosti dále přihlídnout ke skutečnému uspořádání poměrů uvnitř těchto vztahů. Nicméně, na navrhovaný přístup je třeba pohlédnout i z praktického hlediska. Pokud by v každém individuálním případě bylo třeba posuzovat komplexně splnění všech uvedených kritérií, úprava zakázkových děl by se značně zrelativizovala, což by mělo negativní dopad na právní jistotu zúčastněných stran. Nemluvě o tom, že v praxi může být poměrně složité spolehlivě určit a dokázat, kdo v daném případě rozhodl „co, kdy a jak“. S ohledem na to je třeba uzavřít, že ačkoli teoreticky se navrhované řešení jeví být ideálním, z praktického hlediska by s velkou pravděpodobností vneslo do problematiky zakázkových děl značnou míru právní nejistoty a otevřelo by prostor pro případné spory. I z tohoto důvodu lze považovat současnou právní úpravu Autorského zákona, i přes jeho určitou paušalizaci co se týče rozlišování autorskoprávních režimů jednotlivých zakázkových děl, za poměrně zdařilý kompromis.

---

259 PRCHAL, P. Hledá se autor. Zakázková autorská díla. In: ONDREJ HAMULÁK (ed.). *Právo v umění a umění v právu*. Praha: Leges, 2012. s. 324

260 PRCHAL, P. Hledá se autor. Zakázková autorská díla. In: ONDREJ HAMULÁK (ed.). *Právo v umění a umění v právu*. Praha: Leges, 2012. s. 324

Závěr

Zakázková autorská díla jsou specifickými případy autorských děl, která jsou vytvářena z podnětu a za účasti jiných osob odlišných od samotného autora díla. Autor tedy zakázková díla netvoří samostatně a libovolně, ale na tvorbě se podílí různými netvůrčími způsoby i osoba, pro kterou je dílo tvořeno. Jedná se zpravidla o investici finanční v podobě odměny za vytvoření díla, investor se však může o vytvoření díla zasloužit i poskytováním zázemí, prostředků a materiálu, rad a pokynů, převzetím části rizik spojených s vytvořením díla, a podobně. Zakázková díla tak s sebou z podstaty věci nesou střet protichůdných zájmů – konkrétně zájmu autora ochrany jeho výsledků duševní tvůrčí činnosti, a zájem investora na ochraně a zhodnocení jeho investice. Právní úprava zakázkových děl musí tyto zájmy pečlivě a pokud možno spravedlivě vyvažovat. Tím spíše, že výše uvedený střet se odehrává v rovině ústavně zaručených práv autora a investora.

Cílem této práce bylo představit českou úpravu tří zakázkových děl – zaměstnaneckého díla, díla na objednávku a kolektivního díla, a posoudit, jak se Autorskému zákonu daří výše zmíněný střet zájmů a práv vyvažovat.

Za tímto účelem byly v první části práce vysvětleny některé základní principy a instituty českého autorského práva, se zvláštním důrazem na skutečnosti, které ovlivňují úpravu děl zakázkových. Zdůraznit je třeba především přirozenoprávní chápání autorského práva v kontextu České republiky. Autorské právo v subjektivním smyslu je Autorským zákonem pojímáno jako primárně osobnostněprávní, jehož účelem je ochrana zájmů autora a jeho díla, se kterým je autor neoddělitelně spjat. To se potom projevuje například v zásadách objektivní pravdivosti autorství, nepřevoditelnosti autorských práv *inter vivos* a fixací osobnostních práv na osobě autora. Autorem díla může být dle Autorského zákona pouze člověk.

Jak vyplývá z kapitoly této práce zabývající se konkrétní úpravou vybraných zakázkových děl, Autorský zákon má přesto tendenci v mnoha ohledech zvýhodňovat pozici investora, na úkor práv autora k jeho dílu. Zejména je to patrné u děl zaměstnaneckých, fiktivních zaměstnaneckých a kolektivních, kde jsou autorova majetková práva k dílu omezena fakticky až „na nulu“ svěřením práva výkonu majetkových práv zaměstnavateli. Autorský zákon rovněž u zaměstnaneckých děl umožňuje podstatné zásahy do práv osobnostních. Je však třeba poznamenat, že taková

míra omezení práv autora je ospravedlnitelná mírou zásluhy investora na vytvoření zaměstnaneckých děl, která je u těchto děl zpravidla poměrně zásadní. Nadto Autorský zákon autorům zaměstnaneckých děl poskytuje další oprávnění v podobě práva na udělení licence a na přiměřenou dodatečnou odměnu, která mohou zaměstnanci omezení jeho práv k dílu kompenzovat.

Z hlediska balancování zájmů autora a investora je zásadní, že Autorský zákon upřednostňuje autonomii vůle stran, a umožňuje, aby si autor a investor našli v daném případě svou vlastní rovnováhu v právech a povinnostech vzájemným smluvním ujednáním. Dále je podstatné, že Autorský zákon odlišuje míru omezení práv autora na základě toho, jaké výše zpravidla v daném právním vztahu dosahuje investice investora do tvorby díla. Zatímco investice zaměstnavatele (resp. objednatele fiktivního zaměstnaneckého díla nebo investora u díla kolektivního) bude pravděpodobně zcela zásadní (investor přebírá četná rizika, díla jsou náročná časově i finančně), na druhé straně investice objednatele do díla tvořeného nezávislým samostatným zhotovitelem, spočívající třeba jen v zaplacení ceny díla, odůvodňuje omezení autora díla jen v nezbytně nutném rozsahu. Současné řešení, kdy Autorský zákon rozlišuje autorskoprávní režimy u jednotlivých zakázkových děl „paušálně“ na základě toho, v jakém vztahu jsou autor a investor a nikoli na konkrétních okolnostech uvnitř tohoto vztahu, je třeba vnímat jako rozumný kompromis mezi potřebou zohlednit faktickou odlišnost každého jednotlivého vztahu a zájmem na zachování určité právní jistoty.

Konečným limitem omezení autora v prospěch investora potom jsou právě výše uvedené základní zásady Autorského práva. Autorský zákon zakotvením nepřevoditelnosti autorských práv *inter vivos* a zásady objektivní pravdivosti autorství neumožňuje, aby autor coby člověk, který dílo vytvořil, byl svých práv osobnostněprávní povahy zcela zbaven. Ačkoli je autor na svých právech k zakázkovému dílu více či méně omezen pro potřebu chránit investici osoby, pro kterou je dílo tvořeno, skutečnost, že zůstává originárním subjektem autorských práv po celou dobu jeho života, mu umožňuje, alespoň v určité míře, nakládání s dílem dále kontrolovat, ovlivňovat, a v některých případech může z díla i majetkově těžit.

S uvážením výše uvedeného, jakož i s přihlédnutím k právním úpravám zakázkových děl některých jiných zemí, lze tedy uzavřít, že úprava zaměstnaneckých děl, děl na objednávku a kolektivních děl v Autorském zákoně představuje poměrně vyvážený kompromis.

Seznam použitých zkratek

„Autorský zákon“ nebo „AZ“	Zákon č. 121/2000 Sb., o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon), ve znění pozdějších předpisů.
„Občanský zákoník“ nebo „OZ“	Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů
„Zákoník práce“ nebo „ZP“	Zákon č. 262/2006 Sb., zákoník práce, ve znění pozdějších předpisů
„Listina základních práv a svobod“	Usnesení předsednictva České národní rady č. 2/1993 Sb., o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součásti ústavního pořádku České republiky, ve znění pozdějších předpisů.
„USCA“	Část 17 Kodexu USA, Copyright Act 1976 ve znění pozdějších předpisů.
„AW“	Auterswet (Stb. 1912, 308) ze dne 23. září 1912.
„URL“	Lag (1960:729) om upphovsrätt till litterära och konstnärliga verk.

Seznam použitých zdrojů

1. Seznam použité literatury

BĚLINA, M., DRÁPAL, L. a kol. *Zákoník práce*. Komentář. 2. vydání. Praha: C.H.Beck, 2015. 1640 stran. ISBN 978-80-7400-290-8.

DOBŘICHOVSKÝ, T. K některým aplikačním problémům při vytváření předmětů duševního vlastnictví v pracovněprávních vztazích a úvahy de lege ferenda. In: KŘÍŽ, J. a kol. *Aktuální otázky práva autorského a práv průmyslových – 2015*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Právnická fakulta, 2015, s. 78-88. ISBN: 978-80-87975-41-1

HORÁK, P. Smlouva o dílo v novém občanském zákoníku (Pohled soudce na vybrané otázky a použitelnost stávající judikatury). *Bulletin advokacie*. Praha: Česká advokátní komora, 2014, č. 9, s. 21-28. ISSN 1210-6348.

HULMÁK, a kol. *Občanský zákoník VI. Závazkové právo. Zvláštní část (§ 2055–3014)*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014. 2046 stran. ISBN 978-80-7400-287-8.

HŮRKA, P. a kol. *Pracovní právo*. 2. vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s.r.o., 2015. 575 stran. ISBN 978-80-7380-540-1.

CHALOUPKOVÁ, H., HOLÝ, P. *Autorský zákon*. Komentář. 5. vydání. Praha: C.H.Beck, 2017. 392 stran. ISBN 978-80-7400-671-5.

JAKL, L. *Právní ochrana průmyslového a jiného duševního vlastnictví – Repetitorium*. 3. vydání. Praha: Metropolitní univerzita Praha, o.p.s., 2011. 166 stran. ISBN 978-80-86855-63-9.

JANSA, L., OTEVŘEL, P. Právní aspekty tvorby software. *Právní rozhledy*. Praha: C.H. Beck, 2006, č. 13, s. 465-477. ISSN 1210-6410.

JANSA, L., OTEVŘEL, P. *Softwarové právo*. Praktický průvodce právní problematikou v IT. 2. vydání. Brno: Computer Press, 2014. 416 stran. ISBN 9788025142011.

KORANDA, V. Počítačový program na objednávku, režimy „převodu“ softwarových práv. *Právní rozhledy*. Praha: C.H. Beck, 2012, č. 6, s. 215-218. ISSN 1210-6410.

KŘÍŽ, J., HOLCOVÁ, I., KORDAČ, J., KŘEŠŤANOVÁ, V. *Autorský zákon, komentář a předpisy související*. 2. vydání. Praha: Linde Praha, 2005. 792 stran. ISBN 80-7201-546-X.

MAREK, K. K nejčastěji uzavíraným smlouvám o činnostech. *Komorní listy*. Časopis soudních exekutorů. Praha: Exekutorská komora České republiky. 2016, č. 2, s. 27. ISSN 1805-1081.

MERHAUTOVÁ, M. *Zaměstnanecké dílo dle autorského zákona ve veřejné výzkumné instituci*. 1. vydání. Praha: Academia, 2015. 284 stran. ISBN 978-80-200-2540-1.

POLČÁK, R. a kol. *Právo informačních technologií*. 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2018. 656 stran. ISBN: 978-80-7598-046-5.

PRCHAL, P. Hledá se autor. Zakázková autorská díla. In: ONDREJ HAMULÁK (ed.). *Právo v umění a umění v právu*. Praha: Leges, 2012. 448 stran. ISBN 978-80-87576-14-4.

PRCHAL, P. *Zakázková autorská díla z pohledu práva závazkového a autorského*. 1. vydání. Praha: Linde Praha, 2013. 147 stran. ISBN 978-80-7201-903-8.

ROZEHNAL, A. *Mediální právo*. 2. rozšířené vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s.r.o., 2015. 463 stran. ISBN 978-80-7380-549-4.

SEIGNETTE, M. B. *Authorship, Copyright Ownership and Works made on Commission and under Employment*. In: HUGENHOLTZ, P.B., QUAENDVLIEG, A.A., VISSER D.J.G. *A Century of Dutch Copyright Law. Auteurswet 1912-2012*. 1. vydání. Amsterdam:deLex 2012.

SRSTKA, J. a kol. *Autorské právo a práva související*. Vysokoškolská učebnice. 1. vydání. Praha: Leges, 2017. 416 stran. ISBN 978-80-7502-240-0.

SÝKOROVÁ, P. *Autorské právo v architektuře*. 1. vydání. Praha: C.H.Beck, 2018. 458 stran. ISBN 978-80-7400-705-7.

ŠALOMOUN, M. *Ochrana názvů, postav a příběhů uměleckých děl*. 2. vydání. Praha: C.H.Beck, 2009. 196 stran. ISBN 978-80-7400-097.

TELEC, I. Lidská práva a duševní vlastnictví. *Právní rozhledy*. Praha: C.H. Beck, 2002, č. 3, s. 120-126. ISSN 1210-6410.

TELEC, I. Některé základní a obecné otázky nového českého autorského zákona. Prvá část. *Bulletin advokacie*. Praha: Česká advokátní komora, 2001, č. 2, s. 25-39. ISSN 1210-6348.

TELEC, I. Některé základní a obecné otázky nového českého autorského práva. Dokončení. *Bulletin advokacie*. Praha: Česká advokátní komora, 2001, č. 3, s. 40-50. ISSN 1210-6348.

TELEC, I., TŮMA, P. *Autorský zákon (EVK)*. 1. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2007. 970 stran. ISBN 978-80-7179-608-4.

TŮMA, P. *Smluvní licence v autorském právu*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2007. 174 stran. ISBN 8071795735.

2. Seznam použitých internetových zdrojů

AUJEZDSKÝ, J. *Právo výkonu majetkových autorských práv k počítačovým programům* [online]. Root.cz [cit. 7.4.2019]. Dostupné z: <https://www.root.cz/specialy/licence/pravo-vykonu-majetkovych-autorskych-prav-k/>

AUJEZDSKÝ, J. *Speciál licence* [online]. Root.cz [cit. 8.4.2019]. Dostupné z: <https://www.root.cz/specialy/licence/>

AUJEZDSKÝ, J. *Subjektivní autorská práva k počítačovému programu – část I.* [online]. elaw.cz, vydáno 24.1.2011 [cit. 9.4.2019]. Dostupné z: <http://www.elaw.cz/clanek/subjektivni-autorska-prava-k-pocitacovemu-programu-cast-1>

BELŠÁN, E. *Autorské právo z pohledu kontinentálního a angloamerického* [online]. epravo.cz, vydáno 11.7.2013 [cit. 6.4.2019]. Dostupné z: <https://www.epravo.cz/top/clanky/autorske-pravo-z-pohledu-%20kontinentalniho-a-angloamerickeho-91680.html>

BERAN, V. *Problematika (ne)převoditelnosti majetkových autorských práv v České republice* [online]. epravo.cz, vydáno 1.3.2016 [cit. 6.4.2019]. Dostupné z: <https://www.epravo.cz/top/clanky/problematika-neprevoditelnosti-majetkovych-autorskych-prav-v-ceske-republice-100478.html>

BYSTRÖM, M., SPARRING, S. *Sweden. Copyright 2019* [online]. ICLG.com, vydáno 2019 [cit. 12.4.2019]. Dostupné z: <https://iclg.com/practice-areas/copyright-laws-and-regulations/sweden>

DOSTÁL, J., SEDLÁČEK, J. *Souhlas se změnou autorského díla* [online]. epravo.cz, vydáno 6.1.2016 [cit. 27.3.2019]. Dostupné z:

<https://www.epravo.cz/top/clanky/souhlas-se-zmenou-autorskeho-dila-99672.html>

DE COCK BUNING, M., GROSHEIDE, W. *Answers from the Dutch Copyright Association (DCA) ('Vereniging voor Auteursrecht') to the ALAI Punta del Este Questionnaire* [online]. [cit. 7.4.2019]. Dostupné z:

<http://www.verenigingvoorauteursrecht.nl/wp/wp-content/uploads/2012/12/ALAI-2007-Punta-del-Este-questionnaire-NL.pdf>

GATTO, J. G., TUNE, C. A., LEAVITT, J. F.: *Work Made for Hire Doctrine Does Not Generally Apply to Computer Software* [online] Pillsbury, vydáno 28.4.201 [cit. 13.4.2019]. Dostupné z:

<https://www.pillsburylaw.com/images/content/3/0/v2/3078/675FEAEDBEADF5B19CFE320E18AE7A18.pdf>

HAMILTON, M. A. *Commissioned Works as Works Made for Hire Under the 1976 Copyright Act: Misinterpretation and Injustice*. [online]. 1987, 135 U.Pa.L.Rev. 1281-1320 [cit. 13.4.2019]. Dostupné z:

https://scholarship.law.upenn.edu/penn_law_review/vol135/iss5/4

HOLCOVÁ, I., KŘEŠŤANOVÁ, V., VOBORNÍK, M. *Ochrana autorských práv. Informační materiál pro učitele k výuce na základních a středních školách*. [online] [cit. 3. 3. 2019]. Dostupné z: http://www.gjo.cz/upload/dokumenty/autorske_pravo.pdf

ISAKSSON, U. *Copyright, Sweden* [online]. Lexology, vydáno 2019 [cit. 12.4.2019]. Dostupné z: <https://www.lexology.com/gtdt/tool/workareas/report/copyright/chapter/sweden>

JANKŮ, P. *Autorské dílo vytvořené zaměstnanci* [online]. epravo.cz, vydáno 5.4.2017 [cit. 6.3.2019]. Dostupné z: <https://www.epravo.cz/top/clanky/autorske-dilo-vytvorene-zamestnanci-105745.html>

JANSA, L. *Co obnáší pracovněprávní vztah s programátorem?* [online]. Lupa.cz, vydáno 24.5.2006 [cit. 17.3.2019]. Dostupné z: <https://www.lupa.cz/clanky/co-obnasi-pracovnepravni-vztah-s-programatorem/>

KMOCH, O. *Postoupení práva výkonu majetkových práv k počítačovému programu – částečně opomíjený institut v některých smluvních vztazích v oblasti IT* [online]. epravo.cz, vydáno 13.4.2012 [cit. 6.3.2019]. Dostupné z: <https://www.epravo.cz/top/clanky/postoupeni-prava-vykonu-majetkovych-prav-k-pocitacovemu-programu-castecne-opomijeny-institut-v-nekterych-smluvnich-vztazich-v-oblasti-it-81286.html>

LINDAHL, J. N. *Cross-Border Copyright Guide 2018. Sweden* [online]. TerraLex, 2018 [cit. 12.4.2019]. Dostupné z: <https://www.rpc.co.uk/-/media/rpc/files/perspectives/ip/sweden.pdf>

LEGEZA, D. *Employer as Copyright Owner from a European Perspective* [online]. 2015 [cit. 15.4.2019]. Dostupné z: https://www.researchgate.net/publication/323587061_Employer_as_Copyright_Owner_from_a_European_Perspective

MAISNER, M., KŘÍŽKA, M., FLAŠKÁR, M. *Zvláštní instituty licenčních smluv v IT* [online]. epravo.cz, vydáno 18.9.2009 [cit. 7.2.2019]. Dostupné z: <https://www.epravo.cz/top/clanky/zvlastni-instituty-licencnich-smluv-v-it-58147.html>

MATZNER, J. *Zaměstnanecké dílo podle autorského zákona* [online]. Právní prostor, vydáno 5.12.2017 [cit. 5.4.2019]. Dostupné z: <https://www.pravniprostor.cz/clanky/obcanske-pravo/zamestnanecke-dilo-podle-autorskeho-zakona>

PEABODY, N., MCCREADIE, G. *Cross-Border Copyright guide 2018. United States* [online]. TerraLex, 2018 [cit. 13.4.2019]. Dostupné z: <https://www.rpc.co.uk/-/media/rpc/files/perspectives/ip/united-states.pdf>

ROBINSON, M., SVENSÄTER, L., WOLK, S. *Sweden. Employers' rights to intellectual property.* [online]. AIPPI Report Q183 [cit. 20.3.2019]. Dostupné z: <https://aippi.org/download/committees/183/GR183sweden.pdf>

ROSÉN, J. *Sweden. A proposal for a new Copyright Act and a total revision of rules on transfer of Copyright and Copyright Contracts* [online]. ALAI EXCO meeting Paris 19.2.2011 [cit. 15.4.2019]. Dostupné z:

<http://www.alai.org/assets/files/infos-nationales/sweden-2011.pdf>

SUTHERLAND ASBILL & BRENNAN LLP. *Analysis of International Work-for-Hire Laws*. [online]. 2004 [cit. 6.4.2019]. Dostupné z:

<https://us.eversheds-sutherland.com/portalresource/lookup/poid/Z1tOI9NPluKPtDNIqLMRV56Pab6TfzcRXncKbDtRr9tObDdEuS3Dr0!/fileUpload.name=/WorkforHireLaws.pdf>

TULÁČEK, J. *Autor jako člen statutárního orgánu obchodní společnosti* [online]. Bulletin advokacie, vydáno 13.9.2012 [cit. 17.2.2019]. Dostupné z: <http://www.bulletin-advokacie.cz/autor-jako-clen-statutarniho-organu-obchodni-spolecnosti?browser=mobi>

VAN EECHOUD, M. *Auteurswet*. Unofficial translation [online] [cit. 20.4.2017].

Dostupné z: <https://www.ivir.nl/syscontent/pdfs/119.pdf>

WOLK, S. *Intellectual Property Law and Ownership in Employment Relationships*

[online] 2008 [cit. 12.3.2019]. Dostupné z: <https://ssrn.com/abstract=1557603>

WOLK, S. *EU Intellectual Property Law and Ownership in Employment Relationships*

[online] Scandinavian Studies in Law 2010. [cit. 23.4.2019]. Dostupné z:

<http://www.scandinavianlaw.se/pdf/56-18.pdf>

3. Seznam použitých právních předpisů

Zákon č. 121/2000 Sb., o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon), ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 90/2012 Sb., zákon o obchodních společnostech a družstvech (zákon o obchodních korporacích), ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 262/2006 Sb., zákoník práce, ve znění pozdějších předpisů.

Usnesení předsednictva České národní rady č. 2/1993 Sb., o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součásti ústavního pořádku České republiky, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 35/1965 Sb., o dílech literárních, vědeckých a uměleckých, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 151/1997 Sb., o oceňování majetku a o změně některých zákonů (zákon o oceňování majetku), ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 234/2014 Sb., o státní službě, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 361/2003 Sb., o služebním poměru příslušníků bezpečnostních sborů, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 221/1999 Sb., o vojácích z povolání, ve znění pozdějších předpisů.

Směrnice Rady č. 2009/24/ES ze dne 23. dubna 2009 o právní ochraně počítačových programů.

Směrnice Rady č. 91/250/EHS ze dne 14. května 1991 o právní ochraně počítačových programů.

Směrnice Evropského parlamentu a Rady 96/6/ES ze dne 11. března 1996 o právní ochraně databází.

Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2006/116/ES ze dne 12. prosince 2006 o době ochrany autorského práva a určitých práv s ním souvisejících.

Bernská úmluva o ochraně literárních a uměleckých děl ze dne 9. září 1886, ve znění pozdějších revizí.

Mezinárodní pakt o hospodářských, sociálních a kulturních právech ze dne 19.12.1966

Část 17 Kodexu USA, Copyright Act 1976 ve znění pozdějších předpisů.

Auterswet (Stb. 1912, 308) ze dne 23. září 1912.

Lag (1960:729) om upphovsrätt till litterära och konstnärliga verk.

4. Seznam použité judikatury

Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 30.4.2007, sp. zn. 30 Cdo739/2007

Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 31.8.2016, sp. zn. 30 Cdo 733/2016

Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 29.11.2012, sp. zn. 30 Cdo 725/2012

Rozhodnutí Nejvyššího soudu USA, 490 U.S. 730 (1989), ze dne 5. 6. 1989 (Community for Creative Non-Violence v. Reid).

Rozhodnutí Nejvyššího soudu Nizozemí, NJ 1952, 37, ze dne 19. ledna 1951 (van der Laan v. Schoonderbeek).

Rozhodnutí nizozemského odvolacího soudu v 's-Hertogenbosch, BIE 1985/25, ze dne 4. června 1980 (Van Gunsteren v. Lips).

5. Seznam ostatních zdrojů

Důvodová zpráva k zákonu č. 102/2017 Sb., kterým se mění zákon č. 121/2000 Sb., o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon), ve znění pozdějších předpisů (102/2017 Dz)

COMMITTEE ON THE JUDICIARY: *House Report no. 94-1479*, Copyright Law Revision. 3. září 1976. [online]. Dostupné z:

https://law.resource.org/pub/us/compendium/ibr/clrev_94-1476.pdf